

การประชุมวิชาการ สถาบันวิจัยพืชไร่ และพืชทดแทนพลังงาน ประจำปี 2566

(สถานการณ์พืช)

วันที่ 22 - 24 สิงหาคม 2566
ณ อาคารที่พักรถสวัสดิการ
ทอ.อ่าวมะนาว จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

สถาบันวิจัยพืชไร่และพืชทดแทนพลังงาน
กรมวิชาการเกษตร

การประชุมวิชาการ
สถาบันวิจัยพืชไร่และพืชทดแทนพลังงาน
ประจำปี 2566

สถานการณ์พืช

วันที่ 22 - 24 สิงหาคม 2566

ณ อาคารที่พักรีสตูดิการ์ ทอ.อ่าวมะนาว

ตำบลเกาะหลัก อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

คำนำ

สถาบันวิจัยพืชไร่และพืชทดแทนพลังงาน กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นหน่วยงานวิจัยที่มีหน้าที่ศึกษา ค้นคว้า วิจัย พัฒนาพันธุ์ และเทคโนโลยีการผลิตพืชไร่และพืชทดแทนพลังงาน เพื่อให้ได้พันธุ์ดีและเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับถ่ายทอดแก่เกษตรกร หรือผู้นำไปใช้ประโยชน์ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารและพลังงาน รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืช

เอกสารเล่มนี้ เป็นการรวบรวมข้อมูลสถานการณ์พืชไร่เศรษฐกิจและพืชทดแทนพลังงานที่สำคัญ จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน เนื้อหาประกอบด้วย ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อย ปาล์มน้ำมัน มันสำปะหลัง ข้าวโพดหวาน ฝ้าย พืชไร่ตระกูลถั่ว ทานตะวัน และงา เพื่อได้รับทราบสถานการณ์การผลิตพืชไร่และพืชทดแทนพลังงาน ยังเกิดประโยชน์ต่อนักวิจัยทั้งหน่วยงานภายใน และภายนอกกรมวิชาการเกษตร สำหรับเตรียมความพร้อมในการพัฒนางานวิจัย ต่อไป

(นายศรุต สุทธิอารมณ)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพืชไร่และพืชทดแทนพลังงาน

16 สิงหาคม 2566

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
สถานการณ์พืช	
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	1
ข้าวโพดฝักสด	10
อ้อยและน้ำตาล	25
มันสำปะหลัง	33
ปาล์มน้ำมัน	44
ถั่วเขียว	50
ถั่วเหลือง	63
ถั่วลิสง	68
ถั่วหรั่ง	79
งา	83
ฝ้าย	85
ทานตะวัน	87
ข้าวฟ่าง	89

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ศูนย์วิจัยพืชไร่นครสวรรค์

สถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

สถานการณ์โลก

การผลิต

ปี 2565/66 การผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทั่วโลกแทบไม่เปลี่ยนแปลง แต่ผลผลิตมีปริมาณ 1,150.68 ล้านตัน ลดลงจาก 1,218.70 ล้านตัน ในปี 2564/65 ร้อยละ 5.58 โดยสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นผู้ผลิตรายใหญ่ของโลกผลิตได้ลดลงจาก 382.89 ล้านตัน ในปี 2564/65 เหลือ 348.75 ล้านตัน ในปี 2565/66 หรือลดลงร้อยละ 8.92 เนื่องจากสภาพภูมิอากาศที่ร้อนและแห้งแล้งในพื้นที่ตอนกลางของสหรัฐอเมริกา ส่งผลให้ปริมาณผลผลิตลดลง นอกจากนี้ สหภาพยุโรป อินเดีย และยูเครน มีปริมาณผลผลิตลดลงเช่นกัน

ปี 2566/67 คาดการณ์ว่าปริมาณผลผลิตในภาพรวมของโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เนื่องจากสหรัฐอเมริกา จีน และสหภาพยุโรป ซึ่งเป็นผู้ผลิตรายใหญ่ของโลกมีปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 1 ผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของโลกปี 2562/63-2566/67 (หน่วย : ล้านตัน)

ประเทศ	2562/63	2563/64	2564/65	2565/66	2566/67*	อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)
สหรัฐอเมริกา	345.96	358.45	382.89	348.75	389.15	-8.92
จีน	260.78	260.67	272.55	277.20	280.00	1.71
บราซิล	102.00	87.00	116.00	133.00	129.00	14.66
อาร์เจนตินา	51.00	52.00	49.50	34.00	54.00	-31.31
สหภาพยุโรป	66.74	67.44	71.37	52.97	63.40	-25.78
อินเดีย	28.77	31.65	33.73	36.00	34.30	6.73
ยูเครน	35.89	30.30	42.13	27.00	25.00	-35.91
เม็กซิโก	26.66	27.35	26.76	26.50	27.40	-0.97
อื่น ๆ	111.65	117.40	123.98	114.42	119.72	-7.71
รวม	1,123.12	1,128.94	1,218.70	1,150.68	1,224.47	-5.58

หมายเหตุ : * ข้อมูล ณ เดือนกรกฎาคม 2566

ที่มา : United State Department of Agriculture (2023)

ความต้องการใช้

ปี 2565/66 ความต้องการใช้มีปริมาณ 1,164.26 ล้านตัน ลดลงจาก 1,201.90 ล้านตัน ในปี 2564/65 ร้อยละ 3.13 เนื่องจากสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 และสถานการณ์สงครามระหว่างยูเครน - รัสเซีย ที่ยังไม่มีข้อยุติ ทำให้ผู้บริโภคมีอำนาจในการรับซื้อลดลง โดยสหรัฐอเมริกามีความต้องการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ลดลงจาก 317.09 ล้านตัน ในปี 2564/65 เหลือ 306.85 ล้านตัน ในปี 2565/66 หรือลดลงร้อยละ 3.23 นอกจากนี้ จีน สหภาพยุโรป อียิปต์ และแคนาดา มีความต้องการใช้ลดลงเช่นกัน

ปี 2566/67 คาดการณ์ว่าความต้องการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของโลกมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากความต้องการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์เพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ 2 ความต้องการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของโลกปี 2562/63-2566/67 (หน่วย : ล้านตัน)

ประเทศ	2562/63	2563/64	2564/65	2565/66	2566/67*	อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)
สหรัฐอเมริกา	309.50	306.69	317.09	306.85	314.59	-3.23
จีน	278.00	285.00	291.00	299.00	304.00	2.75
บราซิล	68.50	70.00	70.50	74.00	76.50	4.96
สหภาพยุโรป	79.00	77.70	81.70	78.10	82.10	-4.41
เม็กซิโก	43.80	43.80	44.00	44.00	45.70	0.00
อินเดีย	27.20	27.85	30.00	32.50	31.00	8.33
อียิปต์	16.90	16.40	17.00	13.50	16.20	-20.59
แคนาดา	13.96	13.98	17.98	14.60	15.30	-18.80
อื่น ๆ	194.34	197.91	204.10	196.90	203.80	-3.53
รวม	1,138.40	1,143.36	1,201.90	1,164.26	1,206.65	-3.13

หมายเหตุ : * ข้อมูล ณ เดือนกรกฎาคม 2566

ที่มา : United State Department of Agriculture (2023)

การค้า

ปี 2565/66 การส่งออกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีปริมาณ 178.26 ล้านตัน ลดลงจาก 193.49 ล้านตัน ในปี 2564/65 ร้อยละ 7.87 เนื่องจากสถานการณ์สงครามระหว่างยูเครน-รัสเซีย ส่งผลกระทบต่อให้ต้นทุนการผลิต ค่าระวาง และค่าประกันภัยในการส่งออกเพิ่มสูงขึ้น ขณะที่ผู้ส่งออกรายใหญ่ของโลกคือ สหรัฐอเมริกา ส่งออกได้ลดลงจาก 62.98 ล้านตัน ในปี 2564/65 เหลือ 43.00 ล้านตัน ในปี 2565/66 หรือลดลงร้อยละ 31.72 ขณะที่ ปี 2566/67 คาดการณ์ว่าปริมาณการส่งออกของโลกเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากหลายประเทศมีปริมาณการผลิตเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับความต้องการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ 3 ปริมาณการส่งออกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของโลก ปี 2562/63-2566/67 (หน่วย : ล้านตัน)

ประเทศ	2562/63	2563/64	2564/65	2565/66	2566/67*	อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)
สหรัฐอเมริกา	47.04	68.29	62.98	43.00	54.00	-31.72
บราซิล	34.14	27.49	31.92	54.00	58.00	69.17
อาร์เจนตินา	39.92	36.54	38.85	24.50	33.50	-36.94
ยูเครน	28.93	23.86	26.98	28.00	19.50	3.78
สหภาพยุโรป	5.39	3.74	6.03	3.50	5.00	-41.96
รัสเซีย	4.07	3.99	4.00	5.10	4.20	27.50
อื่น ๆ	5.40	5.61	8.34	6.11	5.97	-26.74
รวม	175.87	184.07	193.49	178.26	194.87	-7.87

หมายเหตุ : * ข้อมูล ณ เดือนกรกฎาคม 2566

ที่มา : United State Department of Agriculture (2023)

การนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของโลก ปี 2565/66 มีปริมาณ 174.93 ล้านตัน ลดลงจาก 186.65 ล้านตัน ในปี 2564/65 ร้อยละ 6.28 ถึงแม้ว่าสหภาพยุโรป จะมีการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพิ่มขึ้นก็ตาม เนื่องจากความต้องการใช้ในประเทศต่าง ๆ ลดลง ทำให้การนำเข้าลดลงเช่นกัน ปี 2566/67 คาดการณ์ว่าการนำเข้าจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากความต้องการใช้มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ 4 ปริมาณการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของโลก ปี 2562/63-2566/67 (หน่วย : ล้านตัน)

ประเทศ	2562/63	2563/64	2564/65	2565/66	2566/67	อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)
สหภาพยุโรป	17.38	14.49	19.74	24.50	24.00	24.11
จีน	7.58	29.51	21.88	18.00	23.00	-17.73
เม็กซิโก	16.53	16.50	17.57	17.20	18.00	-2.11
ญี่ปุ่น	15.89	15.48	15.00	15.00	15.50	0.00
เกาหลีใต้	11.88	11.71	11.51	11.60	11.80	0.78
เวียดนาม	12.00	11.20	9.10	9.90	11.20	8.79
อื่น ๆ	19.49	17.73	18.37	17.97	17.79	-2.18
รวม	169.75	179.87	186.65	174.92	188.59	-6.28

หมายเหตุ : * ข้อมูล ณ เดือนกรกฎาคม 2566

ที่มา : United State Department of Agriculture (2023)

ราคา

ปี 2564/65 ราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อเมริกันชั้น 2 ตลาดชิคาโก อยู่ที่ตันละ 8,737 บาท เพิ่มขึ้นจากตันละ 5,702 บาท ในปี 2563/64 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 53.23 เนื่องจากสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 และสถานการณ์สงครามระหว่างยูเครน-รัสเซียที่ยังไม่มีข้อยุติ ส่งผลให้หลาย ๆ ประเทศยังเกิดความกังวลเกี่ยวกับวิกฤตการณ์ด้านอาหาร บางประเทศออกมาตรการระงับและจำกัดปริมาณการส่งออกเพื่อความมั่นคงทางอาหาร และรักษาเสถียรภาพราคาสินค้าในประเทศ ถึงแม้รัสเซียจะมีข้อตกลงร่วมกันเพื่อเปิดทางให้มีการขนส่งธัญพืชผ่านท่าเรือในทะเลดำของยูเครน

ตารางที่ 5 ราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อเมริกันชั้น 2 ตลาดชิคาโก ปี 2560/61 - 2564/65

ปี	ราคาตลาดชิคาโก (บาท/ตัน)
2560/61	4,593
2561/62	4,591
2562/63	4,773
2563/64	5,702
2564/65	8,737
อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	16.22

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2565)

สถานการณ์ภายในประเทศ

การผลิต

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร รายงานสถานการณ์การผลิต ปี 2561/62 - 2565/66 เนื้อที่เพาะปลูกมีแนวโน้มลดลงจาก 6.93 ล้านไร่ ในปี 2561/62 เป็น 6.81 ล้านไร่ ในปี 2565/66 หรือลดลงร้อยละ 0.58 ต่อปี เนื่องจากในช่วงปี 2564/65 - 2565/66 เกษตรกรประสบปัญหาหนอนกระทู้ระบาด ต่อมาราคาปุ๋ยเคมีและน้ำมันเชื้อเพลิงมีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกษตรกรมีต้นทุนในการผลิตเพิ่มขึ้น จึงปรับเปลี่ยนพื้นที่ไปปลูกพืชอื่นที่ให้ผลตอบแทนดีกว่า ได้แก่ มันสำปะหลังซึ่งใช้ปุ๋ยเคมีน้อยกว่า และราคาอยู่ในเกณฑ์ดี นอกจากนี้ยังปรับเปลี่ยนไปปลูกอ้อยโรงงานในบางพื้นที่เนื่องจากราคาปรับตัวสูงขึ้นและมีการดูแลโดยภาคเอกชน สำหรับผลผลิตต่อไร่ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.99 ต่อปี ถึงแม้ในปี 2562/63 ผลผลิตจะเหลือเพียง 646 กิโลกรัมต่อไร่ ลดลงมากที่สุดในรอบ 5 ปี เนื่องจากประสบปัญหาภัยแล้ง และหนอนกระทู้ระบาด อย่างไรก็ตาม ผลผลิตในภาพรวมยังคงปรับตัวเพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.37 ต่อปี ตามผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ที่เพิ่มขึ้น

ปี 2565/66 เนื้อที่เพาะปลูกมี 6.81 ล้านไร่ ลดลงจาก 6.86 ล้านไร่ ในปี 2564/65 ร้อยละ 0.73 เนื่องจากปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ได้แก่ ปุ๋ยเคมี และน้ำมันเชื้อเพลิง มีราคาปรับตัวสูงขึ้น ทำให้เกษตรกรมีต้นทุน ในการผลิตเพิ่มขึ้น ประกอบกับราคาอ้อยโรงงานและมันสำปะหลังอยู่ในเกณฑ์ดี เกษตรกรจึงปรับเปลี่ยนพื้นที่ไปปลูกพืชอื่นที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า อีกทั้งยังมีเกษตรกรบางส่วนปรับเปลี่ยนพื้นที่ไปปลูกข้าวนาปรัง เนื่องจาก คาดว่าปริมาณน้ำจะมีเพียงพอต่อการเพาะปลูก สำหรับผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นจาก 721 กิโลกรัม ในปี 2564/65 เป็น 728 กิโลกรัม ในปี 2565/66 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.98 เนื่องจากคาดว่า ในปีนี้จะมีปริมาณน้ำฝนเหมาะสมรวมทั้งมีมรสุม ในฤดูกาลที่ผ่านมา ส่งผลให้ปริมาณน้ำในแหล่งกักเก็บ มีเพียงพอต่อการเพาะปลูก ประกอบกับเกษตรกรมีความชำนาญในการกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืชมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ผลผลิตในภาพรวมคาดว่าเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจาก 4.94 ล้านตัน ในปี 2564/65 เป็น 4.95 ล้านตัน ในปี 2565/66 เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.20 ตามผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ที่เพิ่มขึ้น

ตารางที่ 6 พื้นที่ปลูก ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ของไทย ปี 2561/62 - 2566/67

ปี	พื้นที่เพาะปลูก (ล้านไร่)	ผลผลิต (ล้านตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
2561/62	6.93	5.07	732
2562/63	7.02	4.54	646
2563/64	7.09	5.00	705
2564/65	6.86	4.94	721
2565/66	6.81	4.95	728
อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	-0.58	0.37	0.99
2566/67*	6.77	4.89	722
ผลต่าง 2565/66 และ	-0.59	-1.21	-0.82

หมายเหตุ : * ประมาณการ

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2565)

ความต้องการใช้

ปี 2560 - 2564 ความต้องการใช้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 8.08 ล้านตัน ในปี 2560 เป็น 8.57 ล้านตัน ในปี 2564 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.31 ต่อปี เนื่องจากความต้องการใช้เพื่อเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรม การผลิตอาหารสัตว์เพิ่มมากขึ้น ตามการขยายตัวของการเลี้ยงปศุสัตว์

ปี 2565 ความต้องการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีปริมาณ 7.98 ล้านตัน ลดลงจาก 8.57 ล้านตัน ในปี 2564 ร้อยละ 6.88 เนื่องจากเกิดปัญหาโรคระบาดในสุกร และมีการปรับเปลี่ยนไปใช้วัตถุดิบอื่นทดแทน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ที่มีราคาสูง ส่งผลให้ความต้องการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์มีแนวโน้มลดลง

การส่งออก

ปี 2560 - 2564 การส่งออกมีแนวโน้มลดลงจากปริมาณ 0.32 ล้านตัน มูลค่า 2,321.67 ล้านบาท ในปี 2560 เหลือปริมาณ 0.026 ล้านตัน มูลค่า 256.79 ล้านบาท ในปี 2564 หรือลดลงร้อยละ 62.68 และ ร้อยละ 59.65 ต่อปี ตามลำดับ เนื่องจากความต้องการใช้ภายในประเทศในช่วงเวลาดังกล่าวเพิ่มขึ้น ทำให้การส่งออกไปยังประเทศคู่ค้าของไทย ได้แก่ ฮองกง อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และ ญี่ปุ่น มีปริมาณลดลง

ปี 2565 คาดว่าการส่งออกมีปริมาณ 0.001 ล้านตัน ลดลงจาก 0.026 ล้านตัน ในปี 2564 หรือลดลงร้อยละ 96.15 เนื่องจากผลผลิตในประเทศยังผลิตได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ในอุตสาหกรรม การผลิตอาหารสัตว์

การนำเข้า

ปี 2560 - 2564 การนำเข้ามีแนวโน้ม เพิ่มขึ้นจากปริมาณ 0.10 ล้านตัน มูลค่า 579.34 ล้านบาท ในปี 2560 เป็นปริมาณ 1.83 ล้านตัน มูลค่า 12,722.79 ล้านบาท ในปี 2564 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 127.68 และ ร้อยละ 132.68 ต่อปี ตามลำดับ เนื่องจากผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ยังผลิตได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ ภายในประเทศ ตามการขยายตัวของภาคการเลี้ยงปศุสัตว์ ที่ขยายตัวเพิ่มขึ้น ทำให้ต้องนำเข้าวัตถุดิบอื่น เช่น ข้าวสาลี ข้าวบาร์เลย์ และ DDGS (กากข้าวโพดที่เหลือจากกระบวนการผลิตเอทานอล) มาใช้ทดแทนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในสูตรอาหารสัตว์บางส่วนด้วย ทั้งนี้ ผู้นำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สำหรับผู้นำเข้าทั่วไป ที่นำเข้าภายใต้กรอบความตกลง เขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA) จะนำเข้าได้ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - สิงหาคม ของทุกปี อัตราภาษีนำเข้าร้อยละ 0

ปี 2565 คาดว่าการนำเข้ามีปริมาณ 1.50 ล้านตัน ลดลงจากปริมาณ 1.83 ล้านตัน ในปี 2564 หรือลดลงร้อยละ 18.03 เนื่องจากสถานการณ์สงครามระหว่างยูเครน-รัสเซีย ส่งผลให้ราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และวัตถุดิบทดแทนอื่น ๆ มีราคาปรับตัวสูงขึ้น ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงปรับตัวโดยการสร้างทางเลือกใหม่ในการ ใช้วัตถุดิบที่มีภายในประเทศ เช่น รำข้าว ปลายข้าว และมันเส้น ที่มีราคาถูกเพิ่มขึ้น ซึ่งถือเป็นอีกทางเลือกที่จะทำให้ต้นทุนการผลิตลดลง

ตารางที่ 7 การใช้ในประเทศ การส่งออก และการนำเข้า ของไทย ปี 2561-2566

ปี	การใช้ ในประเทศ (ล้านตัน)	การส่งออก		การนำเข้า	
		ปริมาณ (ล้านตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (ล้านตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)
2561	8.24	0.08	685.41	0.15	900.93
2562	8.51	0.002	17.85	0.68	4,772.17
2563	8.34	0.001	6.41	1.59	8,687.96
2564	8.57	0.026	256.79	1.83	12,722.79
2565	7.98	0.001	11.17	1.48	15,022.42
อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	1.31	-62.68	-59.65	127.68	132.68
2566*		0.0001	1.96	0.97	11,131.07

หมายเหตุ: * ข้อมูล เดือนมกราคม - มิถุนายน 2566

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2566ก)

ราคา

ราคาปี 2561 - 2565 มีแนวโน้มสูงขึ้นในทุกตลาด ดังนี้

1) ราคาที่เกษตรกรขายได้ (ความชื้นไม่เกิน 14.5%) มีแนวโน้มสูงขึ้นร้อยละ 5.63 ต่อปี โดยราคาสูงขึ้นจากกิโลกรัมละ 7.96 บาท ในปี 2561 เป็นกิโลกรัมละ 9.79 บาท ในปี 2565

2) ราคาขายส่งในตลาดกรุงเทพฯ

2.1) ราคาโรงงานอาหารสัตว์รับซื้อมีแนวโน้มสูงขึ้นร้อยละ 5.42 ต่อปี โดยราคาปรับซื้อสูงขึ้นจากกิโลกรัมละ 9.77 บาท ในปี 2561 เป็นกิโลกรัมละ 12.14 บาท ในปี 2565

2.2) ราคาไซโลรับซื้อมีแนวโน้มสูงขึ้นร้อยละ 4.61 ต่อปี โดยราคาปรับซื้อสูงขึ้นจากกิโลกรัมละ 9.09 บาท ในปี 2561 เป็นกิโลกรัมละ 10.66 บาท ในปี 2565

3) ราคาส่งออก เอฟ.โอ.บี มีแนวโน้มสูงขึ้นร้อยละ 4.84 ต่อปี โดยราคาส่งออกสูงขึ้นจากตันละ 10,102 บาท ในปี 2561 เป็นตันละ 12,276 บาท ในปี 2565

ตารางที่ 8 ราคาเกษตรกรขายได้ ขายส่งในตลาดกรุงเทพฯ และส่งออก เอฟ.โอ.บี. ปี 2561-2566

ปี	เกษตรกรขายได้ ^{1/} (บาท/กก.)	ขายส่งในตลาดกรุงเทพฯ ^{2/}		ส่งออก เอฟ.โอ.บี. ^{3/} (บาท/ตัน)
		โรงงานอาหารสัตว์รับซื้อ (บาท/กก.)	ไซโลรับซื้อ (บาท/กก.)	
2561	7.96	9.77	9.09	10,102
2562	7.60	9.06	8.41	9,263
2563	7.69	8.87	8.37	8,943
2564	8.69	9.95	9.60	10,063
2565	11.42	12.22	10.94	13,182
อัตราเพิ่ม(ร้อยละ)	5.63	5.42	4.61	4.84
2566*	12.05	12.78	-	12,125

หมายเหตุ: * ข้อมูล เดือนมกราคม - มิถุนายน 2566

ที่มา : ^{1/} สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2565 และ 2566ข)

^{2/} กรมการค้าภายใน (2566)

^{3/} สมาคมพ่อค้าข้าวโพดและพืชพันธุ์ไทย (2566)

แนวโน้มในอนาคต

การผลิต

ปี 2566/67 คาดว่าเนื้อที่เพาะปลูกมี 6.77 ล้านไร่ ลดลงจาก 6.81 ล้านไร่ ในปี 2565/66 ร้อยละ 0.59 เนื่องจากต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นจากราคาปุ๋ยเคมี เมล็ดพันธุ์ และสารเคมีกำจัดศัตรูพืช เกษตรกรจึงมีความเสี่ยงที่จะขาดทุน เนื่องจากผลตอบแทนที่ได้น้อยลง ทำให้เกษตรกรขาดแรงจูงใจในการผลิต และมีการปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชอื่นทดแทน เช่น มันสำปะหลัง ที่มีการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี น้อยกว่า และราคาอยู่ในเกณฑ์ที่ดี นอกจากนี้ยังมีการปรับเปลี่ยนไปปลูกอ้อยโรงงานเนื่องจากราคาปรับตัวสูงขึ้น อีกทั้งมีการส่งเสริมจากภาคเอกชน ผลผลิตต่อไร่คาดว่าจะลดลงจาก 728 กิโลกรัม ในปี 2565/66 เป็น 722 กิโลกรัม ในปี 2566/67 ราคาปุ๋ยเคมีที่ปรับตัวสูงขึ้น เกษตรกรจึงลดปริมาณการใช้ลง ส่งผลให้ปริมาณผลผลิตลดลงจาก 4.95 ล้านตัน ในปี 2565/66 เป็น 4.89 ล้านตัน ในปี 2566/67 หรือลดลงร้อยละ 1.21

ความต้องการใช้

ปี 2566 คาดว่าความต้องการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีปริมาณเพิ่มขึ้นจากปี 2565 เนื่องจากการขยายตัวของจำนวนประชากรสัตว์ในภาคอุตสาหกรรมเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะไก่เนื้อ ไก่ไข่ และสุกร ทำให้ความต้องการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

การส่งออก

ปี 2566 คาดว่าการส่งออกมีแนวโน้มลดลงจากปี 2565 เนื่องจากความต้องการใช้ในภาคอุตสาหกรรมผลิตอาหารสัตว์ภายในประเทศมีเพิ่มขึ้น ทำให้การส่งออกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ไปยังตลาดอาเซียนซึ่งเป็นประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย ได้แก่ ฟิลิปปินส์ ฮองกง อินโดนีเซีย และญี่ปุ่น มีแนวโน้มลดลง

การนำเข้า

ปี 2566 คาดว่าการนำเข้ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากปี 2565 เนื่องจากผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ภายในประเทศยังผลิตได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ในอุตสาหกรรมผลิตอาหารสัตว์ ส่งผลให้ยังต้องมีการนำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะจากเมียนมา สปป.ลาว และกัมพูชา

ราคา

ปี 2566 คาดว่าราคาจะใกล้เคียงกับปี 2565 เนื่องจากภาครัฐได้ดำเนินโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2565/66 ต่อเนื่องจาก 3 ปีที่ผ่านมา และมาตรการคู้ชานได้แก่ โครงการสินเชื่อเพื่อรวบรวมข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และสร้างมูลค่าเพิ่มโดยสถาบันเกษตรกร และโครงการชดเชยดอกเบี้ยในการเก็บสต็อกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ นอกจากนี้ยังดำเนินมาตรการอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย ได้แก่

- 1) การดูแลความเป็นธรรมในการซื้อขายข้าวโพดเลี้ยงสัตว์
- 2) การดูแลความสมดุล โดยให้ผู้ประกอบการแจ้งปริมาณการครอบครอง การนำเข้า สถานที่เก็บ และการตรวจสอบสต็อก
- 3) การบริหารจัดการการนำเข้า โดยกำหนดช่วงเวลาการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์สำหรับผู้นำเข้าทั่วไป
- 4) ควบคุมการขนย้ายในพื้นที่ติดแนวชายแดน
- 5) การกำหนดสัดส่วนการนำเข้าข้าวสาลีต่อการรับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในอัตรา 1:3 เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อราคาในประเทศ

6) การประกันภัยเพื่อคุ้มครองความเสี่ยงให้กับเกษตรกรเมื่อเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ ทั้งนี้ มาตรการดังกล่าวจะช่วยให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีรายได้ที่แน่นอน และได้รับราคาที่เหมาะสมตามราคาตลาด ครอบคลุมต้นทุนและค่าขนส่งในช่วงที่ราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตกต่ำ

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณการผลิต การตลาด และการส่งออก

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณการผลิต และการตลาด

1) พื้นที่ปลูกไม่เหมาะสม พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ประมาณร้อยละ 40 อยู่ในพื้นที่ป่า และประมาณร้อยละ 35 อยู่ในเขตเหมาะสมน้อยและไม่เหมาะสม ส่งผลทำให้ปริมาณผลผลิตต่อไร่อยู่ในเกณฑ์ต่ำ

ปัจจุบันภาครัฐมีนโยบายทวงคืนพื้นที่ป่า และภาคเอกชนมีมาตรการไม่รับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ไม่มีเอกสารสิทธิ/พื้นที่ป่า ซึ่งอาจส่งผลให้การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ดังกล่าวมีแนวโน้มลดลง ดังนั้นหากไม่มีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตหรือส่งเสริมการปลูกในพื้นที่ที่เหมาะสมอื่น ๆ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อาจจะขาดแคลนเพิ่มขึ้นสำหรับภาคอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ของไทย

2) ปัญหาภัยธรรมชาติ พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มากกว่าร้อยละ 90 ของพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทั้งประเทศ อยู่นอกเขตชลประทานและอาศัยน้ำฝนในการเพาะปลูกเพียงอย่างเดียว การเกิดปัญหาภัยแล้งและภาวะฝนทิ้งช่วง อาจส่งผลต่อปริมาณผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

3) ความต้องการใช้ของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ ปริมาณผลผลิตมากกว่าร้อยละ 90 ของผลผลิตทั้งหมด ใช้ในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์เป็นหลัก การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของความต้องการใช้จะส่งผลต่อราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ภายในประเทศ

4) การนำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้าน การนำเข้าทั้งที่ผ่านและไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากรอาจส่งผลกระทบต่อราคาภายในประเทศ โดยเฉพาะช่วงที่ผลผลิตภายในประเทศออกสู่ตลาดมากในช่วงเดือนกันยายนถึงเดือนธันวาคม ของทุกปี

5) การนำเข้าพืชทดแทน การนำเข้าข้าวสาลี ข้าวบาร์เลย์ และ DDGS (กากข้าวโพดที่เหลือจากขบวนการผลิตเอทานอล) มาใช้ทดแทนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์บางส่วนในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ อาจส่งผลกระทบต่อราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่เกษตรกรขายได้

6) ปัญหาความขัดแย้งระหว่างสงครามยูเครน-รัสเซีย นอกจากจะสร้างความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจ โดยรวมของโลกแล้ว ยังกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารในหลาย ๆ ประเทศ เนื่องจากทั้งสองประเทศเป็นผู้ผลิต และส่งออกธัญพืชรายใหญ่ของโลก ความขัดแย้งจะทำให้ปริมาณการผลิตลดลง และผลผลิตมีราคาสูงขึ้น

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การส่งออก

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การส่งออก ได้แก่ ปริมาณผลผลิตภายในประเทศ ความต้องการใช้ในอุตสาหกรรมการผลิตอาหารสัตว์ และราคาผลผลิตภายในประเทศ

นโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

การประกันภัยข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติโครงการประกันภัยข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปีการผลิต 2566 เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2566 เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติให้แก่เกษตรกรผู้เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และเป็นการต่อยอดความช่วยเหลือของภาครัฐ ตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2562

จำแนกเป็นวงเงินคุ้มครองภัยธรรมชาติทั้งหมด 7 ภัย ได้แก่ น้ำท่วม หรือฝนตกหนัก ภัยแล้ง ฝนแล้ง หรือฝนทิ้งช่วง ลมพายุหรือพายุไต้ฝุ่น ภัยอากาศหนาวหรือน้ำค้างแข็ง ลูกเห็บ ไฟไหม้ และช้างป่า กำหนดวันเริ่มจำหน่ายกรมธรรม์ประกันภัยข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ฤดูฝน ตั้งแต่วันที่คณะรัฐมนตรีมีมติให้ความเห็นชอบโครงการฯ และกรมธรรม์ประกันภัยและอัตราเบี้ยประกันภัยได้รับความเห็นชอบจากสำนักงาน คปภ. จนถึงไม่เกินวันที่ 31 พฤษภาคม 2566 และสำหรับกรมธรรม์ประกันภัยข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ฤดูแล้ง เริ่มจำหน่ายตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2566 จนถึงไม่เกินวันที่ 15 มกราคม 2567 ทั้งนี้เกษตรกรสามารถซื้อกรมธรรม์ประกันภัยได้ที่ ธ.ก.ส. ทุกสาขา

เอกสารอ้างอิง

- กรมการค้าภายใน. 2566. ราคาขายปลีกและขายส่งสินค้าเกษตร. สืบค้น 27 กรกฎาคม 2566. ที่มา https://pricelist.dit.go.th/main_price.php?seltime=year
- สมาคมพ่อค้าข้าวโพดและพืชพันธุ์ไทย. 2566. ราคาสินค้าเกษตร. สืบค้น 27 กรกฎาคม 2566. ที่มา <https://www.thaimaizeandproduce.org/>
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2565. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์. สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญ และแนวโน้มปี 2566. หน้า 27-36.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2566ก. สถิติการนำเข้าและส่งออก. สืบค้น 27 กรกฎาคม 2566. ระบบฐานข้อมูลและการให้บริการข้อมูลการค้าเกษตรต่างประเทศของประเทศไทย ที่มา <https://impexpth.oae.go.th/>
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2566ข. ราคาสินค้าเกษตร ข้อมูลเศรษฐกิจการเกษตร. สืบค้น 27 กรกฎาคม 2566. ที่มา <https://www.oae.go.th/view/1/ราคาสินค้าเกษตร/TH-TH>
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. 2566. โครงการประกันภัยข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปีการผลิต 2566 ข้าวเศรษฐกิจ. สืบค้น 3 สิงหาคม 2566. ที่มา <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/66176>
- United States Department of Agriculture (USDA). 2023. Corn. *Grain: World Markets and Trade*. USDA Foreign Agricultural Service, July 2023. p. 30-32.

ข้าวโพดฝักสด

ศูนย์วิจัยพืชไร่ชัยนาท

ข้าวโพดหวาน

สถานการณ์การผลิตและเศรษฐกิจของโลก

จากข้อมูลขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ ในปี พ.ศ. 2564 มีประเทศผู้ผลิตข้าวโพดหวาน จำนวน 45 ประเทศ พื้นที่เก็บเกี่ยวผลผลิตรวม 6.66 ล้านไร่ ได้ผลผลิตรวม 9.07 ล้านตัน (ตารางที่ 1) พื้นที่เก็บเกี่ยวและปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้นจาก ปี พ.ศ. 2563 เพียงเล็กน้อย โดยประเทศที่มีพื้นที่เก็บเกี่ยวผลผลิตมากที่สุด ในปี พ.ศ. 2564 คือ ไนจีเรีย เท่ากับ 1,278,294 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 19.3 ได้ผลผลิต 775,990 ตัน ในขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีพื้นที่เก็บเกี่ยวผลผลิตอยู่อันดับที่ 2 เท่ากับ 902,206 ไร่ แต่ได้ปริมาณผลผลิตมากถึง 2,617,864 ตัน คิดเป็นร้อยละ 28.8 เนื่องจาก ประเทศสหรัฐอเมริกามีประสิทธิภาพในการให้ผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่เก็บเกี่ยวสูง โดยให้ผลผลิตเฉลี่ย เท่ากับ 2,902 กิโลกรัมต่อไร่ ในขณะที่ประเทศไนจีเรียได้ผลผลิตเฉลี่ย เท่ากับ 607 กิโลกรัมต่อไร่ เท่านั้น ส่วนประเทศไทยมีพื้นที่เก็บเกี่ยวผลผลิตอยู่อันดับที่ 9 เท่ากับ 229,238 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.4 ปริมาณผลผลิต 376,569 ตัน คิดเป็นร้อยละ 4.2 ผลผลิตเฉลี่ย เท่ากับ 1,643 กิโลกรัมต่อไร่

ตารางที่ 1 พื้นที่เก็บเกี่ยวและผลผลิตข้าวโพดหวานของประเทศที่สำคัญ 10 อันดับแรก
ในปี พ.ศ. 2563 และ 2564

อันดับ ที่	ประเทศ	ปี พ.ศ. 2563		ปี พ.ศ. 2564	
		พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)
1	ไนจีเรีย	1,264,594	761,181	1,278,294	775,990
2	สหรัฐอเมริกา	976,813	3,196,405	902,206	2,617,864
3	กินี	849,975	298,673	861,144	300,077
4	อินโดนีเซีย	689,306	643,728	686,394	653,822
5	ไอเวอรีโคสต์	454,069	193,891	459,238	190,334
6	เม็กซิโก	433,463	1,012,442	430,856	1,059,260
7	เปรู	273,569	410,264	297,038	446,325
8	แอฟริกาใต้	230,700	398,040	240,231	414,735
9	ไทย	226,181	373,029	229,238	376,569
10	ปาปัวนิวกินี	153,600	246,179	154,456	247,578
	ประเทศอื่น ๆ	939,218	1,446,700	1,122,836	1,994,248
	รวม 45 ประเทศ	6,491,488	8,980,532	6,661,931	9,076,802

ที่มา: FAOSTAT (2023)

ผลิตภัณฑ์ข้าวโพดหวานแปรรูปที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ข้าวโพดหวานปรุงแต่งจัดเก็บโดยไม่ใช้น้ำส้มสายชู หรือกรดน้ำส้ม (preserved sweet corn) และข้าวโพดหวานแช่แข็ง (frozen sweet corn) จากข้อมูลของธนาคารโลก ในปี พ.ศ. 2564 มีผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์ข้าวโพดหวานปรุงแต่ง จำนวน 98 ประเทศ ส่งออกผลิตภัณฑ์ปริมาณรวม 882,164 ตัน มูลค่า 41,678 ล้านบาท (ตารางที่ 2) ปริมาณการส่งออกผลิตภัณฑ์ลดลงกว่าปริมาณการส่งออกในปี พ.ศ. 2563 เล็กน้อย

ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์ข้าวโพดหวานปรุงแต่งมากที่สุดในโลก โดยมีปริมาณการส่งออก ในปี พ.ศ. 2564 เท่ากับ 207,805 ตัน คิดเป็นร้อยละ 23.6 ของปริมาณการส่งออกทั้งหมด มูลค่ารวม 7,387 ล้านบาท รองลงมาได้แก่ ฮังการี มีปริมาณการส่งออก 186,883 ตัน คิดเป็นร้อยละ 21.2 ประเทศที่มีพื้นที่การผลิตข้าวโพดหวานมาก เช่น ไนจีเรีย และ จีน มีปริมาณการส่งออกผลิตภัณฑ์ข้าวโพดหวานปรุงแต่งน้อยมาก เนื่องจาก ผลผลิตข้าวโพดหวานส่วนใหญ่ถูกใช้เพื่อการบริโภคภายในประเทศเป็นหลัก

ตารางที่ 2 การส่งออกผลิตภัณฑ์ข้าวโพดหวานปรุงแต่ง (preserved sweet corn) ของประเทศที่สำคัญ 10 อันดับแรก ในปี พ.ศ. 2563 และ 2564

อันดับ ที่	ประเทศ	ปี พ.ศ. 2563		ปี พ.ศ. 2564	
		ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)
1	ไทย	213,455	7,570	207,805	7,387
2	ฮังการี	192,741	7,983	186,883	8,799
3	ฝรั่งเศส	130,101	6,738	106,490	5,904
4	สหภาพยุโรป	93,310	5,217	90,165	5,189
5	สหรัฐอเมริกา	70,470	3,010	65,461	2,923
6	จีน	77,955	4,421	57,202	3,214
7	สเปน	16,138	1,333	38,514	2,106
8	รัสเซีย	17,975	678	25,484	966
9	บราซิล	18,358	554	24,078	782
10	เบลเยียม	21,434	1,247	8,974	644
ประเทศอื่นๆ		61,767	3,270	71,109	3,764
รวม 98 ประเทศ		913,704	42,020	882,164	41,678

ที่มา: worldbank (2023)

จากข้อมูลของธนาคารโลก ในปี พ.ศ. 2564 มีผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์ข้าวโพดหวานแช่แข็งจำนวน 98 ประเทศ ส่งออกผลิตภัณฑ์ปริมาณรวม 538,572 ตัน มูลค่า 20,759 ล้านบาท (ตารางที่ 3) เพิ่มขึ้นกว่าปี พ.ศ. 2563 เล็กน้อย ซึ่งสหภาพยุโรปเป็นผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์ข้าวโพดหวานแช่แข็งมากที่สุดในโลก มีปริมาณการส่งออกในปี พ.ศ. 2564 เท่ากับ 91,887 ตัน คิดเป็นร้อยละ 17.1 ของปริมาณการส่งออกทั้งหมด มูลค่ารวม 3,739 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2563 ร้อยละ 30.0 ในขณะที่ประเทศไทยมีการส่งออกผลิตภัณฑ์ข้าวโพดหวานแช่แข็งในปี พ.ศ. 2564 ปริมาณ 24,447 ตัน อยู่ในลำดับที่ 8 ของผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์ทั้งหมด และคิดเป็นมูลค่า 817 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2563 ร้อยละ 16.7

ตารางที่ 3 การส่งออกผลิตภัณฑ์ข้าวโพดหวานแช่แข็ง (frozen sweet corn) ของประเทศที่สำคัญ 10 อันดับแรก ในปี พ.ศ. 2563 และ 2564

อันดับ ที่	ประเทศ	ปี พ.ศ. 2563		ปี พ.ศ. 2564	
		ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)
1	สหภาพยุโรป	70,700	2,644	91,887	3,739
2	สหรัฐอเมริกา	71,487	3,269	72,716	3,381
3	อังกฤษ	53,477	1,941	53,487	2,080
4	สเปน	32,786	1,162	48,502	1,844
5	จีน	40,353	1,090	43,668	1,226
6	เบลเยียม	19,263	886	23,743	1,146
7	ฝรั่งเศส	34,227	1,112	26,398	920
8	ไทย	20,956	733	24,447	817
9	โปแลนด์	15,753	552	21,810	800
10	แคนาดา	17,609	601	18,840	683
ประเทศอื่นๆ		87,380	3,243	113,075	4,121
รวม 95 ประเทศ		463,990	17,235	538,572	20,759

ที่มา: worldbank (2023)

สถานการณ์การผลิตและเศรษฐกิจของประเทศไทย

ในปี พ.ศ. 2565 ประเทศไทยมีพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวโพดหวาน 226,690 ไร่ ผลผลิต 492,824 ตัน คิดเป็นมูลค่า 3,938 ล้านบาท โดยพื้นที่เก็บเกี่ยวและผลผลิตลดลงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2564 ซึ่งมีพื้นที่เก็บเกี่ยว 228,406 ไร่ ผลผลิต 494,108 ตัน ส่วนมูลค่าผลผลิตที่เกษตรกรขายได้ในปี 2565 สูงกว่าปี 2564 ประมาณ 500 ล้านบาท โดยผลผลิตที่เกษตรกรขายได้ในปี 2564 คิดเป็นมูลค่า 3,498 ล้านบาท

ตารางที่ 4 พื้นที่ผลิตและผลผลิตข้าวโพดหวาน และมูลค่าของผลผลิตรวมทั้งประเทศและแยกรายภาคในปี พ.ศ. 2563 - 2565

ประเทศ/ภาค	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	มูลค่าผลผลิต (ล้านบาท)
รวมทั้งประเทศ (2565)	226,690	492,824	2,174	3,938
รวมทั้งประเทศ (2564)	228,406	494,108	2,163	3,498
รวมทั้งประเทศ (2563)	232,423	498,699	2,146	3,545

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2566)

ประเทศไทยมีการส่งออกสินค้าข้าวโพดหวานตามพิกัดศุลกากร จำนวน 3 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ 1. ข้าวโพดหวานปรุงแต่งหรือทำให้ไม่ให้เสียโดยวิธีอื่น นอกจากใช้น้ำส้มสายชูหรือกรดอะซิติก ไม่ได้แช่เย็นจนแข็ง (20058000) 2. ข้าวโพดหวานแช่แข็ง (07104000) 3. ข้าวโพดหวานสดหรือแช่เย็น (07099910) ประเทศไทยส่งออกผลิตภัณฑ์ข้าวโพดหวานปรุงแต่งในปี พ.ศ. 2565 ไปยัง 115 ประเทศทั่วโลก ปริมาณรวม 167,205 ตัน มูลค่า 7,129 ล้านบาท (ตารางที่ 5) ปริมาณการส่งออกลดลงจากปี พ.ศ. 2564 เล็กน้อย ถึงแม้ว่าปริมาณการส่งออกลดลง แต่มูลค่าการส่งออกไม่ได้ลดลง เนื่องจาก

การอ่อนตัวของค่าเงินบาทมากขึ้นกว่าในปี พ.ศ. 2564 แต่อย่างไรก็ตาม ประเทศคู่ค้าที่สำคัญอย่าง ญี่ปุ่น มีการนำเข้าสินค้าจากประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศคู่ค้าที่นำเข้าผลิตภัณฑ์ ข้าวโพดหวานปรุงแต่งจากประเทศไทยมากที่สุดในปี พ.ศ. 2564 ปริมาณการนำเข้า 36,954 ตัน มูลค่า 1,549 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 22.1 รองลงมา ได้แก่ เกาหลี ฟิลิปปินส์ และ สหรัฐอเมริกา โดยมีสัดส่วนการตลาดตามปริมาณการส่งออก เท่ากับร้อยละ 12.3 9.7 และ 8.3 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ปริมาณส่งออก และมูลค่าผลิตภัณฑ์ข้าวโพดหวานแปรรูป (preserved sweet corn) ของประเทศไทยไปยังประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย 10 ลำดับแรก ในปี พ.ศ. 2564-2565 (เรียงตามลำดับปริมาณการส่งออกในปี พ.ศ. 2565)

ลำดับ ที่	ประเทศ	พ.ศ. 2564			พ.ศ. 2565		
		ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)
1	ญี่ปุ่น	36,187	1,456	21.1	36,954	1,549	22.1
2	เกาหลี	28,587	1,023	16.7	20,551	1,054	12.3
3	ฟิลิปปินส์	14,433	420	8.4	16,164	601	9.7
4	สหรัฐอเมริกา	18,411	578	10.7	13,854	498	8.3
5	ออสเตรเลีย	6,526	232	3.8	9,913	264	5.9
6	ฮ่องกง	7,528	182	4.4	9,451	230	5.7
7	ไต้หวัน	10,394	683	6.1	7,591	619	4.5
8	มาเลเซีย	7,708	133	4.5	6,644	135	4.0
9	สิงคโปร์	5,533	103	3.2	6,581	127	3.9
10	ซาอุดีอาระเบีย	4,753	237	2.8	5,270	205	3.2
	ประเทศอื่นๆ	31,318	1,700	18.3	34,234	1,848	20.5
	รวม	171,376	6,747	100.0	167,205	7,129	100.0

ที่มา: กรมศุลกากร (2566)

ข้าวโพดหวานแช่แข็ง ผลิตภัณฑ์ข้าวโพดหวานพิกัดศุลกากร 07104000 การส่งออกของประเทศไทยโดยรวมของผลิตภัณฑ์ในปี พ.ศ. 2565 ปริมาณ 13,669 ตัน มูลค่า 859 ล้านบาท (ตารางที่ 6) ปริมาณการส่งออกลดลงจากปี พ.ศ. 2564 เล็กน้อย ประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย ได้แก่ ญี่ปุ่น อิหร่าน และไต้หวัน ปริมาณการส่งออกรวม 12,860 ตัน คิดเป็นสัดส่วนปริมาณการส่งออกรวมร้อยละ 94.1 ในปี พ.ศ. 2565 ประเทศจีนมีการนำเข้าผลิตภัณฑ์ข้าวโพดหวานแช่แข็งจากประเทศไทยลดน้อยลงจากปี พ.ศ. 2564

ตารางที่ 6 ปริมาณส่งออก และมูลค่าผลิตภัณฑ์ข้าวโพดหวานแช่แข็ง (frozen sweet corn) ของประเทศไทยไปยังประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย 10 ลำดับแรก ในปี พ.ศ. 2564-2565 (เรียงตามลำดับปริมาณการส่งออกในปี พ.ศ. 2565)

ลำดับ ที่	ประเทศ	พ.ศ. 2564			พ.ศ. 2565		
		ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)
1	ญี่ปุ่น	7,661	393	55.4	9,059	550	66.3
2	อิหร่าน	2,806	116	20.3	2,595	132	19.0
3	ไต้หวัน	1,396	48	10.1	1,205	76	8.8
4	สิงคโปร์	325	3	2.4	178	3	1.3
5	มาเลเซีย	233	2	1.7	178	4	1.3
6	เนเธอร์แลนด์	131	5	0.9	157	7	1.2
7	จีน	364	139	2.6	103	30	0.8
8	ฮ่องกง	77	6	0.6	94	10	0.7
9	อินโดนีเซีย	38	10	0.3	55	15	0.4
10	เกาหลีใต้	21	8	0.1	16	7	0.1
ประเทศอื่นๆ		766	18	5.5	28	25	0.2
รวม		13,818	748	100.0	13,669	859	100.0

ที่มา: กรมศุลกากร (2566)

ข้าวโพดหวานแช่เย็น ตามพิกัดศุลกากร 07099910 เป็นสินค้าข้าวโพดหวานทั้งเปลือกทั้งสดและแช่เย็น ประเทศไทยส่งออกข้าวโพดหวานแช่เย็นไปยัง 27 ประเทศในปี พ.ศ. 2565 ปริมาณรวม 1,221 ตัน มูลค่า 145 ล้านบาท (ตารางที่ 7) ปริมาณการส่งออกลดน้อยลงกว่าปี พ.ศ. 2564 ซึ่งมีปริมาณการส่งออก 2,665.42 ตัน มูลค่า 212.92 ล้านบาท คิดเป็นปริมาณลดลงร้อยละ 54.2 ประเทศคู่ค้าที่สำคัญของประเทศไทย คือ ประเทศไต้หวัน มีสัดส่วนการนำเข้าสินค้าสูงถึงร้อยละ 79.2 แต่ในปี พ.ศ. 2565 มีการนำเข้าสินค้าลดลงอย่างมากเมื่อเทียบกับปี 2564 โดยลดลงถึงร้อยละ 62.6

ตารางที่ 7 ปริมาณส่งออก และมูลค่าผลิตภัณฑ์ข้าวโพดหวานแช่เย็น (chilled sweet corn) ของประเทศไทยไปยังประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย 10 ลำดับแรก ในปี พ.ศ. 2564-2565 (เรียงตามลำดับปริมาณการส่งออกในปี พ.ศ. 2565)

ลำดับที่	ประเทศ	พ.ศ. 2564			พ.ศ. 2565		
		ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)
1	ไต้หวัน	2,588.98	206.12	97.13	967	113	79.2
2	สหราชอาณาจักร	-	-	-	84	9	6.8
3	ญี่ปุ่น	0.01	0.01	0.00	59	11	4.9
4	มาเลเซีย	1.10	0.04	0.04	35	1	2.8
5	ฮ่องกง	14.97	0.75	0.56	25	1	2.0
6	ฝรั่งเศส	-	-	-	14	3	1.1
7	สหรัฐอเมริกา	6.53	2.18	0.25	8	2	0.7
8	เกาหลีใต้	2.21	0.07	0.08	6	1	0.5
9	พม่า	7.22	0.23	0.27	4	1	0.4
10	กาตาร์	2.68	0.24	0.10	4	1	0.3
ประเทศอื่นๆ		41.72	3.27	1.57	15	3	1.2
รวม		2,665.42	212.92	100.00	1,221	145	100.0

ที่มา: กรมศุลกากร (2566)

จากตารางที่ 5-7 จะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ. 2565 ประเทศไทยส่งออกผลิตภัณฑ์ข้าวโพดหวานที่สำคัญ ได้แก่ ข้าวโพดหวานปรุงแต่ง ข้าวโพดหวานแช่แข็ง และข้าวโพดหวานแช่เย็น รวมปริมาณ 182,095 ตัน คิดเป็นมูลค่า 8,133 ล้านบาท จึงถือได้ว่าข้าวโพดหวานเป็นพืชเศรษฐกิจหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทย และเป็นพืชทางเลือกหนึ่งที่จะสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรไทยได้ นอกเหนือจากพืชเศรษฐกิจหลักชนิดอื่น

แนวโน้มอนาคต

ผลิตภัณฑ์ข้าวโพดหวานของประเทศไทย อยู่ในภาวะความท้าทายหลายด้านที่กดดันให้ต้นทุนการผลิตปรับตัวสูงขึ้น เช่น ผลผลิตขาดแคลน กระทบปรับราคาขึ้นอย่างต่อเนื่อง ค่าระวางเรือทรงตัวในราคาสูง ต้นทุนเนอรัลหมุนเวียในระบอบไม่เพียงพอ แม้ต้นทุนการผลิตจะปรับตัวสูงขึ้นมาก แต่ด้วยสถานการณ์เงินเฟ้อที่เป็นภัยคุกคามเศรษฐกิจโลกในปัจจุบัน การปรับขึ้นราคาสินค้าจึงทำได้ยากมาก

ในด้านผลผลิตข้าวโพดหวาน พบว่า ผลผลิตเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปไม่เพียงพอต่อความต้องการ เนื่องจาก พื้นที่การเพาะปลูกข้าวโพดหวานมีแนวโน้มลดลง สาเหตุหลัก คือ ต้นทุนการเพาะปลูกสูงขึ้น 30% ปุ๋ยเคมีปรับตัวสูงขึ้น 51-178% สารเคมีปรับราคาขึ้น แต่รับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรไม่สามารถปรับให้สูงขึ้นตามต้นทุนการผลิตได้ ปัจจุบันราคารับซื้อข้าวโพดหวานหน้าโรงงานประมาณ 5.50 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรหลายรายหันไปปลูกพืชอื่นซึ่งตอนนี้มีราคาสูงแทน เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งมีราคาผลผลิต 13.25 บาทต่อกิโลกรัม ผนวกกับมีต้นทุนการผลิตต่ำกว่า การดูแลรักษาต่ำกว่า รวมถึงมีเครื่องจักรกลการเกษตรเข้ามาช่วยในกระบวนการผลิต สามารถลดปัญหาแรงงานขาดแคลนได้ ขณะเดียวกัน แรงงานของภาคอุตสาหกรรมข้าวโพดหวาน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน

คือ การเพาะปลูกและการเก็บเกี่ยวส่วนใหญ่เป็นแรงงานผู้สูงอายุ ไม่มีแรงงานรุ่นใหม่เข้ามาทดแทน ส่งผลให้ภาพรวมแรงงานภาคการเกษตรหายไปราว 5% และด้านอุตสาหกรรม ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 และขาดแคลนแรงงานช่วงหนึ่ง ปัจจุบันภาคอุตสาหกรรมมีมาตรการป้องกันการแพร่ระบาด และสามารถนำเข้าแรงงานได้แล้ว จึงผ่อนคลายปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงก่อนหน้านี้ ดังนั้น ถึงแม้ว่าความต้องการผลิตภัณฑ์ข้าวโพดหวานตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2566 จะมีสัญญาณการขยายตัวในทิศทางที่ดี แต่ภาคการผลิตของประเทศไทยอาจจะไม่สามารถตอบสนองความต้องการนั้นได้อย่างเพียงพอ อาจจะไปสู่การสูญเสียคู่ค้าที่สำคัญไปได้

การผลิตข้าวโพดหวานในอนาคต จึงมีความจำเป็นต้องสรรหาเทคโนโลยีการผลิตที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้สูงขึ้น สามารถลดต้นทุนการผลิตได้ และแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานได้ เช่น ด้านพันธุ์ ควรเป็นพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง คุณภาพตรงตามความต้องการของโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูป มีความทนทานต่อโรคและแมลงที่สำคัญ มีเสถียรภาพในการให้ผลผลิตต่อสภาพแวดล้อมที่มีความแปรปรวนได้ดี ด้านการดูแลรักษา เกษตรกรต้องมีความรู้ความเข้าใจในการเพิ่มธาตุอาหาร การจัดการโรคแมลง รวมถึงการจัดการแปลงผลิตข้าวโพดหวานอย่างถูกต้อง และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ด้านการจัดการแรงงาน เกษตรกรควรเข้าถึงเครื่องจักรกลการเกษตรในการผลิต และเก็บเกี่ยว รวมถึงการขนส่งข้าวโพดหวานได้ง่ายอย่างทั่วถึง

ข้าวโพดข้าวเหนียว/ข้าวโพดเทียน

สถานการณ์ปัจจุบัน

ข้าวโพดข้าวเหนียว/ข้าวโพดเทียน เป็นข้าวโพดรับประทานฝักสดที่สามารถปลูกได้ตลอดทั้งปี และปลูกได้ทุกภาคของประเทศ ส่วนใหญ่จะปลูกเพื่อบริโภคภายในประเทศ พื้นที่ปลูกส่วนใหญ่อยู่ในภาคอีสาน (44%) ภาคกลาง (30%) และภาคใต้ (13%) ส่วนที่เหลือกระจายอยู่ในภาคต่าง ๆ การผลิตข้าวโพดข้าวเหนียว/ข้าวโพดเทียนในประเทศไทยแยกออกจากกันได้ไม่ชัดเจน จากข้อมูลปี 2565 มีพื้นที่ปลูก 22,537 ไร่ ผลผลิต 20,881 ตัน (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 เนื้อที่เพาะปลูก ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ของข้าวโพดข้าวเหนียว ปี 2559 - 2565

รายการ	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563	ปี 2564	ปี 2565
เนื้อที่ปลูก (ไร่)	40,660	35,227	42,106	32,659	22,860	22,537
ผลผลิต (ตัน)	48,470	30,379	41,505	32,141	22,852	20,881
ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	1,515	1,315	1,329	1,253	1,302	1,225

ที่มา: ระบบสารสนเทศการผลิตทางด้านการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร (2566)

ข้าวโพดข้าวเหนียวเป็นข้าวโพดฝักสดพื้นบ้านของประเทศไทย ที่ได้รับความนิยมบริโภคมากชนิดหนึ่ง เนื่องจากมีความเหนียวนุ่ม มีกลิ่นหอม และมีรสหวานเล็กน้อย พันธุ์ข้าวโพดข้าวเหนียวในอดีตเป็นพันธุ์ผสมเปิด เกษตรกรสามารถเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ปลูกเองได้ เช่น พันธุ์มันปู กาบบัว แปะแถว เทียนบ้านเกาะ ข้าวเหนียวสำลีเจี๊หลี่ ข้าวเหนียวสำลีอีสาน พันธุ์ตักหงาย-ทาลี เป็นต้น ซึ่งถือได้ว่าประเทศไทยเป็นแหล่งพันธุ์กรรมหนึ่งของข้าวโพดข้าวเหนียวที่มีความหลากหลายมากกว่า 50 พันธุ์ หรือสายพันธุ์ แต่ในปัจจุบันพันธุ์ข้าวโพดข้าวเหนียวเหล่านั้นได้สูญหายไปเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเกษตรกรนิยมเก็บเมล็ดไว้ทำพันธุ์เอง ทำให้เกิดการผสมสายเลือดชิดจึงมีความเสื่อมถอยทางพันธุ์กรรมเกิดขึ้น ประกอบกับเกษตรกรนิยมปลูกพันธุ์ประเภทลูกผสมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งตลาดมีความ

ต้องการมาก พันธุ์ที่ได้รับการปรับปรุงมีทั้งจากภาครัฐและเอกชน ทำให้ได้พันธุ์ข้าวโพดข้าวเหนียวที่ให้ผลผลิตสูง สามารถเก็บเกี่ยวได้พร้อมกัน และมีคุณภาพการบริโภคดี เป็นที่ยอมรับของเกษตรกร และผู้บริโภค ทำรายได้ให้แก่เกษตรกร 10,000-20,000 บาทต่อไร่ต่อปี คิดเป็นมูลค่าประมาณ 1,000 ล้านบาทต่อปี แต่อย่างไรก็ตาม การดำรงไว้ซึ่งความหลากหลายทางพันธุกรรมของข้าวโพดข้าวเหนียวยังคงมีความจำเป็นต่อความมั่นคงทางอาหาร เนื่องจากสามารถใช้ประโยชน์พันธุกรรมในการพัฒนาพันธุ์ให้มีความเหมาะสมกับท้องถิ่นและสภาพแวดล้อมที่มีความหลากหลาย ทางภาครัฐ เอกชน และมหาวิทยาลัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้นำพันธุ์ข้าวโพดพื้นเมืองมาปรับปรุงให้มีผลผลิตและลักษณะต่างๆ ดีขึ้น รวมถึงคุณภาพการบริโภค และได้นำกลับคืนสู่เกษตรกรในท้องถิ่น พร้อมทั้งแนะนำเทคโนโลยีการปลูกที่ถูกต้อง และปลอดภัย เช่น ข้าวโพดเทียนตัดกหยาย จังหวัดเลย ข้าวโพดเทียนมันปู จังหวัดอุทัยธานี ที่พัฒนาพันธุ์ และถ่ายทอดเทคโนโลยีโดยกรมวิชาการเกษตร ข้าวโพดเทียนบ้านเกาะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ข้าวโพดเทียนเมืองสิงห์ จังหวัดสิงห์บุรี ที่พัฒนาพันธุ์ และถ่ายทอดเทคโนโลยีโดยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ วิทยาเขตหันตรา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น

ข้าวโพดข้าวเหนียว/ข้าวโพดเทียนลูกผสมในปัจจุบันมีหลากหลายพันธุ์ เป็นข้าวโพดข้าวเหนียวที่มีลักษณะให้ผลผลิตสูง มีทั้งที่ให้ฝักขนาดเล็ก (ข้าวโพดเทียน) ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีคุณภาพการบริโภคเหนียวนุ่ม และมีรสชาติหวานเล็กน้อย นอกจากนี้ในปัจจุบันผู้บริโภคมีความสนใจในสารสำคัญของข้าวโพดข้าวเหนียว/ข้าวโพดเทียนเพิ่มมากขึ้น เช่น สีม่วงมีสารแอนโทไซยานิน มีคุณสมบัติลดสาเหตุของการเกิดโรคมะเร็ง สีเหลืองมีสารเบต้าแคโรทีน มีคุณสมบัติช่วยในการต้านสารอนุมูลอิสระ เป็นต้น ทำให้ในปัจจุบันมีข้าวโพดข้าวเหนียว/ข้าวโพดเทียนหลากหลายสี ทั้งสีขาว ม่วง เหลือง ขาวม่วง และขาวม่วงเหลือง เป็นต้น ให้ผู้บริโภคได้เลือกรับประทาน ทั้งจากภาครัฐ และภาคเอกชน เช่น พันธุ์เทียนหมื่นฝัก เทียนพลอยสยาม แฟนตาซี 35 ข้าวเหนียว 3 สี แปซิฟิก เบอร์ 1 เหนียวม่วงแถม ไวโอเล็ตไวท์ 926 เหนียวทับทิม ชัยนาท 84-1 ชัยนาท 2 เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้บริโภคนิยมข้าวโพดข้าวเหนียวที่มีรสชาติหวานเล็กน้อย จึงมีการพัฒนาพันธุ์ข้าวโพดข้าวเหนียวหวาน ซึ่งจะมีเมล็ดข้าวโพดหวานแทรกอยู่ภายในฝักประมาณ 25 เปอร์เซ็นต์ เช่น พันธุ์สวีทไวท์ 25 สวีทไวโอเล็ต สวีทพิงค์ สวีทแฟนตาซี เป็นต้น

การตลาดของข้าวโพดข้าวเหนียว/ข้าวโพดเทียน ส่วนใหญ่ใช้บริโภคภายในประเทศ โดยแบ่งเป็นตลาดค้าส่ง และตลาดท้องถิ่น ตลาดค้าส่งราคาขึ้นอยู่กับซื้อจะอ้างอิงจากขนาดฝัก 3 ขนาด ได้แก่ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก โดยราคาขายจะอยู่ที่ประมาณ 15-16 12-14 และ 8-10 บาทต่อกิโลกรัม ตามลำดับ (ราคาซื้อขายตลาดไท: ข้อมูล ณ วันที่ 7 สิงหาคม 2566)

แนวโน้มอนาคต

พื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดข้าวเหนียว/ข้าวโพดเทียนมีแนวโน้มคงที่ แต่ผลผลิตรวมของประเทศมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากเป็นพืชที่มีอายุเก็บเกี่ยวสั้นเฉลี่ย 60-65 วัน สามารถปลูกได้ 2-3 ครั้งต่อปี และปลูกในระบบปลูกพืชที่มีข้าวเป็นพืชหลักในเขตชลประทาน ปลูกได้ทั้งก่อนหรือหลังการปลูกข้าว ช่วยตัดวงจรการระบาดของโรคและแมลงศัตรูข้าวได้ การใช้เมล็ดพันธุ์ เกษตรกรมีความต้องการใช้เป็นพันธุ์ลูกผสมที่ให้ผลผลิตสูง มีคุณภาพการบริโภคเหนียวนุ่ม มีความหวานเล็กน้อย มีหลากหลายสี และมีความต้านทานต่อโรคทางใบที่สำคัญของข้าวโพด เช่น โรคราน้ำค้าง โรคใบไหม้แผลใหญ่ เป็นต้น นอกจากนี้ ขนาดฝักของข้าวโพดข้าวเหนียวยังเป็นปัจจัยหนึ่งของความต้องการของกลุ่มผู้บริโภค

สามารถแบ่งได้เป็น 3 ขนาด ได้แก่ ฝักขนาดเล็ก (ข้าวโพดเทียน) ฝักขนาดกลาง และฝักขนาดใหญ่ โดยเฉพาะฝักขนาดเล็ก และฝักขนาดกลางที่ผู้บริโภคมีแนวโน้มของความต้องการสูงขึ้น จะเห็นได้จากภาคเอกชนมีการปรับปรุงพันธุ์ข้าวโพดเทียนลูกผสม ซึ่งเป็นข้าวโพดฝักขนาดเล็กเพิ่มมากขึ้น และมีการปรับปรุงพันธุ์ข้าวโพดข้าวเหนียวลูกผสมที่มีขนาดฝักอยู่ในเกณฑ์ฝักขนาดกลางอย่างต่อเนื่อง สำหรับข้าวโพดข้าวเหนียวฝักขนาดใหญ่ยังมีการปรับปรุง และพัฒนาพันธุ์ลูกผสมอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกัน เพื่อตอบสนองต่อตลาดค้าส่งขนาดใหญ่ และสำหรับส่งออกขายในรูปแบบเมล็ดพันธุ์ไปยังต่างประเทศ

ข้าวโพดฝักอ่อน

สถานการณ์การผลิตและเศรษฐกิจของประเทศไทย

ปี พ.ศ. 2565 มีพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวโพดฝักอ่อน 148,896 ไร่ ผลผลิต 211,432 ตัน คิดเป็นมูลค่าผลผลิตที่เกษตรกรขายได้ 1,136 ล้านบาท ลดลงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2564 (ตารางที่ 9) ซึ่งมีพื้นที่เก็บเกี่ยว 153,126 ไร่ ผลผลิต 225,095 ตัน คิดเป็นมูลค่าผลผลิต 1,094 ล้านบาท ถึงแม้ว่าผลผลิตในปี พ.ศ. 2564 จะมีปริมาณน้อยกว่าใน ปี พ.ศ. 2565 แต่กลับมีมูลค่าผลผลิตสูงมากกว่า

ตารางที่ 9 พื้นที่ผลิตและผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อน และมูลค่าของผลผลิตรวมทั้งประเทศ
ในปี พ.ศ. 2563 - 2565

ประเทศ/ภาค	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	มูลค่าผลผลิต (ล้านบาท)
รวมทั้งประเทศ (2565)	148,896	211,432	1,420	1,136
รวมทั้งประเทศ (2564)	153,162	225,095	1,470	1,094
รวมทั้งประเทศ (2563)	156,500	221,142	1,413	1,115

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2566)

ผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อนที่เกษตรกรผลิตได้นั้น เมื่อเกษตรกรเก็บเกี่ยวฝักทั้งเปลือกราคาหน้าไร่เฉลี่ยในปี 2565 อยู่ที่ 6.32 บาทต่อกิโลกรัม ขึ้นอยู่กับปริมาณผลผลิตจากไร่ในช่วงเวลานั้นๆ หากมีปริมาณมาก ราคาผลผลิตก็จะถูกกว่าในช่วงผลผลิตออกสู่ตลาดน้อย โดยราคาจากตลาดไทพบว่าข้าวโพดฝักอ่อนเปลือกเปลือกราคาต่ำสุดประมาณ 35 - 40 บาทต่อกิโลกรัม อย่างไรก็ตาม เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดฝักอ่อนจะมีรายได้นอกเหนือจากการขายผลผลิตฝักอ่อนเพิ่มเติมขึ้นอีก ได้แก่ ขายต้นเพื่อเป็นอาหารให้แก่การปศุสัตว์ในราคา 2,000 บาทต่อไร่ นอกจากนี้ เปลือกข้าวโพดฝักอ่อนที่ปอกออกจากฝักก็มีราคาเหมาไร่ 1,200 บาทต่อไร่ จึงทำให้ยังคงมีเกษตรกรที่ยึดอาชีพปลูกข้าวโพดฝักอ่อนเป็นอาชีพหลักอยู่อย่างไม่ลดจำนวนลงไปมากนัก รวมถึง การปลูกข้าวโพดฝักอ่อน มีระยะเวลาการเก็บเกี่ยวผลผลิตสั้น ไม่เกิน 50-60 วันต่อรอบการปลูก ในปีหนึ่งๆ เกษตรกรจึงสามารถปลูกข้าวโพดฝักอ่อนได้ไม่น้อยกว่า 4-5 รอบต่อปี

ประเทศไทยมีการส่งออกผลิตภัณฑ์ข้าวโพดฝักอ่อนออกไปยังต่างประเทศ จำนวน 4 ผลิตภัณฑ์หลัก ได้แก่ 1) ข้าวโพดฝักอ่อนดิบหรือสุกแช่แข็ง พิกัดศุลกากร 0710800003 2) ข้าวโพดฝักอ่อนสดหรือแช่เย็น พิกัดศุลกากร 0709990002 3) ข้าวโพดฝักอ่อนบรรจุในภาชนะที่อากาศผ่านเข้าออกไม่ได้ (ข้าวโพดฝักอ่อนในภาชนะบรรจุ) พิกัดศุลกากร 20059910001 และ 4) ข้าวโพดฝักอ่อนปรุงแต่ง พิกัดศุลกากร 20059990001 ในปี พ.ศ. 2565 มีการส่งออกผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมูลค่า 50 302 599 และ 389 ล้านบาท ตามลำดับ คิดเป็นมูลค่ารวม 1,340 ล้านบาท

ประเทศไทยส่งออกผลิตภัณฑ์ข้าวโพดฝักอ่อนแช่แข็งในปี พ.ศ. 2565 (ตารางที่ 10) ไปยัง 10 ประเทศ ปริมาณ 697 ตัน มูลค่า 50.8 ล้านบาท ปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2564 คิดเป็นร้อยละ 5 ประเทศคู่ค้าหลักที่สำคัญของไทย ได้แก่ ไต้หวัน รัสเซีย และญี่ปุ่น โดยมีสัดส่วนปริมาณการนำเข้าร้อยละ 38.1 21.3 และ 21.1 ของปริมาณการส่งออกทั้งหมด ตามลำดับ

ตารางที่ 10 ปริมาณส่งออก และมูลค่าผลิตภัณฑ์ข้าวโพดฝักอ่อนแช่แข็ง (frozen baby corn) ของประเทศไทยไปยังประเทศคู่ค้า ในปี พ.ศ. 2564-2565 (เรียงตามลำดับปริมาณการส่งออกในแต่ละปี)

ลำดับที่	พ.ศ. 2564				พ.ศ. 2565			
	ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)	ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)
1	ไต้หวัน	251	8.5	37.9	ไต้หวัน	266	9.5	38.1
2	สหรัฐอเมริกา	159	6.5	23.9	รัสเซีย	148	6.5	21.3
3	ญี่ปุ่น	139	9.9	21.0	ญี่ปุ่น	147	12.4	21.1
4	ออสเตรเลีย	66	3.9	9.9	ออสเตรเลีย	54	3.1	7.7
5	จีน	34	2.7	5.1	จีน	23	2.1	3.3
6	ออสเตรีย	12	1.4	1.8	เม็กซิโก	21	1.2	3.0
7	สวีเดน	3	0.2	0.4	สหราชอาณาจักร	11	3.3	1.5
8					ออสเตรีย	9	1.4	1.2
9					บังกลาเทศ	5	0.1	0.8
10					เนเธอร์แลนด์	4	1.5	0.6
					ประเทศอื่นๆ	9	9.6	1.3
	รวม	664	33.1	100.0	รวม	697	50.8	100.0

ที่มา: กรมศุลกากร (2566)

ผลิตภัณฑ์ข้าวโพดฝักอ่อนสดหรือแช่เย็น เป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งของประเทศไทยที่มีแนวโน้มการส่งออกมีเพิ่มขึ้นทุกปี ในปี พ.ศ. 2565 ประเทศไทยส่งออกผลิตภัณฑ์ข้าวโพดฝักอ่อนสดหรือแช่เย็นไปยัง 32 ประเทศทั่วโลก ปริมาณรวม 5,510 ตัน มูลค่า 302 ล้านบาท (ตารางที่ 11) ประเทศคู่ค้าหลักที่สำคัญของประเทศไทย ได้แก่ ไต้หวัน ญี่ปุ่น และสิงคโปร์ โดยมีสัดส่วนปริมาณการนำเข้าคิดเป็นร้อยละ 65.9 18.5 และ 7.4 ของปริมาณการส่งออกทั้งหมด ตามลำดับ ประเทศญี่ปุ่นถือได้ว่าเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญ เนื่องจาก มูลค่าผลิตภัณฑ์ที่ส่งออกต่อปริมาณการส่งออกนั้นมีมูลค่าสูงมากเมื่อเทียบกับประเทศคู่ค้าอื่นๆ

ตารางที่ 11 ปริมาณส่งออก และมูลค่าผลิตภัณฑ์ข้าวโพดฝักอ่อนสดหรือแช่เย็น (fresh or chilled baby corn) ของประเทศไทยไปยังประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย 10 ลำดับแรก ในปี พ.ศ. 2564-2565 (เรียงตามลำดับปริมาณการส่งออกในแต่ละปี)

ลำดับ ที่	พ.ศ. 2564				พ.ศ. 2565			
	ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)	ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)
1	ไต้หวัน	1,667	50	67.4	ไต้หวัน	3,631	157	65.9
2	สิงคโปร์	451	3	12.0	ญี่ปุ่น	1,018	78	18.5
3	ญี่ปุ่น	298	63	8.0	สิงคโปร์	406	3	7.4
4	เยอรมันนี	95	12	3.6	ฮ่องกง	150	9	2.7
5	ออสเตรเลีย	63	7	2.7	ออสเตรเลีย	60	10	1.1
6	จีน	46	2	1.7	เยอรมนี	54	11	1.0
7	ลาว	28	0.3	1.1	รัสเซีย	37	6	0.7
8	มาเลเซีย	25	1	0.9	สหราชอาณาจักร	30	3	0.5
9	ฮ่องกง	23	4	0.8	สหรัฐอเมริกา	26	4	0.5
10	สหราชอาณาจักร	17	2	0.4	กาตาร์	19	5	0.3
	ประเทศอื่นๆ	52	7	1.4	ประเทศอื่นๆ	79	15	1.4
	รวม	2,764	152	100.0	รวม	5,510	302	100.0

ที่มา: กรมศุลกากร (2566)

ผลิตภัณฑ์ข้าวโพดฝักอ่อนในภาชนะบรรจุ ถือได้ว่าเป็นผลิตภัณฑ์จากผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อนที่สำคัญของประเทศไทย เนื่องจาก ทำรายได้ให้แก่ประเทศไทยมากกว่าผลิตภัณฑ์อื่นๆ ของข้าวโพดฝักอ่อน การส่งออกผลิตภัณฑ์ข้าวโพดฝักอ่อนในภาชนะบรรจุ ในปี พ.ศ. 2565 ประเทศไทยส่งออกไปยัง 64 ประเทศทั่วโลก ปริมาณรวม 13,146 ตัน มูลค่า 599 ล้านบาท (ตารางที่ 12) ปริมาณส่งลดลงจากปี 2564 เล็กน้อย เนื่องจาก ประเทศคู่ค้ารายย่อยอื่นๆ ลดปริมาณการนำเข้าลง ประเทศคู่ค้าหลักที่สำคัญของประเทศไทย ได้แก่ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย อิสราเอล และ สหรัฐอเมริกา โดยมีสัดส่วนปริมาณการนำเข้าคิดเป็นร้อยละ 48 12 12 และ 9 ของปริมาณการส่งออกทั้งหมด ตามลำดับ ถึงแม้ว่าปริมาณการส่งออก ในปี พ.ศ. 2565 จะลดลงจากปี พ.ศ. 2564 แต่ประเทศคู่ค้าหลักที่สำคัญอย่าง ญี่ปุ่น มีปริมาณการนำเข้า เพิ่มขึ้น ร้อยละ 230

ตารางที่ 12 ปริมาณส่งออก และมูลค่าผลิตภัณฑ์ข้าวโพดฝักอ่อนในภาชนะบรรจุ (canned baby corn) ของประเทศไทยไปยังประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย 10 ลำดับแรก ในปี พ.ศ. 2564-2565 (เรียงตามลำดับปริมาณการส่งออกในแต่ละปี)

ลำดับ ที่	พ.ศ. 2564				พ.ศ. 2565			
	ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)	ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)
1	สหรัฐอเมริกา	4,577	147	32	ญี่ปุ่น	6,307	150	48
2	ญี่ปุ่น	1,907	134	13	ออสเตรเลีย	1,568	62	12
3	ออสเตรเลีย	1,514	53	11	อิสราเอล	1,517	31	12
4	แคนาดา	1,310	54	9	สหรัฐอเมริกา	1,205	134	9
5	อิสราเอล	514	21	4	สหราชอาณาจักร	309	9	2
6	รัฐเซีย	481	13	3	แคนาดา	306	50	2
7	ไต้หวัน	459	13	3	สิงคโปร์	286	7	2
8	ตุรกี	395	13	3	เม็กซิโก	187	7	1
9	ฟิลิปปินส์	388	15	3	นอร์เวย์	182	10	1
10	เนเธอร์แลนด์	355	15	3	ฟิลิปปินส์	144	27	1
	ประเทศอื่นๆ	2,281	91	16	ประเทศอื่นๆ	1,136	110	9
	รวม	14,181	569	100	รวม	13,146	599	100

ที่มา: กรมศุลกากร (2566)

ประเทศไทยส่งออกผลิตภัณฑ์ข้าวโพดฝักอ่อนปรุงแต่งไปยัง 64 ประเทศในปี พ.ศ. 2565 ปริมาณรวม 1,663 ตัน มูลค่า 389 ล้านบาท (ตารางที่ 13) ปริมาณการส่งออกลดลงจากปี พ.ศ. 2564 คิดเป็นร้อยละ 79 ประเทศคู่ค้าที่สำคัญในปี พ.ศ. 2565 ได้แก่ สหรัฐอเมริกา และ ญี่ปุ่น โดยมีสัดส่วนปริมาณการนำเข้าผลิตภัณฑ์ของทั้งสองประเทศรวมกันร้อยละ 50 ของปริมาณการส่งออกผลิตภัณฑ์ทั้งหมด มูลค่าผลิตภัณฑ์รวม 175 ล้านบาท ประเทศคู่ค้าของไทยหลายประเทศมีการนำเข้าผลิตภัณฑ์ข้าวโพดฝักอ่อนปรุงแต่งจากประเทศไทยลดน้อยลง แต่ว่ามูลค่ายังสูงกว่าปี 2564

ตารางที่ 13 ปริมาณส่งออก และมูลค่าผลิตภัณฑ์ข้าวโพดฝักอ่อนปรุงแต่ง (processing baby corn) ของประเทศไทยไปยังประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย 10 ลำดับแรก ในปี พ.ศ. 2564-2565 (เรียงตามลำดับปริมาณการส่งออกในแต่ละปี)

ลำดับ ที่	พ.ศ. 2564				พ.ศ. 2565			
	ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้าน บาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)	ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้าน บาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)
1	สหรัฐอเมริกา	3,337	131	43	สหรัฐอเมริกา	561	154	34
2	ชิลี	1,055	46	13	ญี่ปุ่น	271	21	16
3	อิสราเอล	566	21	7	แคนาดา	187	28	11
4	ออสเตรเลีย	506	18	6	ออสเตรเลีย	125	21	8
5	ญี่ปุ่น	485	24	6	ชิลี	73	36	4
6	แคนาดา	457	17	6	อิสราเอล	69	30	4
7	สวีเดน	250	10	3	ฟิลิปปินส์	45	21	3
8	เนเธอร์แลนด์	177	7	2	เดนมาร์ก	45	7	3
9	เยอรมันนี	171	6	2	สวีเดน	26	11	2
10	ฮ่องกง	100	4	1	นอร์เวย์	25	2	2
	ประเทศอื่นๆ	746	35	10	ประเทศอื่นๆ	236	59	14
	รวม	7,849	319	100	รวม	1,663	389	100

ที่มา: กรมศุลกากร (2566)

แนวโน้มอนาคต

แนวโน้มการผลิตข้าวโพดฝักอ่อน พบว่า พื้นที่เพาะปลูกมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา แต่ยังคงอยู่ในอัตราที่ไม่สูงนัก ทั้งนี้เนื่องจาก การลดลงของจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดฝักอ่อน รวมถึง การขยายพื้นที่ของโรงงานอุตสาหกรรม และค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้นในการดูแลรักษา การถอดช่อดอกตัวผู้ และการเก็บเกี่ยวผลผลิต ทำให้เกิดผลกระทบต่อภาคอุตสาหกรรมในการส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ และจากการลดลงของพื้นที่ปลูกข้าวโพดฝักอ่อน ทำให้การวิจัยด้านพันธุ์และการผลิตเมล็ดพันธุ์ของบริษัทเอกชนมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ในบางปีเกษตรกรมีความขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดฝักอ่อนเพื่อการผลิต ภาครัฐจึงควรจำเป็นต้องมีการพัฒนาพันธุ์ เทคโนโลยี เพื่อเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุนการผลิต และผลิตเมล็ดพันธุ์เพื่อรองรับปัญหาดังกล่าว

ประเด็นปัญหาการผลิตและการตลาดข้าวโพดฝักสด

1. เกษตรกรมีความต้องการพันธุ์ข้าวโพดฝักสดที่มีความหลากหลาย สำหรับการผลิตเพื่อการค้า และการผลิตเพื่อเป็นรายได้เสริม เช่น พันธุ์ที่ให้ผลผลิต มีคุณภาพบริโภคดี มีสีสันต่างๆ มีคุณค่าทางอาหารเพิ่มขึ้น หรือเป็นพันธุ์เฉพาะถิ่นของแต่ละชุมชนที่เกษตรกรสามารถเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เองได้

2. การใช้เทคโนโลยีการผลิต และการใช้ปัจจัยการผลิตที่ไม่ถูกต้องและเหมาะสมในแต่ละสภาพพื้นที่ของการผลิต ทำให้การผลิตข้าวโพดฝักสดของเกษตรกรมีผลผลิตต่ำกว่าศักยภาพพันธุ์ และส่งผลให้ได้รับผลกำไรต่ำกว่าที่ควรจะได้รับ รวมถึง การขาดแคลนแรงงานสำหรับการปฏิบัติตามเทคโนโลยีที่ถูกต้องและเหมาะสม เป็นปัญหาอีกประการหนึ่งที่ทำให้ผลผลิตข้าวโพดฝักสดเกิดความเสียหาย

3. ปัญหาของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทำให้เกษตรกรมีความเสี่ยงต่อความเสียหายของผลผลิตข้าวโพดฝักสดจากความแปรปรวนของสภาพอากาศ รวมถึง ส่งเสริมให้การระบาดของโรคและแมลงศัตรูที่สำคัญของข้าวโพดฝักสด มีความรุนแรงต่อการผลิตข้าวโพดฝักสดมากขึ้น ทำให้เกษตรกรต้องมีต้นทุนสูงขึ้นจากการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และในบางพื้นที่พบว่าเกษตรกรเกิดอันตรายจากการใช้สารเคมีในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว

4. หน่วยงานภาครัฐควรมีการพัฒนาแหล่งพันธุ์กรรมข้าวโพดฝักสด ที่มีความต้านทานหรือทนทานต่อโรคและแมลงเพื่อให้หน่วยวิจัยของภาคเอกชนใช้เป็นแหล่งพันธุ์กรรมในการปรับปรุงพันธุ์ข้าวโพดฝักสด สำหรับการพัฒนาพันธุ์ดีสู่เกษตรกร

แนวทางการวิจัย

1. พัฒนาและปรับปรุงสายพันธุ์/พันธุ์ข้าวโพดฝักสดให้มีผลผลิตสูง มีคุณภาพการบริโภคดี มีคุณค่าทางโภชนาการสูงขึ้น มีความหลากหลายของพันธุ์ และได้มาตรฐานตรงกับความต้องการของเกษตรกร ผู้บริโภค และภาคอุตสาหกรรมแปรรูป โดยนำวิธีการปรับปรุงพันธุ์แบบปกติ ผสานร่วมกับเทคโนโลยีขั้นสูง เช่น เทคโนโลยีด้านชีวโมเลกุล เทคโนโลยีด้านเคมีอาหาร เทคโนโลยีด้านสรีรวิทยา เป็นต้น เข้ามาช่วยพัฒนางานด้านการปรับปรุงพันธุ์ให้เกิดประสิทธิภาพ มีความรวดเร็ว มีความแม่นยำสูง และตรงตามเป้าประสงค์ของการพัฒนาพันธุ์

2. ค้นคว้า ปรับปรุง และพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต การใช้ปัจจัยการผลิตอย่างถูกต้องเหมาะสม ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ง่าย สะดวก ต้นทุนต่ำ มีความเป็นได้สำหรับการปฏิบัติของเกษตรกรในแต่ละสภาพภูมิสังคม ทั้งในมิติของเกษตรเชิงพาณิชย์ เกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ และเกษตรพอเพียงหรือเกษตรทฤษฎีใหม่

3. ถ่ายทอดองค์ความรู้ และขยายผลงานวิจัยเทคโนโลยีการผลิตและการป้องกันกำจัดศัตรูพืช ที่ถูกต้องเหมาะสมสู่เกษตรกรอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถทำให้เกษตรกรได้เรียน ได้รู้จัก ได้ทำจริง และได้รับการยอมรับ โดยการทดสอบเทคโนโลยีเฉพาะพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วย การทดสอบแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกร การสร้างเกษตรกรต้นแบบ การทำแปลงทดสอบ แปลงต้นแบบ แปลงเรียนรู้ รวมทั้งการฝึกอบรมและดูงาน

4. รวบรวม ปรับปรุง และพัฒนาประชากรข้าวโพดฝักสด เพื่อให้เป็นแหล่งพันธุ์กรรมสำหรับสนับสนุนการปรับปรุงพันธุ์ข้าวโพดฝักสดของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ซึ่งจะช่วยให้มีการพัฒนาพันธุ์ข้าวโพดฝักสดสู่กลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น มีการใช้ประโยชน์จากการพัฒนาพันธุ์มากขึ้น และจะส่งผลให้ประเทศไทยเป็นแหล่งพัฒนาพันธุ์ข้าวโพดฝักสด และผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดฝักที่ดีที่สุดแหล่งหนึ่งของโลก

บทสรุป

ข้าวโพดฝักสด เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่มียังคงมีศักยภาพสูง ถึงแม้ว่าจะมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อยในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา เนื่องจากผลกระทบต่อเนื่องจากการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา-19 ภาวะสงคราม ส่งต่อถึงภาวะเศรษฐกิจโลก อย่างไรก็ดีตาม ยังมีความต้องการสินค้าข้าวโพดฝักสดเพื่อการบริโภคทั้งภายในและต่างประเทศ โดยปีล่าสุดราคาผลผลิตขยับสูงขึ้น รวมถึงความต้องการของผู้บริโภค ในการบริโภคข้าวโพดฝักสดเพื่อสุขภาพ เนื่องจากมีสารสำคัญทางโภชนาการสูง เช่น สารแอนโทไซยานิน หรือข้าวโพดฝักสดที่มีลักษณะพิเศษ สำหรับตลาดเฉพาะกลุ่ม (niche market) เพื่อ

เพิ่มมูลค่า เป็นต้น ในด้านการผลิต แนวโน้มพื้นที่ปลูกในประเทศไทยลดลง จากผลกระทบของราคา ปัจจัยการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้น แรงงานที่ใช้ในการผลิตลดลง

ดังนั้น จึงควรพัฒนาปรับปรุงพันธุ์เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดและผู้บริโภค โดยการพัฒนาพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง คุณภาพการบริโภคดี ทนทานต่อโรคที่สำคัญ ตรงตามความต้องการของเกษตรกร ผู้บริโภค ตลาดฝักสด และอุตสาหกรรมแปรรูป วิจัยพัฒนาการผลิตที่เหมาะสม โดยการลดต้นทุนการผลิต หรือเพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (BCG model) รวมถึง การถ่ายทอดและขยายผลงานวิจัยสู่เกษตรกร ให้ได้ใช้เทคโนโลยีการผลิตอย่างมีความเข้าใจ ถูกต้อง ปลอดภัย มีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล ทำให้เกษตรกรมีรายได้ ก่อผลกำไร และมีความสุขในการทำเกษตร

อ้อย

ศูนย์วิจัยพืชไร่นครสวรรค์

สถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

สถานการณ์โลก

การผลิต

พื้นที่ปลูกอ้อยทั่วโลก ปี 2565 ประมาณ 27.3 ล้านเฮกตาร์ โดยบราซิล อินเดีย และจีน เป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของพื้นที่ปลูกอ้อยทั้งหมด โดยบราซิลยังเป็นผู้ผลิตอ้อยรายใหญ่ที่สุดในโลก ประมาณ 9.2 ล้านเฮกตาร์ หรือคิดเป็น 33% ของพื้นที่ปลูกอ้อยทั้งหมด (USDA, 2023a) พื้นที่เพิ่มขึ้นจากปี 2564 1.45% รองลงมาคือ อินเดีย จีน ไทย และปากีสถาน โดยอินเดียมีพื้นที่ปลูกอ้อย 5.4 ล้านเฮกตาร์ ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2566 เพิ่มขึ้นจาก 5.3 ล้านเฮกตาร์ เมื่อเทียบกับปี 2565 (สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาล, 2566) การผลิตอ้อยของโลกเพิ่มขึ้นจาก 569 ล้านตัน ในปี 2515 เป็น 1,859 ล้านตัน ในปี 2564 อัตราเพิ่มขึ้นเฉลี่ยต่อปี 2.54% (Anonymous. 2021) อย่างไรก็ตาม ในช่วงที่ผ่านมา ประเทศผู้ผลิตอ้อยหลักประสบปัญหาสภาพภูมิอากาศ โดยตลอด 4 ปีที่ผ่านมา พบว่าสภาพภูมิอากาศของบราซิล เผชิญกับสภาพแห้งแล้ง ส่งผลต่อความสามารถในการผลิตอ้อย (Zancaner, 2023a) อย่างไรก็ตาม ในปี 2565/66 ผลผลิตอ้อยเฉลี่ยในบราซิลยังคงสูงถึง 73.6 ตันต่อเฮกตาร์ เมื่อเทียบกับปี 2564/65 ขณะที่อินเดีย พื้นที่ปลูกอ้อยหลัก ๆ ประมาณ 80% อยู่ที่รัฐอุตตราประเทศ และมหาราษฏร์ รวมทั้งกานาฐกะ พบว่าในช่วงต้นปี เผชิญกับสภาพแห้งแล้ง นอกจากนี้ จากสภาพอากาศที่แปรปรวน ทำให้อ้อยมีการออกดอกมาก ส่งผลให้น้ำหนักผลผลิตอ้อยลดลง (Coë and Morton, 2023) แต่ช่วงต้นเดือนกรกฎาคม 2566 ในเขตรัฐอุตตราประเทศ และกานาฐกะ มีปริมาณฝนสูงกว่าค่าเฉลี่ย ทำให้บางพื้นที่เผชิญกับน้ำท่วม ขณะที่ปริมาณฝนในส่วนของรัฐมหาราษฏร์ จะน้อยกว่าค่าเฉลี่ยค่อนข้างมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อการผลิตอ้อยในพื้นที่ดังกล่าว (Ben, 2023)

การผลิตน้ำตาล

การผลิตน้ำตาลทั่วโลก ใช้อ้อยเป็นวัตถุดิบหลักประมาณ 86% นอกจากนี้ยังใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตเอทานอลด้วย (OECD/FAO, 2022) ปริมาณน้ำตาลที่ผลิตได้ในแต่ละปี พบว่า บราซิลมีสัดส่วนประมาณ 20% อินเดีย 19.72% สหภาพยุโรป 13.89% ไทย 6.11% จีน 5.56% และประเทศอื่น ๆ 34.72% โดยปริมาณน้ำตาลที่บราซิล อินเดีย สหภาพยุโรป ไทย และจีน ผลิตรวมกันได้ถึง 65% ของปริมาณน้ำตาลทั้งโลก (Zancaner, 2023b) จากการรายงานของ International Sugar Organization (ISO) อ้างอิงโดย European Commission (2023) ณ เดือนกุมภาพันธ์ 2566 คาดว่าปริมาณน้ำตาลรวมของโลกในปีการผลิต 2565/66 อยู่ที่ประมาณ 180.4 ล้านตัน (ตารางที่ 1) เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีการผลิต 2564/65 ซึ่งมีปริมาณ 170.5 ล้านตัน ทั้งนี้ปริมาณน้ำตาลที่ผลิตได้ในแต่ละปีของโลก เฉลี่ยประมาณ 175 ล้านตัน (Kindred, 2023) ซึ่งถือได้ว่าไม่ได้มีการปรับเปลี่ยนมากนัก และเป็นค่าเฉลี่ยของปริมาณน้ำตาลทรายของโลกที่ผลิตได้ของแต่ละปีในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา

จากปริมาณน้ำตาลที่แต่ละประเทศผลิตได้ พบว่ามีต้นทุนการผลิตน้ำตาลที่แตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค โดยบราซิล และอินเดียมีต้นทุนการผลิตน้ำตาลทรายดิบอยู่ที่ 351 และ 407 เหรียญสหรัฐต่อตัน ตามลำดับ ขณะที่สหภาพยุโรป มีต้นทุนการผลิตน้ำตาลรีไฟน์อยู่ที่ 570-745 เหรียญสหรัฐ ไทย มีต้นทุนการผลิตน้ำตาลทรายดิบ และน้ำตาลรีไฟน์ 360 และ 407 เหรียญสหรัฐ ตามลำดับ ส่วนจีน มีต้นทุนการผลิตน้ำตาลทรายคริสตัล 760 เหรียญสหรัฐ การที่บราซิล มีต้นทุนการผลิต

น้ำตาลทรายดิบต่ำที่สุดที่ 351 เหรียญสหรัฐ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากราคาน้ำมันเชื้อเพลิง และปุ๋ยลดลง ในช่วงปีที่ผ่านมา ประกอบกับผลผลิตอ้อยที่คาดว่าจะดีขึ้น ทำให้ในปี 2023/24 มีพื้นที่ปลูกมากขึ้น ขณะที่ไทย แม้ว่าต้นทุนการผลิตน้ำตาลทรายดิบและน้ำตาลรีไฟน์ใกล้เคียงกับบราซิล และราคารับซื้ออ้อยจะเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าประมาณ 7% แต่จากการที่ค่าเงินบาทอ่อนตัว ส่งผลให้ต้นทุนเพิ่มขึ้นในสัดส่วนเงินบาท แต่ไม่ได้มีผลเปลี่ยนแปลงเมื่อเทียบกับดอลลาร์สหรัฐ ส่วนจีนนั้น ตั้งแต่ปี 2019/20 รัฐบาลได้มีการกำหนดราคาอ้อยอ้างอิง เพื่อเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่าราคาอ้อยต้องไม่ต่ำกว่านี้ ซึ่งในช่วงปีที่ผ่านมาราคาอ้อยค่อนข้างคงที่ ส่วนหนึ่งที่เป็นการลดต้นทุนของเกษตรกรคือ การเพิ่มคุณภาพความหวานของอ้อย (Ana, 2023)

การผลิตน้ำตาลของบราซิล อยู่ที่ประมาณ 37.04 ล้านตัน และเป็นผู้ส่งออกน้ำตาลรายใหญ่ที่สุดของโลก สัดส่วนการส่งออกในตลาดโลกสูงถึง 49% และมีแนวโน้มจะผลิตน้ำตาลมากกว่าเอทานอล เนื่องจากมีผลตอบแทนที่ดีกว่า ขณะที่ สหรัฐอเมริกาซึ่งคาดว่าจะสามารถผลิตน้ำตาลได้มากขึ้น จากปริมาณพื้นที่ปลูกอ้อยที่เพิ่มขึ้น แต่กลับพบว่าผลผลิตอ้อยไม่แตกต่างจากปีก่อนหน้า เนื่องจากสภาพภูมิอากาศใน รัฐหลุยส์เซียนา และเท็กซัส ไม่เหมาะสมต่อการผลิตอ้อย ส่งผลให้ผลผลิตน้ำตาลออกมาใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตาม การลดลงของผลผลิตน้ำตาลจากอ้อย ถูกชดเชยด้วยผลผลิตน้ำตาลจากบีตซึ่งปรับเพิ่มขึ้นเล็กน้อย โดยการปรับเพิ่มขึ้นของน้ำตาลจากบีต เป็นผลมาจากการปรับเพิ่มขึ้นของค่าความหวาน ซึ่งพบว่าอยู่ในระดับที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย 10 ปีก่อนหน้า นอกจากนี้ อินเดียมีการลงทุนในการผลิตอ้อยมากขึ้น แต่การเพิ่มขึ้นดังกล่าว มีเป้าหมายอยู่ที่การผลิตเอทานอล ไม่ใช่การผลิตน้ำตาล ซึ่งเป็นกลไกหนึ่งในการขับเคลื่อนให้ราคาน้ำตาลในตลาดโลกยังอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง ขณะที่จีน ผลิตน้ำตาลทั่วประเทศลดลงอยู่ที่ 9.17 ล้านตัน โดยเฉพาะแหล่งผลิตอ้อยที่สำคัญในมณฑลกว่างซี ที่ประสบปัญหาภัยแล้ง การผลิตน้ำตาลเหลือเพียง 5.4 ล้านตัน ในปี 2565/66 ลดลง 12% เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา และใกล้เคียงกับปี 2559/60 ที่มีผลผลิตน้ำตาลต่ำสุด 5.3 ล้านตัน (Anonymous. 2023) เช่นเดียวกับไทย ที่ปริมาณการผลิตอ้อยต่ำกว่าที่คาดการณ์ไว้ 100 ล้านตัน และจากสถานการณ์ปัจจัยการผลิตราคาสูงขึ้น ทำให้เกษตรกรไม่สามารถบำรุงอ้อยได้เต็มที่ ส่งผลให้ปริมาณการผลิตน้ำตาลต่ำลงไปด้วย

แนวโน้มการบริโภคน้ำตาล มีการปรับเพิ่มขึ้นเล็กน้อย หลังจากสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 คลี่คลายลง และคาดว่าจะเติบโตอย่างต่อเนื่องที่ประมาณ 0.9% ต่อปี ในอีกสิบปีข้างหน้าจะสูงถึง 188 ล้านตัน ภายในปี 2574 โดยได้แรงหนุนจากการเพิ่มของจำนวนประชากรและรายได้ อย่างไรก็ตาม การบริโภคน้ำตาลทั่วโลกเฉลี่ยต่อคนอาจไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก อยู่ที่ประมาณ 21.9 กิโลกรัม/คน (OECD/FAO, 2022)

ด้านการส่งออก คาดว่าตลาดน้ำตาลจะกระจุกตัวอยู่ที่ 4 ประเทศหลัก โดยจะยังคงครองส่วนแบ่งตลาดน้ำตาลทรายดิบมากกว่า 84% ภายในปี 2574 ได้แก่ บราซิล (64%) ไทย (10%) ออสเตรเลีย (8%) และอินเดีย (3%) สำหรับการส่งออกน้ำตาลทรายขาว บราซิล (25%) ไทย (23%) อินเดีย (6%) และสหภาพยุโรป (6%) มีส่วนแบ่งการตลาดรวมกันกว่า 60% แม้ว่าปริมาณการส่งออกน้ำตาลของอินเดียในอนาคตจะลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะปริมาณน้ำตาลทรายดิบที่จะส่งออก อย่างไรก็ตาม เมื่อไปพิจารณาที่ปริมาณการส่งออกน้ำตาลรีไฟน์แล้ว พบว่าปริมาณน้ำตาลรีไฟน์ค่อนข้างคงที่มาตลอดช่วง 4 ปีที่ผ่านมา อันเป็นผลมาจากกระบวนการระงับและยับยั้งการส่งออกน้ำตาลรีไฟน์ของแต่ละประเทศ โดยจีน ซึ่งเป็นประเทศผู้นำเข้าน้ำตาลรายใหญ่ของโลก นำเข้าประมาณปีละ 4 ล้านตัน อย่างไรก็ตาม ราคาน้ำตาลภายในประเทศมีการปรับเพิ่มขึ้น ทำให้ผู้บริโภค

หันไปใช้สารทดแทนความหวานต่าง ๆ เช่น corn syrups หรือ การนำเข้าน้ำเชื่อม หรือน้ำตาลผสม แทนที่การใช้น้ำตาลทดแทนการนำเข้าน้ำตาลทรายดิบ และน้ำตาลรีไฟน์ (Geldart, 2023) ขณะที่ไทยมีการผลิตเอทานอลจากอ้อยโดยตรงน้อยมาก (น้อยกว่า 2%) ส่วนใหญ่ใช้กากน้ำตาลหรือมันสำปะหลังเป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตเอทานอล

ตารางที่ 1 สมดุลน้ำตาลโลก ปี 2565/66-2564/65 (หน่วย: ล้านตัน) ณ กุมภาพันธ์ 2566

	2565/66	2564/65	การเปลี่ยนแปลง	
			ล้านตัน	%
การผลิต	180.431	170.526	7.905	4.58
การบริโภค	176.280	174.773	1.507	0.86
เกินดุล/ขาดดุล	4.151	-2.247		
การนำเข้า	63.863	63.968	-0.105	-0.16
การส่งออก	64.548	64.372	0.176	0.27
สต็อกน้ำตาล	103.386	99.920	3.466	3.47
สัดส่วนสต็อกน้ำตาล:การบริโภค (%)	58.65	57.17		

ที่มา: European Commission (2023)

นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกายังมีความจำเป็นต้องนำเข้าน้ำตาลเพื่อให้เพียงพอกับความต้องการใช้ภายในประเทศ แต่การนำเข้าน้ำตาลในปี 2565/66 อาจน้อยกว่าปี 2564/65 และน้ำตาลที่นำเข้าส่วนใหญ่มาจากเม็กซิโก อย่างไรก็ตาม ปี 2565/66 เม็กซิโกก็ผลิตน้ำตาลได้น้อยลง ดังนั้นปริมาณที่จะส่งออกไปที่สหรัฐอเมริกาได้ ก็จะน้อยลงตามไปด้วย โดยตั้งแต่ตุลาคม 2565 ถึงกุมภาพันธ์ 2566 สหรัฐอเมริกา นำเข้าน้ำตาลมาจากเม็กซิโกแล้วประมาณ 3 แสนตัน (Rodriguez, 2023) ส่วนออสเตรเลีย คาดว่าการผลิตน้ำตาลจะคงที่จากราคาที่เอื้ออำนวย และกลับมามีแนวโน้มสูงขึ้นเล็กน้อยเป็นเวลาสองสามปี แต่การผลิตอ้อยจะไม่เพิ่มขึ้น จากข้อจำกัดของพื้นที่ที่มีระบบชลประทาน และการส่งออกน้ำตาล คิดเป็นประมาณสามในสี่ของการผลิตทั้งหมดของประเทศ (OECD/FAO, 2022)

สถานการณ์ในประเทศ

การผลิตอ้อย

ในปีการผลิต 2565/66 ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกอ้อยประมาณ 10.1 ล้านไร่ (ตารางที่ 2) เพิ่มขึ้นจากปีการผลิต 2564/65 ที่มีพื้นที่ปลูก 9.16 ล้านไร่ (สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย, 2565) จากปริมาณอ้อยเข้าหีบปีการผลิต 2565/66 ณ วันที่ 5 เมษายน 2566 ปริมาณอ้อยเข้าหีบอยู่ที่ประมาณ 93.8 ล้านตัน ต่ำกว่าปริมาณที่คาดการณ์ไว้ แต่เมื่อเปรียบเทียบปริมาณการหีบอ้อยในช่วงเวลาเดียวกันของปีการผลิต 2564/65 พบว่าปีการผลิต 2565/66 มีปริมาณอ้อยเข้าหีบสูงกว่าปี 2564/65 ประมาณ 2.5 ล้านตัน (Dechwan, 2023) จากปริมาณน้ำฝนที่ค่อนข้างสูง ประกอบกับราคาอ้อยที่เกษตรกรชาวไร่อ้อยได้รับอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี โดยราคาอ้อยขั้นต่ำ 1,080 บาทต่อตัน ณ ระดับความหวานที่ 10 ซีซีเอส อัตราขึ้นลง อยู่ที่ 64.80 บาทต่อ 1 หน่วยซีซีเอส ซึ่งค่าความหวานของปีการผลิต 2565/66 สูงที่สุดในรอบ 6 ปี ประมาณร้อยละ 12.9 (Kindred, 2023) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ค่าความหวานของอ้อยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แม้ว่าจะมีการใช้ปุ๋ยเคมีบำรุงอ้อยในปริมาณที่ลดลง เพื่อลดต้นทุนการผลิต เนื่องจากราคาปุ๋ยเคมีปรับราคาสูงขึ้นจากสถานการณ์สงครามรัสเซีย-ยูเครน

จากปริมาณอ้อยเข้าหีบปีการผลิต 2565/66 ณ วันที่ 5 เมษายน 2566 พบว่าเป็นปริมาณอ้อยสด ร้อยละ 67 (63.1 ล้านตัน) และปริมาณอ้อยไฟไหม้ร้อยละ 33 (30.8 ล้านตัน) โดยอ้อยไฟไหม้สูงขึ้นจากเดิมร้อยละ 27 ในปีการผลิต 2564/65 (โรงงานน้ำตาลแห่งประเทศไทย, 2566) ยังไม่เป็นไปตามเป้าที่วางไว้คือปริมาณอ้อยไฟไหม้เข้าหีบไม่เกินร้อยละ 5 ของปริมาณอ้อยทั้งหมด จากปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ฝนตกหนัก ทำให้น้ำท่วมขังในช่วงปลายฤดู ส่งผลให้ไม่สามารถใช้เครื่องจักรในการเก็บเกี่ยว เป็นอุปสรรคในการตัดอ้อยสด และจำเป็นต้องเร่งเก็บเกี่ยวให้ทันการปิดหีบอ้อยของโรงงาน ประกอบกับการเผาอ้อย ทำให้การใช้แรงงานคนในการตัดอ้อยง่ายขึ้น แม้ว่าอ้อยไฟไหม้จะถูกหักเงินต้นละ 30 บาท เพื่อนำไปจัดสรรให้กับชาวไร่อ้อยที่ตัดอ้อยสดส่งเข้าโรงงานน้ำตาลก็ตาม นอกจากนี้เกษตรกรยังขาดแรงจูงใจกับผลตอบแทนในการตัดอ้อยสด

การผลิตน้ำตาล

ปี 2565/66 มีโรงงานเปิดหีบทั้งหมด 57 โรงงาน มีประสิทธิภาพการผลิตน้ำตาลเฉลี่ย 117.42 กก.น้ำตาล/ตันอ้อยที่ค่าความหวานเฉลี่ย 13.32 ซีซีเอส และผลผลิตเฉลี่ยที่ 10 ซีซีเอส 88.14 กก.น้ำตาล/ตันอ้อย สูงกว่าปี 2564/65 ส่งผลให้ปริมาณน้ำตาลที่ไทยจะสามารถผลิตได้ อยู่ที่ประมาณ 10.5 ล้านตัน เนื่องจากอ้อยมีคุณภาพดี (สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย (2564) และโรงงานน้ำตาลแห่งประเทศไทย (2566) เพิ่มขึ้นประมาณ 3% จากปีที่ผ่านมา (USDA, 2022)

ตารางที่ 2 พื้นที่เก็บเกี่ยว ปริมาณผลผลิต อ้อยน้ำตาล และซีซีเอส ของไทย ปี 2555/56 - 2565/66

ปีการผลิต	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ล้านไร่)	ปริมาณอ้อย (ล้านตัน)	ผลผลิตอ้อย (ตัน/ไร่)	ซีซีเอส	ปริมาณน้ำตาล (ล้านตัน)	ผลผลิตน้ำตาล (กิโลกรัม/ตัน)	สัดส่วนอ้อยไฟไหม้ (%)
2556/57	9.84	103.7	10.53	12.56	11.29	108.93	63
2557/58	10.96	106.0	9.67	12.23	11.30	106.66	65
2558/59	10.94	94.0	8.60	11.95	9.78	104.05	65
2559/60	9.75	93.0	9.53	12.28	10.02	107.81	64
2560/61	9.89	134.9	13.64	12.48	14.68	108.78	66
2561/62	12.10	131.0	10.82	12.64	14.58	111.30	61
2562/63	11.86	74.9	6.31	12.68	8.29	110.75	50
2563/64	9.47	66.7	7.04	12.91	7.58	113.81	26
2564/65	9.16	92.1	10.05	12.70	10.50	110.31	27
2565/66	10.1	93.9	9.40	13.32	10.5	117.37	33

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย (2565), โรงงานน้ำตาลแห่งประเทศไทย (2566)

การตลาด

น้ำตาลเป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์ที่ช่วยกระตุ้นการส่งออกอาหาร และเครื่องดื่มของไทยในปี 2565 และต่อเนื่องถึงปี 2566 จากราคาน้ำตาลในตลาดโลกที่เพิ่มสูงขึ้น และผลผลิตน้ำตาลในประเทศที่ฟื้นตัว ปริมาณการส่งออกน้ำตาลของประเทศไทยจึงมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นอีกส่วนสำคัญในการกระตุ้นและฟื้นฟูเศรษฐกิจ โดยปริมาณน้ำตาลที่ไทยผลิตได้ ประมาณร้อยละ 80 ส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ ปี 2565/66 การบริโภคน้ำตาลในประเทศ 2.5 ล้านตัน และคาดว่าจะปรับขึ้นเล็กน้อยจากภาคการท่องเที่ยว และการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลกจากสถานการณ์ COVID-19 ที่คลี่คลาย

ปี 2566 มูลค่าการส่งออกน้ำตาลทรายของไทย ขยายตัวต่อเนื่องจากปี 2565 ที่เติบโตได้ถึง 125% และคาดว่ามูลค่าการส่งออกน้ำตาลทรายของไทยอาจสูงถึง 3,590-3,730 ล้านเหรียญสหรัฐ เพิ่มขึ้น 1-5% จากปีก่อนหน้า (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2566) นอกจากนี้ ปริมาณผลผลิต และสต็อกน้ำตาลทรายของไทย เพียงพอกับความต้องการในตลาดส่งออกที่เพิ่มขึ้นสูง ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยทางสภาพภูมิอากาศที่สามารถปลูกอ้อยได้ดี ทำให้สามารถผลิตน้ำตาลได้ปริมาณมาก และมีคุณภาพสูง ในการผลิตอ้อยปี 2565/2566 และจากการที่อินเดีย ซึ่งเป็นผู้ผลิตน้ำตาลอันดับ 2 ของโลก จำกัดการส่งออกน้ำตาลจนถึงเดือนตุลาคม 2566 เพิ่มโอกาสให้ไทยสามารถเพิ่มมูลค่าการส่งออกน้ำตาลได้ ทั้งนี้การเติบโตดังกล่าว จะเป็นผลจากปริมาณส่งออกเป็นหลัก จากตลาดคู่ค้าหลัก เช่น อินโดนีเซีย เกาหลีใต้ และจากตลาดคู่ค้าใหม่ ที่ต้องการนำเข้าน้ำตาลทรายจากไทยมากขึ้น เช่น จีน แทนซาเนีย และเคนยา

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีโอกาสทางการค้า ยังมีความท้าทายจากปริมาณน้ำตาลในตลาดโลกที่สูงขึ้น สัดส่วนการผลิตน้ำตาล และเอทานอลของบราซิล ซึ่งอาจทำให้ราคาน้ำตาลต่างประเทศ และราคาน้ำตาลส่งออกของไทยปรับตัวลดลง นอกจากนี้ การแข่งขันด้านราคาในตลาดน้ำตาลโลกที่รุนแรง ความไม่แน่นอนเกี่ยวกับพระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทรายฉบับใหม่ ตลอดจนนโยบายและแนวโน้มการบริโภคน้ำตาลของประเทศคู่ค้า อาจส่งผลกระทบต่อการผลิตและการส่งออกน้ำตาลของไทยในระยะต่อไป

แนวโน้มอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลโลก และในประเทศ ปี 2566

แนวโน้มปรากฏการณ์เอล นีโญ ที่จะเกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และออสเตรเลีย ที่จะส่งผลให้การผลิตอ้อยได้รับผลกระทบ และอาจส่งผลต่อปริมาณผลผลิตน้ำตาล ในปี 2566/67 และ 2567/68 อย่างไม่แน่นอน อย่างไรก็ตาม อาจมีการขยายพื้นที่ปลูกอ้อยมากขึ้น จะช่วยชดเชยน้ำตาลจากอ้อยที่ลดลงได้ในระดับหนึ่ง ในส่วนของอุตสาหกรรมน้ำตาลของไทยจะกระเตื้องขึ้นตามการฟื้นตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งของไทย และประเทศคู่ค้า โดยเฉพาะในปี 2567-2568 รวมทั้งภาวะการท่องเที่ยวที่จะกระเตื้องขึ้นอย่างต่อเนื่อง เอื้อต่อการขยายตัวของความต้องการจากอุตสาหกรรมต่อเนื่อง โดยเฉพาะอาหารและเครื่องดื่ม

ในการผลิตอ้อยของไทย ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ปัญหาภัยแล้ง จึงส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตอ้อยลดลงมาก ดังนั้น เกษตรกรชาวไร่อ้อยที่สามารถจัดการน้ำในแปลงอ้อยได้ดี จะเป็นกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ ในทางกลับกัน หากการจัดการน้ำไม่มี ไม่ดี หรือไม่มีประสิทธิภาพ โอกาสขาดทุนได้สูงเช่นเดียวกัน แม้ว่าเกษตรกรจะเพิ่มการใช้ปุ๋ย เนื่องจากราคาปุ๋ยที่ลดลงจากปีที่แล้ว ตามราคานำเข้าปุ๋ยที่ลดลงก็ตาม (USDA, 2023b) นอกจากนี้ พื้นที่ปลูกอ้อยของไทยอาจลดลง จากการเพิ่มขึ้นของการปลูกมันสำปะหลัง ซึ่งมีราคาที่ดี มีความยืดหยุ่น และต้นทุนในการผลิตที่ต่ำกว่า เป็นตัวแปรหลักที่เกษตรกรใช้พิจารณาปรับเปลี่ยนและเลือกชนิดพืชปลูก ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ ทำให้เกิดการระบาดของโรคเพิ่มมากขึ้น เช่น โรคไส้ดำ จากการใช้ท่อนพันธุ์อ้อยที่มีการติดเชื้อของโรค การใช้พันธุ์อ้อยพันธุ์เดิมซ้ำๆ และติดต่อกันหลายปี การสะสมของเชื้อสาเหตุในพื้นที่การผลิตอ้อยหลักของประเทศ เช่น ในเขตพื้นที่ภาคกลางและภาคเหนือ รวมทั้งการแพร่ระบาดของเชื้อไปในวงกว้างจากพื้นที่หนึ่งไปอีกพื้นที่หนึ่ง โดยติดไปกับเครื่องมือการเกษตร และรถตัดอ้อย รวมทั้งเกษตรกรชาวไร่อ้อยยังมีความเสี่ยงด้านราคาอ้อยที่ผันผวนตามราคาน้ำตาลตลาดโลก ขณะที่อำนาจการต่อรองด้านราคายังเสียเปรียบผู้ประกอบการโรงงานน้ำตาล ประกอบกับต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นทั้งด้านพลังงาน ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช และ

ค่าจ้างแรงงานเก็บเกี่ยวโดยเฉพาะอ้อยสด ซึ่งส่งผลต่อรายได้สุทธิและการตัดสินใจเพาะปลูกของเกษตรกร

นอกจากนี้ จากความกังวลด้านสุขภาพที่เพิ่มขึ้น ปัจจุบันพบว่าการลงทุนในการวิจัยและพัฒนาสารทางเลือกที่มีแคลอรีต่ำเพื่อทดแทนน้ำตาลเพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความผันผวน และการเปลี่ยนแปลงของตลาดน้ำตาล (OECD/FAO, 2022) ดังนั้น ในส่วนของการผลิตอ้อย ซึ่งอยู่ในกระบวนการต้นน้ำ จำเป็นต้องมีการพัฒนา ตั้งแต่การผสมและพัฒนาพันธุ์อ้อย การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น เทคโนโลยี gene editing เข้ามาช่วยในการคัดเลือกให้มีลักษณะที่เหมาะสมสำหรับผลิตน้ำตาลแล้ว การเพิ่มลักษณะในการคัดเลือกพันธุ์ เพื่อพัฒนาไปเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค จะช่วยเพิ่มโอกาส และกระจายความหลากหลายใหม่สำหรับอุตสาหกรรมน้ำตาล ไม่ว่าจะเป็นผลิตภัณฑ์ในกลุ่มของ ไบโอพลาสติก ไบโอเอทานอล ไบโอก๊าซ และผลิตภัณฑ์ในกลุ่มเครื่องสำอางและเวชภัณฑ์

โดยภาพรวมแล้ว ช่วง 2-3 ปีข้างหน้า น้ำตาลโลกจะอยู่ในสภาพการขาดดุล ซึ่งส่งผลให้ราคาอยู่ในระดับแนวโน้มที่ดีต่อเกษตรกรชาวไร่อ้อยของไทย อย่างไรก็ตาม การส่งออกน้ำตาลทรายของไทย ยังต้องเผชิญกับการแข่งขัน และความกดดันด้านราคา โดยเฉพาะกับคู่แข่งสำคัญอย่างบราซิล ซึ่งมีส่วนแบ่งการส่งออกประมาณ 21% ของการส่งออกน้ำตาลทรายทั้งหมดของโลก และหันกลับมาผลิตน้ำตาลเพิ่มขึ้น ขณะที่ราคาส่งออกน้ำตาลทรายของไทยในปี 2566 จะอยู่ในกรอบที่จำกัด จากต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นค่าปุ๋ย ค่าสารเคมี ค่าแรงงาน ค่าพลังงาน และการขนส่ง ฯลฯ ซึ่งจะทำให้การส่งออกน้ำตาลทรายจากไทยค่อนข้างเสียเปรียบคู่แข่งโดยเฉพาะบราซิล อีกทั้งยังพยายามที่จะขยายตลาดน้ำตาลทรายในฝั่งเอเชียให้ได้เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในตลาด อินโดนีเซีย มาเลเซีย ซึ่งเป็นคู่ค้ารายสำคัญของไทย รวมถึงจีน ซึ่งเป็นคู่ค้ารายใหม่ รวมทั้งการปรับขึ้นภาษีความหวานของไทยและประเทศคู่ค้าหลายประเทศ กระแสรักษ์สุขภาพทั่วโลกที่จะลดการบริโภคน้ำตาล และความไม่แน่นอนของกฎระเบียบภาครัฐ โดยเฉพาะการปรับแก้ พระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทรายที่อาจกระทบต่อผลกำไรของอุตสาหกรรม (Sowcharoensuk, 2023) จากปัญหาและสถานการณ์ดังกล่าว เป็นความท้าทายของอุตสาหกรรมน้ำตาลและอ้อยของไทย ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องต้องตระหนัก และหาแนวทางแก้ไข เพื่อให้อุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลไทยขับเคลื่อนเศรษฐกิจประเทศให้เติบโตไปข้างหน้าอย่างมั่นคงยั่งยืน และแข่งขันได้ต่อไปในตลาดโลก

เอกสารอ้างอิง

- โรงงานน้ำตาลแห่งประเทศไทย. 2566. <https://www.facebook.com/Biorefinery4.0E>. เผยแพร่ 5 เมษายน 2566. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2566.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. 2566. ส่งออกน้ำตาลทรายไทยปี 66 คาดโต 1-2%: ท่ามกลางปัจจัยท้าทายรอบด้าน. <https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/Sugar-FB-29-12-2022.aspx>. เผยแพร่ 29 ธันวาคม 2565. สืบค้นเมื่อ 4 เมษายน 2566
- สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย. 2565. รายงานประจำปี 2564. สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย กระทรวงอุตสาหกรรม กรุงเทพฯ. บริษัท เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย. 2566. สถานการณ์อ้อยและน้ำตาลทรายในประเทศ. สรุปสถานการณ์ตลาดน้ำตาลโลกประจำสัปดาห์ระหว่างวันที่ 3 – 7 กรกฎาคม 2566. https://www.ocsb.go.th/2023/domestic_situation/22842/. สืบค้นเมื่อ 18 กรกฎาคม 2566

- Anonymous. 2021. World - Sugar cane production quantity. [https://knoema.com/atlas/World/topics/Agriculture/Crops-Production-Quantity-tonnes/Sugar-cane production](https://knoema.com/atlas/World/topics/Agriculture/Crops-Production-Quantity-tonnes/Sugar-cane%20production). Accessed Apr 3, 2023.
- Anonymous. 2023. China's sugar output seen lower on drought in southwest. <http://www.ukrsugar.com/en/post/chinas-sugar-output-seen-lower-on-drought-in-southwest>. Published on Mar 15, 2023. Accessed Apr 4, 2023.
- Ben, Seed. 2023. Ask the Analyst: Should We Be Worried About India's Monsoon? <https://app.czapp.com/auth/analyst-insights/5443/en>. Published on Jul 14, 2023. Accessed Jul 18, 2023
- Coë, Harry, and Morton H. 2023. Sugar. <https://www.agriculture.gov.au/abares/research-topics/agricultural-outlook/sugar#global-production-surplus-to-fall>. Accessed Apr 4, 2023
- Dechwan, Kanjanaporn. 2023 Why Are Thai Cane Mills Closing Early? <https://app.czapp.com/auth/analyst-insights/4958/en>. Published on Mar 07, 2023. Accessed Apr 3, 2023.
- European Commission. 2023. Market situation for sugar. https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2023-03/sugar-market-situation_en.pdf. Accessed Apr 5, 2023.
- Geldart, Stephen. 2023. March 2023 Sugar Market Video. <https://app.czapp.com/auth/analyst-insights/5030>. Published on Mar 27, 2023. Accessed Apr 4, 2023.
- Gabriel Araujo and Marcelo Teixeira. 2022. Brazil's sugarcane area falls to lowest in 12 years. Published on Apr 20, 2023. <https://www.reuters.com/article/brazil-sugar-crops-idAFL1N36N1TZ>. Accessed Jul 18, 2023.
- Kindred, Jay. 2023. Ask the Analyst: Why Are Thai Farmers Burning More Sugar Cane This Year? Published on Feb 02, 2023. <https://www.czapp.com/analyst-insights/sugar-statshot-global-sugar-surplus-shrinks-in-2022-23-amid-reductions-to-several-producers/>. Accessed Apr 4, 2023.
- OECD/FAO, 2022, OECD-FAO Agricultural Outlook 2022-2031, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/f1b0b29c-en>. Accessed Jul 18, 2023.
- Rodriguez, Stephanie. 2023. Will Higher US Sugar Production Offset Decreased Mexican Sugar Arrivals? <https://app.czapp.com/auth/analyst-insights/4988/en>. Published on Mar 14, 2023. Accessed Apr 4, 2023
- Sowcharoensuk, Chaiwat. 2023. Industry Outlook 2023-2025: Sugar Industry. Krungsri Research. <https://www.krungsri.com/en/research/industry/industryoutlook/agriculture/sugar/io/sugar-2023-2025>. Published on April 18, 2023. Accessed Jul 4, 2023.
- USDA. 2022. Thailand Sugar Semi-annual. Foreign Agricultural Service, Global Agricultural Information Network, United States Department of Agriculture. Report Number: TH2022-0064, October 12, 2022. Accessed Apr 5, 2023.

USDA. 2023 a. Brazil Sugar Annual. Foreign Agricultural Service, Global Agricultural Information Network, United States Department of Agriculture. Report Number: BR2023-0009: April 21, 2023. Accessed Jul 18, 2023.

USDA. 2023 b. Thailand Sugar Annual. Foreign Agricultural Service, Global Agricultural Information Network, United States Department of Agriculture. Report Number: TH2023-0024: April 17, 2023. Accessed Jul 18, 2023.

Zancaner, Ana. 2023a. CS Brazil Prepares Enormous Cane Harvest; Nearly 38m Tonnes Sugar. <https://app.czapp.com/auth/analyst-insights/5021/en>. Published on Mar 23, 2023. Accessed Apr 4, 2023.

Zancaner, Ana. 2023b. Sugar Cost of Production Across the World. <https://app.czapp.com/auth/analyst-insights/5499>. Published Jul 28, 2023. Accessed Jul 29, 2023.

มันสำปะหลัง

ศูนย์วิจัยพืชไร่ระยอง

สถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

สถานการณ์โลก

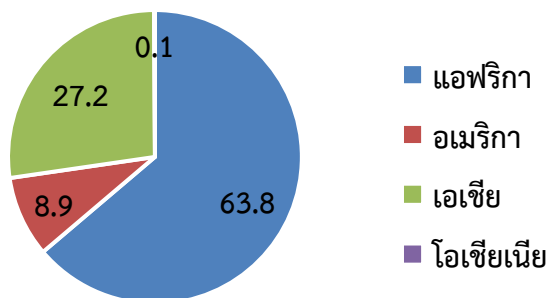
การผลิต

ปี 2560-2564 เนื่องจากการปลูกมันสำปะหลังของโลกเพิ่มขึ้นจาก 166.5 ล้านไร่ ในปี 2560 เป็น 185.3 ล้านไร่ในปี 2564 (ตารางที่ 1) อัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 2.9 ต่อปี (FAO, 2023) ขณะที่ผลผลิตของมันสำปะหลังของโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปีตามเนื้อที่ปลูกที่เพิ่มขึ้น ในปี 2560 ผลผลิตมันสำปะหลังของโลกรวมเท่ากับ 286.7 ล้านตัน ในปี 2564 เพิ่มขึ้นเป็น 314.8 ล้านตัน อัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 2.4 ต่อปี ในส่วนของผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่มีค่าอยู่ระหว่าง 1,608-1,782 กิโลกรัมต่อไร่ ในปี 2564 ผลผลิตมันสำปะหลังส่วนใหญ่อยู่ในทวีปแอฟริการ้อยละ 63.8 ของผลผลิตมันสำปะหลังทั้งหมด รองลงมาคือ ทวีปเอเชียร้อยละ 27.2 ทวีปอเมริการ้อยละ 8.9 และทวีปโอเชียเนียร้อยละ 0.1 (ภาพที่ 1) โดยปี 2564 ประเทศผู้ผลิตมันสำปะหลัง 5 อันดับแรก คือ 1) ไนจีเรีย 63.0 ล้านตัน 2) ไทย 35.0 ล้านตัน 3) กานา 22.7 ล้านตัน 4) บราซิล 18.1 ล้านตัน และ 5) อินโดนีเซีย 17.7 ล้านตัน (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 1 เนื้อที่ปลูก ผลผลิต และผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ของมันสำปะหลังรวมทั้งโลก ระหว่างปี 2560-2564

ปี	เนื้อที่ปลูก (ล้านไร่)	ผลผลิต (ล้านตัน)	ผลผลิตเฉลี่ย (กิโลกรัมต่อไร่)
2560	166.5	286.7	1,722
2561	168.9	301.1	1,782
2562	184.2	296.3	1,608
2563	171.9	303.8	1,767
2564	185.3	314.8	1,699

ที่มา: Food and Agriculture Organization of the United Nations (2023)

ภาพที่ 1 เปรียบเทียบการผลิตมันสำปะหลังในแต่ละทวีปของการผลิตมันสำปะหลังโลก ในปี 2564

ที่มา: Food and Agriculture Organization of the United Nations (2023)

ตารางที่ 2 เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ของประเทศผู้ผลิตมันสำปะหลัง 5 อันดับแรก ในปี 2564

ประเทศ	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ล้านไร่)	ผลผลิต (ล้านตัน)	ผลผลิตเฉลี่ย (กิโลกรัมต่อไร่)
ไนจีเรีย	56.8	63.0	1,110
ไทย	10.4	35.0	3,372
กานา	6.3	22.7	3,593
บราซิล	7.5	18.1	2,402
อินโดนีเซีย	4.2	17.7	4,262

ที่มา: Food and Agriculture Organization of the United Nations (2023)

การตลาด

ในปี 2566 ประเทศผู้ผลิตมันสำปะหลังที่สำคัญของโลกทั้งในทวีปแอฟริกา เอเชีย และ อเมริกา ส่วนใหญ่มีความต้องการใช้มันสำปะหลังเพื่อใช้ภายในประเทศเป็นหลัก โดยทวีปแอฟริกา ใช้มันสำปะหลังในการบริโภคเป็นซึ่งแหล่งเพาะปลูกที่สำคัญคือ แอฟริกาฝั่งตะวันตก ในขณะที่ทวีปอเมริกาเป็นการปลูกเชิงพาณิชย์ เพื่อป้อนให้อุตสาหกรรมต่อเนื่อง และในทวีปเอเชียส่วนใหญ่ใช้มันสำปะหลังในอุตสาหกรรมต่อเนื่องมากกว่าการบริโภคโดยตรง แต่ในบางประเทศของทวีปเอเชีย เช่น ประเทศอินเดียและฟิลิปปินส์ใช้มันสำปะหลังในการบริโภคสำหรับครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำ-ปานกลาง และใช้ในอุตสาหกรรมต่อเนื่อง ด้านการส่งออกมันสำปะหลังของโลกระหว่างปี 2560-2564 มูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง (มันสำปะหลังสด มันเส้น มันอัดเม็ด และแป้งมันสำปะหลัง) มีอัตราการเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.15 ต่อปี โดยในปี 2564 ประเทศที่มีมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังมากที่สุด คือ ประเทศไทย รองลงมาคือ ลาว เวียดนาม คอสตาริกา และกัมพูชา ตามลำดับ โดยมีมูลค่าการส่งออก 2,535.47 537.38 383.81 196.04 และ 47.77 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ (ตารางที่ 3) ในช่วงปี 2560-2564 ประเทศลาวมีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีอัตราการเพิ่มขึ้นร้อยละ 37.58 ต่อปี ไทยและคอสตาริกามีอัตราการเพิ่มขึ้นของมูลค่าการส่งออกเท่ากับร้อยละ 0.85 และ 4.18 ต่อปี ตามลำดับ ในขณะที่มูลค่าการส่งออกของเวียดนามและกัมพูชามีอัตราการลดลงร้อยละ 8.20 และ 5.14 ต่อปี ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากการระบาดของโรคไวรัสใบด่างมันสำปะหลังใน เวียดนามและกัมพูชาในปี 2562 และ 2563 ที่ทำให้ผลผลิตลดลง

ด้านมูลค่าการนำเข้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของโลกระหว่างปี 2560-2564 มีอัตราเพิ่มขึ้น ร้อยละ 3.15 ต่อปี ในปี 2564 ประเทศจีนมีมูลค่าการนำเข้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังสูงที่สุด คือ 3,209.23 ล้านดอลลาร์สหรัฐ รองลงมาคือ ไทย สหรัฐอเมริกา เกาหลีใต้ และเวียดนาม ตามลำดับ โดยมีมูลค่าการนำเข้าเท่ากับ 422.21 200.00 68.73 และ 92.56 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ มูลค่า การส่งออกและนำเข้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของตลาดโลกมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นในปี 2565 และ 2566 จากการใช้มันสำปะหลังทดแทนธัญพืชในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ ทั้งนี้เนื่องจากยูเครนที่เป็น ประเทศผู้ส่งออกธัญพืชรายใหญ่ไม่สามารถส่งออกธัญพืชได้จากสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่าง รัสเซียและยูเครน

ตารางที่ 3 มูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของโลก (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)
ระหว่างปี 2560-2564

ประเทศผู้ส่งออก	2560	2561	2562	2563	2564
ไทย	2,139.99	1,762.33	1,055.79	1,366.71	2,535.47
ลาว	174.47	151.86	180.67	389.06	537.38
เวียดนาม	570.66	301.53	163.00	283.36	383.81
คอซตาริกา	164.51	176.13	197.19	186.76	196.04
กัมพูชา	35.55	25.18	5.08	7.58	47.77
อื่นๆ	83.73	88.58	106.46	120.32	115.25
โลก	3,168.91	2,505.61	1,708.19	22,353.79	3,817.73

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2566 ง)

ตารางที่ 4 มูลค่าการนำเข้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของโลก (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)
ระหว่างปี 2560-2564

ประเทศผู้นำเข้า	2560	2561	2562	2563	2564
จีน	2,194.78	2,069.75	1,672.85	1,913.54	3,209.23
ไทย	377.38	270.40	267.55	421.68	422.21
สหรัฐอเมริกา	138.03	163.58	175.51	168.36	200.00
เกาหลีใต้	49.44	52.80	47.85	54.66	68.73
เวียดนาม	334.44	253.62	220.39	188.25	92.56
อื่นๆ	711.05	820.62	738.70	585.97	645.55
โลก	3,805.10	3,630.77	3,122.86	3,332.45	4,638.29

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2566 ง)

สถานการณ์ภายในประเทศ

การผลิต

การผลิตมันสำปะหลังในประเทศไทย ปี 2561-2565 เนื้อที่เก็บเกี่ยวมันสำปะหลังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยปี 2561 มีเนื้อที่เก็บเกี่ยว 8.3 ล้านไร่ เพิ่มขึ้นเป็น 9.9 ล้านไร่ในปี 2565 (ตารางที่ 5) เนื่องจากราคาหัวมันสำปะหลังอยู่ในเกณฑ์ดีอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ต้นปี 2561 ถึงกลางปี 2562 เกษตรกรจึงปลูกมันสำปะหลังแทนพืชไร่อื่น เช่น อ้อยโรงงาน สับปะรดโรงงาน และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สำหรับผลผลิตต่อไร่มีแนวโน้มลดลงจาก 3,527 กิโลกรัม ในปี 2561 เป็น 3,427 กิโลกรัม ในปี 2565 หรือลดลงร้อยละ 1.2 ต่อปี เนื่องจากการประสบปัญหาภัยแล้งในปี 2563 ทำให้มันสำปะหลังมีการเจริญเติบโตชะงัก การเจริญของหัวไม่เต็มที่ และบางส่วนแห้งตายทำให้ต้องปลูกทดแทนหรือไถปลูก

ใหม่ในแปลงที่มีต้นแห้งตายจำนวนมาก ขณะที่ผลผลิตรวมทั้งประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามเนื้อที่ปลูกที่เพิ่มขึ้นโดยเพิ่มขึ้นจาก 29.4 ล้านตัน ในปี 2561 เป็น 34.1 ล้านตัน ในปี 2565

ในปี 2565 เนื้อที่เก็บเกี่ยวมันสำปะหลังลดลงเป็น 9.9 ล้านไร่ จากปี 2564 ที่มีเนื้อที่เก็บเกี่ยว 10.4 ล้านไร่ เนื่องจากอิทธิพลของพายุไต้ฝุ่นหมู่ที่ทำให้เกิดอุทกภัยช่วงเดือนกันยายน-ตุลาคม 2564 ทำให้หัวมันสำปะหลังในบางพื้นที่เสียหายทั้งหมดจึงไม่สามารถเก็บเกี่ยวได้ รวมทั้งการปรับตัวสูงขึ้นของราคาอ้อยโรงงานและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ทำให้เกษตรกรหันไปปลูกพืชดังกล่าว ส่วนการเพิ่มขึ้นของผลผลิตต่อไร่เกิดจากการที่ปริมาณน้ำฝนเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตผลผลิตต่อไร่จึงเพิ่มขึ้นจาก 3,372 กิโลกรัม ในปี 2564 เป็น 3,434 ในปี 2565 (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566 ข)

ในปี 2565 ประเทศไทยมีเนื้อที่ปลูก 10,861,975 ไร่ เนื้อที่เก็บเกี่ยวมันสำปะหลัง 9,921,058 ไร่ ผลผลิต 34,068,005 ตัน และผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 3,434 กิโลกรัมต่อไร่ ภาคตะวันออกเฉยงเหนือเป็นภาคที่มีเนื้อที่ปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่สูงที่สุด ขณะที่จังหวัดที่มีเนื้อที่ปลูกมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา 1,481,929 ไร่ ชัยภูมิ 879,394 ไร่ กำแพงเพชร 767,634 ไร่ กาญจนบุรี 573,343 ไร่ และ นครสวรรค์ 548,470 ไร่ ตามลำดับ (ตารางที่ 6) พันธุ์มันสำปะหลังที่เกษตรกรนิยมใช้ คือ เกษตรศาสตร์ 50 ระยะเวลา 72 ระยะเวลา 5 หัวยบง 80 ระยะเวลา 11 หัวยบง 60 และระยะเวลา 9 โดยในพื้นที่ที่มีการระบาดของโรคใบด่างมันสำปะหลังกรมวิชาการเกษตรแนะนำให้ใช้พันธุ์ที่มีความทนทานต่อโรค ได้แก่ เกษตรศาสตร์ 50 ระยะเวลา 72 และหัวยบง 60

ตารางที่ 5 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ ราคา และมูลค่าของผลผลิตของประเทศไทย ปี 2561-2565

ปี	เนื้อที่เพาะปลูก (ล้านไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ล้านไร่)	ผลผลิต (ล้านตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัมต่อไร่)	ราคาขาย (บาท)	มูลค่าผลผลิต (ล้านบาท)
2561	8.6	8.3	29.4	3,527	2.11	61,969
2562	8.8	8.7	31.1	3,586	2.17	67,571
2563	9.4	8.9	29.0	3,252	1.88	54,526
2564	10.9	10.4	35.1	3,372	2.03	71,374
2565	10.9	9.9	34.1	3,434	2.31	78,667

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2566 ก)

การตลาด

ด้านการตลาดภายในประเทศไทย ปี 2565 ผลผลิตหัวสดของมันสำปะหลังทั้งหมดจะถูกนำเข้าสู่กระบวนการแปรรูป เช่น การแปรรูปเป็นมันอัดเม็ด มันเส้น แป้งมันสำปะหลัง และเอทานอลเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมต่อเนื่อง เช่น อาหารสัตว์ สารความหวาน ผงชูรส กระจก สิ่งทอ เคมีภัณฑ์ และพลังงาน เป็นต้น ปริมาณมันสำปะหลังที่ใช้ภายในประเทศในปี 2565 เท่ากับ 12.66 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2563 ที่มีปริมาณการใช้ภายในประเทศ 11.97 ล้านตัน (ตารางที่ 7) ซึ่งการใช้ในประเทศเป็นการใช้ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังในรูปแบบแป้งดิบ วัตถุดิบอาหารสัตว์ และการผลิตเอทานอล การใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้น เนื่องจากปัญหาสงครามระหว่างรัสเซีย-ยูเครน ทำให้ขาดแคลนข้าวสาลีและข้าวโพดที่ใช้ในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ ต้นทุนในการผลิตอาหารสัตว์สูงขึ้นผู้ประกอบการจึงใช้มันเส้นและมันอัดเม็ดทดแทน นอกจากนี้ด้านอาหารสัตว์แล้วการใช้มันสำปะหลังในประเทศไทยส่วนหนึ่งเป็นการนำไปผลิตเอทานอล ซึ่งมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นจากการคลี่คลายของ

สถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 ทำให้สามารถเดินทางได้ปกติ ความต้องการพลังงานเชื้อเพลิงในการเดินทางจึงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566 ง)

ตารางที่ 6 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ รายภาคและ 5 จังหวัดที่มีเนื้อที่เพาะปลูกมากที่สุด ปี 2565

ภาค/จังหวัด	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัมต่อไร่)
รวมทั้งประเทศ	10,861,975	9,921,058	34,068,005	3,434
เหนือ	2,832,129	2,591,571	8,510,509	3,284
ตะวันออกเฉียงเหนือ	5,884,274	5,342,114	18,687,677	3,498
กลางและภาคตะวันออกเฉียง	2,145,572	1,987,373	6,869,819	3,457
นครราชสีมา	1,481,929	1,321,026	4,636,085	3,509
ชัยภูมิ	879,394	598,128	1,931,446	3,229
กำแพงเพชร	767,634	724,697	2,390,160	3,298
กาญจนบุรี	573,343	536,220	1,862,562	3,474
นครสวรรค์	548,470	446,126	1,436,932	3,221

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2566 ก)

ในส่วนของการส่งออกในปี 2563-2565 มีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้น โดยประเทศไทยมีปริมาณการส่งออกมันสำปะหลังในรูปแบบเส้นมากที่สุด รองลงมา คือ แป้งมันสำปะหลังในรูปของแป้งดิบ แป้งตัดแปรร และมันสำปะหลังอัดเม็ด ตามลำดับ โดยมีปริมาณการส่งออกในปี 2565 เท่ากับ 5.8 3.8 1.2 และ 0.07 ล้านตัน ตามลำดับ (ตารางที่ 5) เมื่อเปรียบเทียบในส่วนของมูลค่า จะเห็นได้ว่าการส่งออกแป้งดิบมีมูลค่าส่งออกสูงที่สุด คือ 63,652 ล้านบาท ขณะที่แป้งตัดแปรรมีมูลค่าต่อหน่วยสูงที่สุด การเพิ่มขีดความสามารถ ในการแข่งขันประเทศไทยจึงจำเป็นต้องพัฒนาเทคโนโลยีการแปรรูปมันสำปะหลังที่ให้มูลค่าสูง เพื่อเพิ่มมูลค่าให้ระบบการผลิตและแปรรูปมันสำปะหลัง ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร ในปี 2565 ตลาดหลักในการส่งออกของไทยส่วนใหญ่อยู่ในทวีปเอเชีย ประเทศคู่ค้าที่สำคัญในการส่งออกมันสำปะหลังไทย คือ สาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งมีสัดส่วนการส่งออกร้อยละ 64.88 ของมูลค่าการส่งออกมันสำปะหลังทั้งหมดของประเทศไทย ในแต่ละประเทศจะมีชนิดของ มันสำปะหลังที่ส่งออกแตกต่างกัน ตลาดหลักของมันเส้น ได้แก่ จีน มันอัดเม็ด ได้แก่ เนเธอร์แลนด์ ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา แป้งมันสำปะหลังดิบ ได้แก่ จีน ไต้หวัน ญี่ปุ่น และมาเลเซีย แป้งมันสำปะหลังตัดแปรร ได้แก่ ญี่ปุ่น จีน และอินโดนีเซีย ในปี 2566 สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรคาดการณ์ว่าการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังในรูปของมันเส้น มันอัดเม็ด และแป้งมันสำปะหลังจะเพิ่มขึ้นเนื่องจากความต้องการผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังจากประเทศคู่ค้าที่สำคัญโดยเฉพาะจีนมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นทุกปี

ในปี 2563-2565 การนำเข้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ได้แก่ หัวมันสด มันเส้น มันอัดเม็ด มันฝาน แป้งดิบ และแป้งตัดแปรร มีแนวโน้มที่จะมีปริมาณการนำเข้าและมูลค่าการนำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาวและกัมพูชาเพิ่มขึ้น ปริมาณการนำเข้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ในปี 2565 เท่ากับ 4.001 ล้านตัน มูลค่าการนำเข้า 19,454 ล้านบาท (ตารางที่ 8) ซึ่งส่วนใหญ่นำเข้าในรูปของมันเส้น มันฝาน และมันอัดเม็ด ปริมาณการนำเข้าเท่ากับ 3.05 ล้านตัน และมีมูลค่า 16,192 ล้านบาท โดยมีสัดส่วนเท่ากับ 76 เปอร์เซ็นต์ จากปริมาณการนำเข้าทั้งหมด ในปี 2566 สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

คาดการณ์ว่าการนำเข้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังจะมีปริมาณใกล้เคียงกับปี 2565 เนื่องจากมันสำปะหลังภายในประเทศไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ประกอบการและผู้ส่งออกมันสำปะหลัง

ตารางที่ 7 การส่งออกและนำเข้ามันสำปะหลังของประเทศไทย ปี 2563-2565

รายการ		2563	2564	2565
ใช้ภายในประเทศ (ล้านตันหัวมันสด)		11.97	12.05	12.66
ส่งออก				
1. มันเส้น	ปริมาณ (ล้านตัน)	3.1	5.3	5.8
	มูลค่า (ล้านบาท)	21,425	41,338	51,254
2. มันสำปะหลังอัดเม็ด	ปริมาณ (ล้านตัน)	0.01	0.02	0.07
	มูลค่า (ล้านบาท)	110	206	754
3. แป้งดิบ	ปริมาณ (ล้านตัน)	2.7	3.7	3.8
	มูลค่า (ล้านบาท)	36,106	53,364	63,652
4. แป้งตัดแปร	ปริมาณ (ล้านตัน)	1.0	1.1	1.2*
	มูลค่า (ล้านบาท)	23,395	26,789	33,207*
นำเข้า				
1. หัวมันสด	ปริมาณ (ล้านตัน)	0.72	0.44	0.93*
	มูลค่า (ล้านบาท)	1,297	1,041	2,344*
2. มันเส้น/มันฝาน/มันอัดเม็ด	ปริมาณ (ล้านตัน)	2.29	2.41	3.05*
	มูลค่า (ล้านบาท)	11,810	12,402	16,192*
3. แป้งดิบ	ปริมาณ (ล้านตัน)	0.005	0.004	0.008*
	มูลค่า (ล้านบาท)	81	61	134*
4. แป้งตัดแปร	ปริมาณ (ล้านตัน)	0.011	0.014	0.013*
	มูลค่า (ล้านบาท)	573	676	780*

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2566 ข, 2566 ง)หมายเหตุ: * ประมาณการ

ตารางที่ 8 ประเทศคู่ค้าและมูลค่าการส่งออกมันสำปะหลังของประเทศไทย ปี 2563-2565

คู่ค้า	2563		2564		2565	
	มูลค่า (ล้านบาท)	ร้อยละ	มูลค่า (ล้านบาท)	ร้อยละ	มูลค่า (ล้านบาท)	ร้อยละ
สาธารณรัฐประชาชนจีน	49,579	60.21	86,068	69.97	97,384	64.88
ญี่ปุ่น	8,016	9.73	9,235	7.51	11,032	7.35
สาธารณรัฐอินโดนีเซีย	3,931	4.77	3,132	2.55	7,706	5.13
ไต้หวัน	3,753	4.56	4,861	3.95	5,814	3.87
สหพันธรัฐมาเลเซีย	2,166	2.63	2,597	2.11	4,691	3.13
สหรัฐอเมริกา	3,013	3.66	3,254	2.65	4,096	2.73
สาธารณรัฐเกาหลี	1,935	2.35	2,197	1.79	3,311	2.21
สาธารณรัฐฟิลิปปินส์	1,507	1.83	1,824	1.48	3,169	2.11
สาธารณรัฐสิงคโปร์	974	1.18	903	0.73	1,397	0.93
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม	852	1.03	1,139	0.93	1,183	0.79
อื่น	6,620	8.04	7,791	6.33	10,317	6.87
รวม	82,346	99.99	123,001	100	150,100	100

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2566 ค)

เทคโนโลยีการผลิต

จากราคาหัวมันสดที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นระหว่าง ปี 2563-2565 ทำให้เกษตรกรมีแนวโน้มที่จะลงทุนด้านปัจจัยการผลิตและใช้เทคโนโลยีในการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังมากขึ้น เช่น เทคโนโลยีการผลิตต้นพันธุ์ปลอดโรค การใช้ปุ๋ยให้เหมาะกับพื้นที่ การใช้เครื่องจักรทางการเกษตร และการให้น้ำ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. เทคโนโลยีการผลิตต้นพันธุ์ปลอดโรค

จากการระบาดของโรคไวรัสมันสำปะหลังในปี 2563 ที่ทำให้ผลผลิตลดลง 20-80 เปอร์เซ็นต์ และสามารถติดต่อไปกับท่อนพันธุ์ทำให้เกษตรกรขาดแคลนต้นพันธุ์ มูลนิธิสถาบันพัฒนามันสำปะหลังแห่งประเทศไทยจึงพัฒนาเทคโนโลยีการขยายพันธุ์มันสำปะหลังแบบเร่งรัด X20 และ X80 (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564) โดยเทคโนโลยี X20 เป็นการปลูกมันสำปะหลังโดยลดความยาวท่อนพันธุ์จาก 20-25 เซนติเมตร เป็น 6-8 เซนติเมตร และปักชำในถาดเพาะก่อนย้ายปลูก ซึ่งจะเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ท่อนพันธุ์ได้ 20 เท่า ขณะที่ X80 จะใช้มันท่อนสั้นเช่นเดียวกับ X20 แต่แตกต่างกันในส่วนที่ X80 จะนำส่วนที่เป็นต้นอ่อนไปปักชำเป็นเวลา 1 เดือน จากนั้นจึงปรับสภาพให้ได้รับแสงแดดเป็นเวลา 7 วัน จึงย้ายปลูก ในขณะที่ต้นท่อนสั้นจะมีการแตกกิ่งใหม่และสามารถทำซ้ำได้เรื่อย ๆ จนกระทั่งต้นท่อนสั้นไม่แตกกิ่งใหม่

2. เทคโนโลยีการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

เป็นเทคโนโลยีที่พัฒนาโดยกรมวิชาการเกษตรเป็นการจัดการปุ๋ยเฉพาะพื้นที่ที่มีอัตราแนะนำการใช้ปุ๋ยไนโตรเจน ฟอสฟอรัส และโพแทสเซียมตามค่าวิเคราะห์ดินของพื้นที่ปลูกนั้นๆ ทำให้มันสำปะหลังได้รับธาตุอาหารที่พอเพียงพอให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น และเกษตรกรลดต้นทุนด้านปุ๋ยทั้งในด้านปริมาณการใช้ที่ใช้ในอัตราที่ไม่เกินความต้องการของพืช และต้นทุนด้านราคาปุ๋ยเนื่องจากเกษตรกรสามารถผสมปุ๋ยตามอัตราแนะนำโดยใช้แม่ปุ๋ยซึ่งมีต้นทุนที่ต่ำกว่าการซื้อปุ๋ยสูตรสำเร็จ

3. การใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตร

ภาคการเกษตรเริ่มมีปัญหาขาดแคลนแรงงานและค่าแรงที่เพิ่มขึ้นจากการเข้มงวดเรื่องแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายของรัฐบาลและการปรับขึ้นของราคาค่าแรงขั้นต่ำ การใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรจึงเป็นหนึ่งในทางแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพเนื่องจากมีค่าใช้จ่ายที่ต่ำกว่าแรงงานคน จากผลงานวิจัยของทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และการร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน ทำให้ปัจจุบันสามารถใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรในระบบการผลิตมันสำปะหลังได้ครบวงจร ได้แก่ เครื่องเตรียมดินพร้อมปลูก เครื่องไถพรวนกำจัดวัชพืชและใส่ปุ๋ย การใช้โดรนฉีดพ่นสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชหรือปุ๋ย และเครื่องชุดเก็บเกี่ยว ซึ่งการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรนอกจากจะแก้ปัญหาเรื่องแรงงานแล้วยังสามารถเพิ่มประสิทธิภาพด้านการจัดการแปลงทำให้สามารถทำการเกษตรกรรมได้ในช่วงเวลาที่เหมาะสมและใช้เวลาอันน้อยลงเมื่อเปรียบเทียบกับการใช้แรงงานคน ปัจจุบันมีการพัฒนาการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรขั้นสูงในการเกษตรกรรมอย่างจำเพาะเจาะจงโดยประยุกต์ใช้องค์ความรู้จากงานวิจัย เช่น การใส่ปุ๋ยที่มีอัตราไนโตรเจน ฟอสฟอรัส และโพแทสเซียมตามปริมาณที่มันสำปะหลังต้องการในพื้นที่นั้นๆ โดยใช้ระบบเซ็นเซอร์และระบบตรวจสอบสุขภาพพืชจากภาพถ่ายทางอากาศ ซึ่งจะทำให้ระบบการผลิตมันสำปะหลังมีศักยภาพมากขึ้นในขณะที่ใช้แรงงานลดลง

4. การให้น้ำ

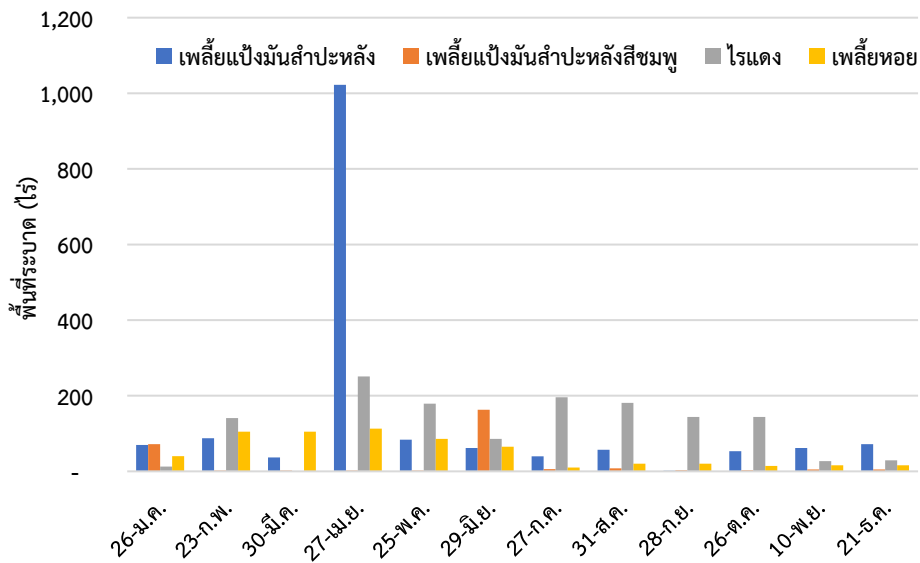
ราคามันสำปะหลังระหว่างปี 2563-2565 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ทำให้เกษตรกรที่มีศักยภาพในการลงทุนด้านระบบน้ำใช้การให้น้ำแบบน้ำหยดที่มีปริมาณการใช้น้ำน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับการให้น้ำแบบปล่อยไปตามร่องและระบบสปริงเกอร์ แต่สามารถยกระดับผลผลิตได้มากกว่า 2 เท่าเมื่อเปรียบเทียบกับการไม่ให้น้ำ มีการพัฒนาเทคโนโลยีการให้น้ำแบบน้ำหยดทั้งภาครัฐและเอกชน การใช้เทคโนโลยีเซ็นเซอร์วัดความชื้นดินเพื่อกำหนดรอบและปริมาณการให้น้ำ การให้น้ำแบบอัตโนมัติ และการทำแบบจำลองเพื่อกำหนดรอบและปริมาณการให้น้ำ ปัญหาคือบางเทคโนโลยียังอยู่ในช่วงพัฒนาและมีต้นทุนสูงไม่เหมาะกับเกษตรกรรายย่อยที่มีต้นทุนจำกัด แต่มีความเป็นไปได้สูงที่เทคโนโลยีข้างต้นจะมีราคาลดลงตามกลไกของตลาดหากมีการใช้และการผลิตอุปกรณ์ต่าง ๆ เพิ่มขึ้นในอนาคต

การระบาดของโรคและแมลง

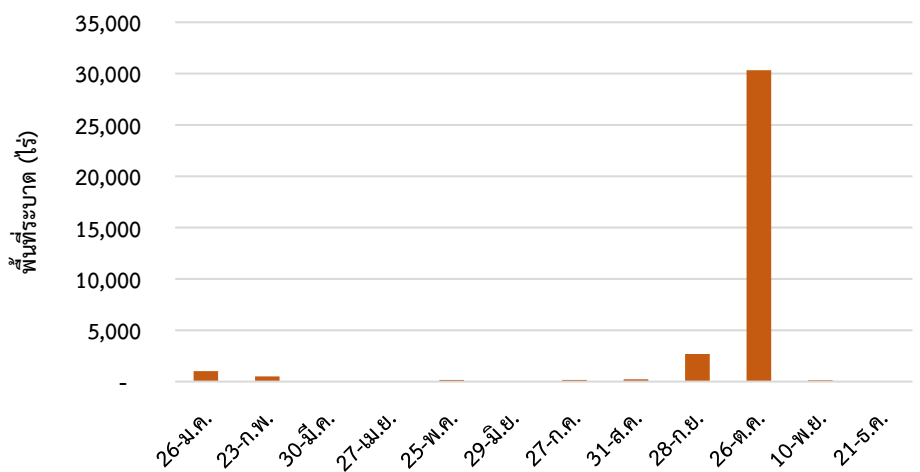
แมลง/แมงศัตรูมันสำปะหลังที่สำคัญในปี 2565 ได้แก่ เพลี้ยแป้งมันสำปะหลัง เพลี้ยแป้งมันสำปะหลังสีชมพู ไรแดง และเพลี้ยหอย จากรายงานสถานการณ์ศัตรูพืชไร่ของกรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2565 พบว่า เพลี้ยแป้งมันสำปะหลัง เพลี้ยแป้งสีชมพู พบพื้นที่เข้าทำลายมันสำปะหลังตลอดทั้งปี โดยเพลี้ยแป้งมันสำปะหลังพบมากที่สุดในเดือนเมษายน มีพื้นที่ระบาด 1,022 ไร่ เพลี้ยแป้งสีชมพูพบมากที่สุดในเดือนมิถุนายนมีพื้นที่ระบาด 163 ไร่ ขณะที่เพลี้ยหอยพบการระบาดมากที่สุดช่วงเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน ซึ่งมีพื้นที่ระบาดอยู่ระหว่าง 105-113 ไร่ ในส่วนของไรแดงพบพื้นที่เข้าทำลายสูงที่สุดในเดือนเมษายน (251 ไร่) ขณะที่ช่วงเดือนกรกฎาคม-ตุลาคม มีพื้นที่ระบาดอยู่ระหว่าง 144-196 ไร่ (ภาพที่ 9) ช่วงการระบาดของไรแดงที่เป็นแมงมีการกระจายตัวและมีพื้นที่เฉลี่ยของพื้นที่ระบาดมากกว่ากลุ่มแมลงศัตรูมันสำปะหลัง

โรครันมันสำปะหลังที่สำคัญ ได้แก่ โรคโคนเน่าหัวเน่า โรคพุ่มแจ้ และโรคใบด่างมันสำปะหลัง โดยโรคโคนเน่าหัวเน่าพบมากที่สุดในเดือนตุลาคมซึ่งมีพื้นที่ระบาดเท่ากับ 30,329 ไร่ (ภาพที่ 10) ส่วนโรคพุ่มแจ้พบพื้นที่ระบาดมากช่วงเดือนมีนาคม-กรกฎาคม พื้นที่ระบาดอยู่ระหว่าง 195-302 ไร่ โดยสูงที่สุดในเดือนพฤษภาคม(ภาพที่ 11) ขณะที่โรคใบด่างมันสำปะหลังเป็นโรคที่มีพื้นที่ระบาดมากที่สุด

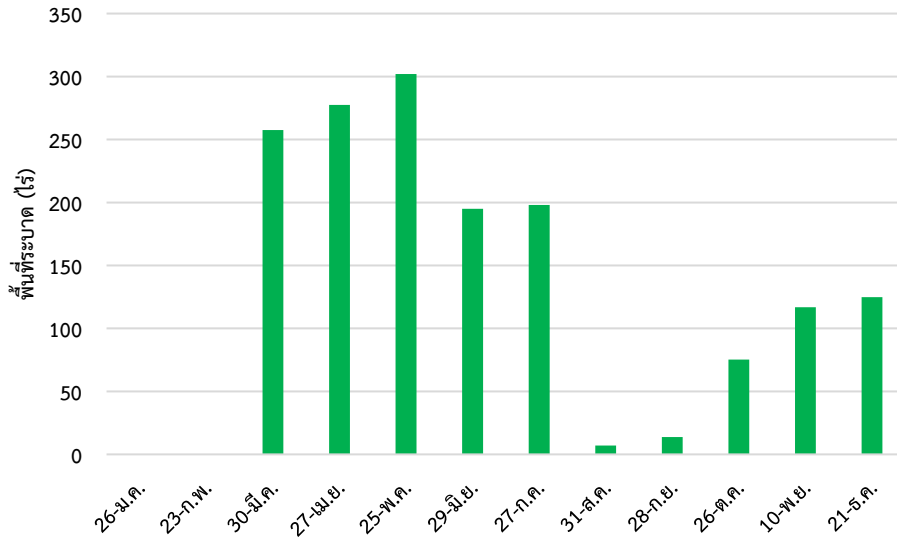
ช่วงที่มีการระบาดมากที่สุด คือ สิงหาคม-ธันวาคม มีพื้นที่ระบาด 80,994 – 109,732 ไร่ (ภาพที่ 12) พบมากที่สุดในเดือนกันยายน ส่วนใหญ่พบในมันสำปะหลังที่อายุมากกว่า 6 เดือน ทั้งนี้เนื่องจากการปล่อยมันสำปะหลังที่ติดเชื้อไว้ในแปลงทำให้การระบาดขยายพื้นที่เพิ่มขึ้นเมื่ออายุมากขึ้นจากแมลงหิว ขาวยาสูบที่เป็นแมลงพาหะ ซึ่งการแก้ปัญหาโรคมันสำปะหลังสามารถทำได้โดยการเลือกใช้พันธุ์ เช่น ใช้พันธุ์เกษตรศาสตร์ 50 พันธุ์ระยอง 72 และพันธุ์ห้วยบง 60 ที่มีความทนทานต่อโรคใบด่างมันสำปะหลัง และการงดใช้พันธุ์เกษตรศาสตร์ 50 และระยอง 86-13 ที่อ่อนแอต่อโรคพุ่มแจ้ในพื้นที่ที่มีประวัติการระบาดของโรค เป็นต้น รวมทั้งสำรวจและทำลายต้นที่ติดเชื้อออกจากแปลง

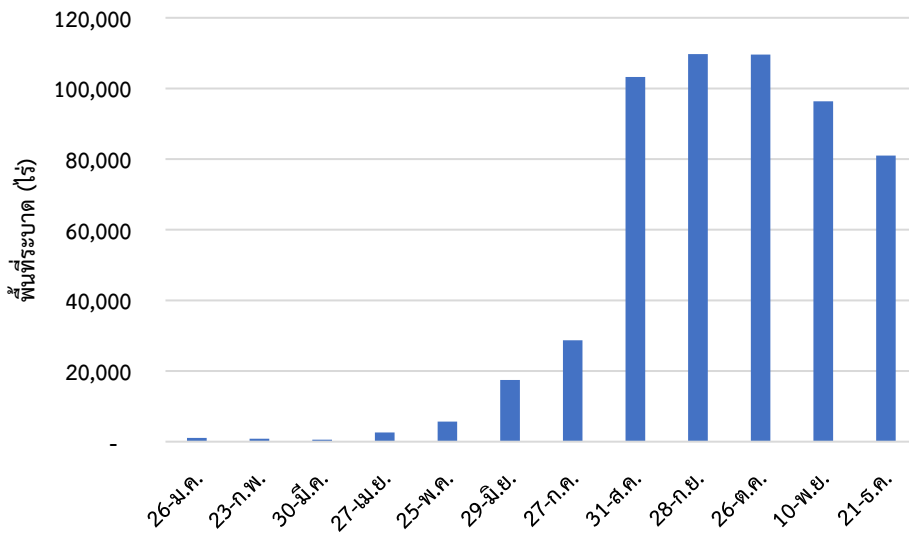
ภาพที่ 9 พื้นที่เสียหายจากการเข้าทำลายของแมลง/แมงศัตรูมันสำปะหลังรายเดือนปี 2565

ภาพที่ 10 พื้นที่เสียหายจากการเข้าทำลายของโรคโคนเน่าหัวเน่ามันสำปะหลังรายเดือนปี 2565

ภาพที่ 11 พื้นที่เสียหายจากการเข้าทำลายของโรคพุ่มแจ่มสำหรับสำปะหลังรายเดือนปี 2565

ภาพที่ 12 พื้นที่เสียหายจากการเข้าทำลายของโรคใบด่างมันสำปะหลังรายเดือนปี 2565

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2564. เทคนิคการปลูกมันสำปะหลังแบบเร่งรัด (X20 และ X80). สืบค้นจาก: https://mediatank.doae.go.th/medias/file_upload/08-2022/3-1741846046422959.pdf. ค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2566.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2566. รายงานสถานการณ์ศัตรูพืชไร่. สืบค้นจาก: <https://www.moac.go.th/> ค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2566.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2566 ก. สถิติการเกษตรของไทย ปี 2565. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2566 ข. สารสนเทศเศรษฐกิจการเกษตรรายสินค้า ปี 2565. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2566 ค. สถิติการค้าสินค้าเกษตรไทยและต่างประเทศ ปี 2565. ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2566 ง. สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้ม ปี 2565. สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพฯ.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. 2023. Crops and livestock products. Source: <https://www.fao.org/faostat/en/#data/QCL/visualize>. [accessed 1 August 2023].

ปาล์มน้ำมัน

ศูนย์วิจัยปาล์มน้ำมันสุราษฎร์ธานี
ศูนย์วิจัยปาล์มน้ำมันกระบี่

สถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

สถานการณ์การผลิตและการตลาดภายในประเทศ

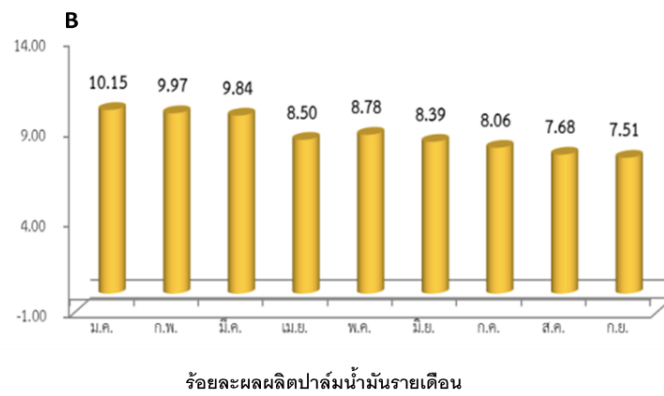
พื้นที่ให้ผลผลิตปาล์มน้ำมันภาพรวมทั้งประเทศเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในภาคใต้ เนื่องจากปาล์มน้ำมันที่ปลูกใหม่ในปี 2563 ซึ่งเป็นการปลูกปาล์มน้ำมันแทนยางพารา และบางส่วนขยายพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันแทนพื้นที่นาและพื้นที่รกร้างเริ่มให้ผลผลิตได้ในปีนี้ สำหรับผลผลิตต่อพื้นที่และผลผลิตรวมลดลง (ภาพที่ 1 และตารางที่ 1) เนื่องจากช่วงต้นปีจนถึงเดือนพฤษภาคมปี 2566 ต้นปาล์มน้ำมันได้รับผลกระทบจากสภาพอากาศร้อนแล้ง ปริมาณน้ำฝนไม่เพียงพอ ส่งผลให้ทางใบบางส่วนพับ ต้นปาล์มน้ำมันไม่สมบูรณ์ ทะลายที่จะเก็บเกี่ยวในช่วงต้นปีแห่งฝ่อคาคัน พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันและโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มดิบของไทยส่วนใหญ่อยู่ในภาคใต้ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 86.1 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวปาล์มน้ำมันทั่วประเทศ โดยเฉพาะในจังหวัดสุราษฎร์ธานี กระบี่ และชุมพร ที่เหลือกระจายปลูกอยู่ในภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ ตามลำดับ (ภาพที่ 2) การหันมาปลูกปาล์มน้ำมันเพิ่มขึ้นในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (2552-2561) ตามยุทธศาสตร์ของแผนพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือกของประเทศ ทำให้ผลผลิตปาล์มน้ำมันมีแนวโน้มที่สูงขึ้น

ภาคเหนือ พื้นที่ให้ผลผลิตปาล์มน้ำมันเพิ่มขึ้น เนื่องจากต้นปาล์มน้ำมันที่ปลูกใหม่ในปี 2563 เริ่มให้ผลผลิตได้ในปี 2566 สำหรับผลผลิตต่อพื้นที่และผลผลิตรวมลดลง เนื่องจากช่วงปี 2565 ราคาปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมีสูงขึ้น เกษตรกรลดปริมาณการใส่ปุ๋ย ประกอบกับได้รับผลกระทบจากความแห้งแล้งในช่วงต้นปี 2566 ทำให้ต้นปาล์มน้ำมันไม่สมบูรณ์ ทะลายที่จะเก็บเกี่ยวผลผลิตในช่วงต้นปีแห่งฝ่อ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พื้นที่ให้ผลผลิตปาล์มน้ำมันเพิ่มขึ้น เนื่องจากต้นปาล์มน้ำมันที่ปลูกใหม่ในปี 2563 เริ่มให้ผลผลิตได้ในปี 2566 สำหรับผลผลิตต่อพื้นที่และผลผลิตรวมลดลง เนื่องจากช่วงปี 2565 ราคาปัจจัยการผลิตสูงเช่น ราคาปุ๋ยเคมี ทำให้เกษตรกรลดปริมาณการใส่ปุ๋ย ประกอบกับในช่วงต้นปี 2565 ได้รับผลกระทบจากสภาพอากาศร้อนแล้ง ส่งผลให้ต้นปาล์มน้ำมันไม่สมบูรณ์

ภาคกลาง พื้นที่ให้ผลผลิตปาล์มน้ำมันเพิ่มขึ้น เนื่องจากปาล์มน้ำมันที่ปลูกใหม่ในปี 2563 เริ่มให้ผลผลิตได้ในปี 2566 สำหรับผลผลิตต่อพื้นที่ลดลง เนื่องจากมีฝนทิ้งช่วงนานในช่วงต้นปี ส่งผลให้ต้นปาล์มน้ำมันได้รับปริมาณน้ำไม่เพียงพอ ต้นโทรมและทางใบบีบจากสภาพอากาศร้อนแล้ง

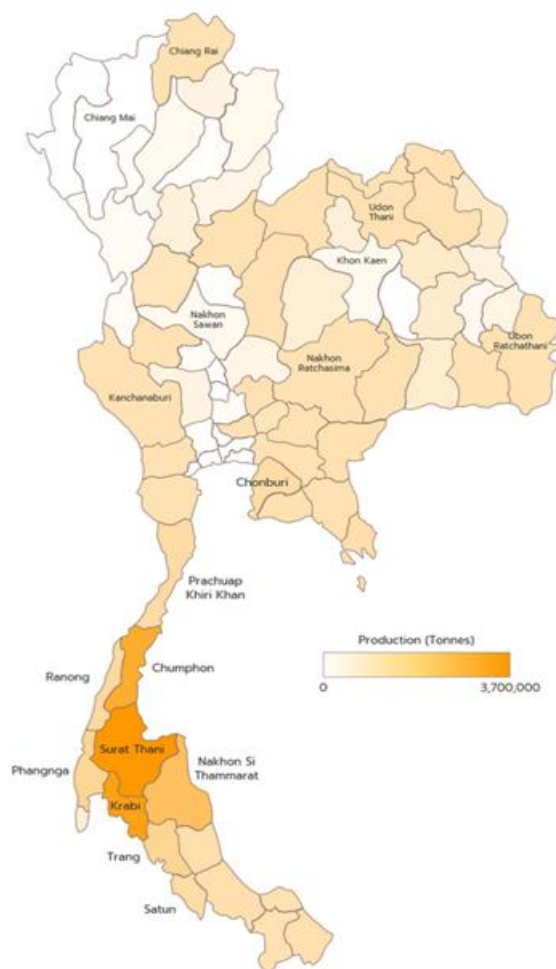
ภาคใต้ พื้นที่ให้ผลผลิตปาล์มน้ำมันเพิ่มขึ้น เนื่องจากปาล์มน้ำมันที่ปลูกในปี 2563 ซึ่งเป็นการปลูกปาล์มน้ำมันแทนยางพารา และบางส่วนขยายพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันแทนพื้นที่นาและพื้นที่รกร้างเริ่มให้ผลผลิตได้ในปี 2566 สำหรับผลผลิตต่อพื้นที่และผลผลิตรวมลดลง เนื่องจากช่วงต้นปีจนถึงเดือนพฤษภาคมปี 2566 ได้รับผลกระทบจากสภาพอากาศร้อนแล้งทำให้ทางใบบางส่วนพับ ต้นปาล์มน้ำมันไม่สมบูรณ์ ส่งผลให้ทะลายที่จะเก็บเกี่ยวในช่วงต้นปีแห่งฝ่อคาคัน

ภาพที่ 1 พื้นที่ให้ผลผลิตและผลผลิตปาล์มน้ำมัน (A) ร้อยละผลผลิตปาล์มน้ำมันรายเดือน (B) และราคาขายปาล์มน้ำมัน (บาท/กิโลกรัม) (C)

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2566)

หมายเหตุ: ปี 2566 เฉลี่ยตั้งแต่เดือนมกราคมถึงมิถุนายน

ภาพที่ 2 พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันในประเทศไทย
ที่มา: วิจัยกรุงศรี (2565)

ตารางที่ 1 พื้นที่ให้ผลผลิต ผลผลิตปาล์มน้ำมัน และผลผลิตปาล์มน้ำมันต่อไร่ของประเทศไทย

ประเทศ/ภาค	พื้นที่ให้ผลผลิต (ไร่)				ผลผลิต (ตัน)				ผลผลิตต่อไร่ (กก./ไร่)			
	2564	2565	2566	%	2564	2565	2566	%	2564	2565	2566	%
รวมทั้งประเทศ	6,033,736	6,150,373	6,252,410	1.66	16,903,728	19,061,392	18,085,449	-5.12	2,802	3,099	2,893	-6.65
ภาคเหนือ	83,529	87,685	88,386	0.80	102,263	110,479	109,045	-1.30	1,224	1,260	1,234	-2.06
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	232,813	243,908	246,291	0.98	339,723	368,489	363,048	-1.48	1,459	1,511	1,474	-2.45
ภาคกลาง	530,621	538,601	546,343	1.44	1,262,197	1,436,235	1,380,654	-3.87	2,379	2,667	2,527	-5.25
ภาคใต้	5,186,773	5,280,179	5,371,390	1.73	15,199,545	17,146,189	16,232,702	-5.33	2,930	3,247	3,022	-6.93

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2566)

หมายเหตุ: ปี 2566 เฉลี่ยตั้งแต่เดือนมกราคมถึงมิถุนายน

อุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มมีทิศทางขยายตัว โดยอุปทานมีแรงหนุนจากพื้นที่เพาะปลูกที่เพิ่มขึ้น ราคาผลปาล์มที่จูงใจเกษตรกรเก็บเกี่ยว ส่วนอุปสงค์เร่งตัวตามคำสั่งซื้อจากต่างประเทศ ซึ่งไทยได้อานิสงส์จากวิกฤตความมั่นคงทางด้านอาหาร ของประเทศคู่แข่งทำให้สามารถเร่งส่งออกได้สูง สำหรับปี 2566-2567 อุตสาหกรรมมีทิศทางขยายตัวตามความต้องการทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะจากอุตสาหกรรมอาหาร และโอเลโอเคมิคอล และอุตสาหกรรมไบโอดีเซล ขณะที่ราคามีแนวโน้มปรับ

ลดลงแต่ยังอยู่ในเกณฑ์ดีตามทิศทางราคาน้ำมันในตลาดโลก ช่วยหนุนให้ธุรกิจยังมีความสามารถในการทำกำไร ซึ่งส่งผลกระทบต่อดังนี้

เกษตรกร รายได้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามภาวะอุปสงค์ในประเทศที่ทยอยฟื้นตัวและราคาจูงใจ ประกอบกับมาตรการสนับสนุนของภาครัฐยังคงช่วยให้ระดับราคาผลปาล์มสดสูงกว่าระดับต้นทุน อย่างไรก็ตาม ธุรกิจยังมีปัจจัยเสี่ยงจากต้นทุนราคาปุ๋ยที่สูงขึ้น และผลผลิตปาล์มที่เพิ่มขึ้นทั้งในประเทศ (ภาพที่ 3) และประเทศคู่แข่ง (ผลผลิตของมาเลเซียและอินโดนีเซียมีแนวโน้มกลับมาสู่ช่วงปกติก่อนเกิดโรค COVID-19)

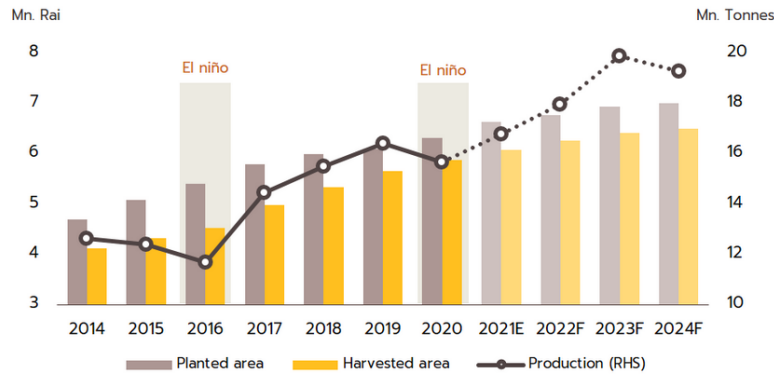
ลานเทปาล์มน้ำมัน รายรับมีแนวโน้มกระเตื้องขึ้นตามปริมาณผลปาล์มสดที่เพิ่มขึ้น จากพื้นที่เก็บเกี่ยวและผลผลิตต่อไร่ที่มีแนวโน้มเพิ่ม ประกอบกับเกษตรกรปาล์มน้ำมันส่วนใหญ่เป็นรายย่อยซึ่งมีอำนาจการต่อรองน้อยจึงจำเป็นต้องพึ่งพาการขายผลปาล์มน้ำมันผ่านลานเท

โรงสกัดน้ำมันปาล์มดิบ ปี 2565 ผลประกอบการดีขึ้นตามความต้องการของตลาดต่างประเทศ ส่วนปี 2566-2567 ได้แรงหนุนทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศ ประกอบกับมาตรการสนับสนุนและยกระดับมาตรฐานพลังงานของภาครัฐ เช่น การนำน้ำมันปาล์มดิบไปผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น การนำไปผลิต ไบโอดีเซล และการสนับสนุนการส่งออกน้ำมันปาล์ม อย่างไรก็ตาม กำลังการผลิตรวมของโรงสกัดที่สูงกว่าปริมาณผลปาล์มสดที่ออกสู่ตลาด ส่งผลให้มีอัตรากำลังการผลิตส่วนเกินในธุรกิจ รวมถึงการแข่งขันแย่งชิงวัตถุดิบจะผลักดันให้ต้นทุนการผลิตของน้ำมันปาล์มดิบสูงขึ้น อาจกดดันผลกำไรของธุรกิจหรือมีผลให้โรงสกัดน้ำมันปาล์มดิบเผชิญปัญหาขาดทุนจากสต็อกในช่วงเวลา โดยเฉพาะโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มดิบรายย่อยที่ไม่มีเครือข่ายโรงกลั่นน้ำมัน

โรงกลั่นน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ ผลประกอบการยังมีแนวโน้มเติบโตจากความต้องการใช้น้ำมันปาล์มดิบเพื่อกลั่นเป็นน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ที่มีแนวโน้มเติบโตร้อยละ 10-11 จากแนวโน้มอุตสาหกรรมอาหารที่น่าจะกลับมาเติบโตตามทิศทางฟื้นตัวของธุรกิจท่องเที่ยว โรงแรม และร้านอาหาร ประกอบกับอุตสาหกรรมโอเลโอเคมีคอล ที่คาดว่าจะมีความต้องการใช้น้ำมันปาล์มดิบ/ไขมันปาล์ม (ได้จากกระบวนการสกัดบริสุทธิ์) เพิ่มขึ้นตามทิศทางฟื้นตัวของการบินในอุตสาหกรรมต่อเนื่อง เช่น ผงซักฟอก สบู่ ยา และเครื่องสำอาง

ปริมาณสต็อกน้ำมันปาล์มดิบ (ซีพีโอ) ในเดือนมกราคม 2566 ของประเทศไทยขยับขึ้นมาอยู่ที่ 357,607 ตัน หรือเพิ่มขึ้นเกินกว่าระดับปลอดภัยที่ 300,000 ตัน ตั้งแต่เดือนกันยายน 2565 ทำให้ราคาผลปาล์มสดลดลงมาอยู่ที่กิโลกรัมละ 4.90 - 5.10 บาท และซีพีโออยู่ที่กิโลกรัมละ 28 - 29 บาท ผลจากการเร่งรัดส่งออกในช่วงปลายปี 2565 เพื่อระบายสต็อกส่วนที่ยังเกินอยู่ ทำให้เดือนมกราคม 2566 ส่งออกแล้วประมาณ 40,000 ตัน เดือนกุมภาพันธ์ 2566 คาดว่าจะส่งออกได้กว่า 80,000 ตัน และทั้งปี 2566 ตั้งเป้าหมายส่งออกมากกว่าปี 2565 ที่ส่งออกได้มากถึง 920,000 ตัน เพิ่มขึ้น 57% จากปี 2564 ที่ส่งออกได้ 620,000 ตัน คิดเป็นมูลค่ากว่า 45,000 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 90%

นอกจากนี้ในปี 2566 กรมการค้าภายในได้เร่งรัดผลักดันให้มีการส่งออกน้ำมันปาล์มดิบให้มากขึ้น เพื่อรักษาเสถียรภาพราคาของปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มในประเทศ ขณะเดียวกันจะทำโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน ฤดูกาลผลิตปี 2565/66 หรือต่อเนื่องเป็นปีที่ 4 กำหนดราคาประกันที่กิโลกรัมละ 4 บาท ใช้งบประมาณ 6,128 ล้านบาท รวมถึงการผลักดันส่งเสริมการใช้น้ำมันปี 7 ที่นำน้ำมันปาล์มมาผลิต ซึ่งจะช่วยระบายซีพีโอออกจากท้องตลาดได้ โดยมาตรการทั้งหมดนี้จะช่วยทำให้ราคาปาล์มและน้ำมันปาล์มในประเทศ มีเสถียรภาพ และไม่ตกต่ำ

ภาพที่ 3 แนวโน้มพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน พื้นที่ให้ผลผลิตปาล์มน้ำมัน และผลผลิตปาล์มน้ำมันของประเทศไทย
ที่มา: วิจัยกรุงศรี (2565)

สถานการณ์การผลิตและการตลาดต่างประเทศ

ราคาปาล์มน้ำมันในตลาดโลกปี 2566 มีแนวโน้มปรับตัวลดลง เนื่องจากปริมาณผลผลิตทั่วโลกเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ราคาของไทยปรับลดตาม อีกทั้งการส่งออกมีแนวโน้มลดลงทำให้สต็อกน้ำมันปาล์มในประเทศเพิ่มสูง โดยคาดว่าปี 2566 ราคาปาล์มน้ำมันโลกเฉลี่ยกิโลกรัมละ 6.12 บาท ลดลงจากปี 2565 ซึ่งอยู่ที่ 7.70 บาทต่อกิโลกรัม

ปัจจัยที่ทำให้ราคาน้ำมันปาล์มของตลาดโลกมีแนวโน้มลดลงในปี 2566 เนื่องจากในปี 2564/65 มีผลผลิตน้ำมันปาล์ม 75.93 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก 73.08 ล้านตัน ในปี 2563/2564 ร้อยละ 3.90 แหล่งผลิตปาล์มน้ำมันที่สำคัญของโลกได้แก่ ประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย และไทย มีสภาพอากาศที่เอื้ออำนวยอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับปัญหาการขาดแคลนแรงงานในการเก็บเกี่ยวผลผลิตในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโควิด-19 ของมาเลเซียเริ่มคลี่คลาย

ทั้งนี้ประเทศอินโดนีเซียผลิตน้ำมันปาล์มได้ 45.30 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก 43.50 ล้านตัน ในปี 2563/64 ร้อยละ 4.14 มาเลเซียผลิตน้ำมันปาล์มได้ 18.15 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก 17.85 ล้านตันในปี 2563/64 ร้อยละ 1.68 ทั้ง 2 ประเทศมีส่วนการผลิตร้อยละ 83.56 ของผลผลิตน้ำมันปาล์มโลก สำหรับไทยผลิตได้เป็นอันดับที่ 3 ของโลก สามารถผลิตได้ 3.15 ล้านตัน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 4.15 ของผลผลิตน้ำมันปาล์มโลก

นอกจากราคาปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มของไทยจะขึ้นอยู่กับสถานการณ์ราคาน้ำมันปาล์มในตลาดโลกแล้ว ยังขึ้นอยู่กับปริมาณผลผลิต ปริมาณการใช้ และสต็อกภายในประเทศด้วย ดังนั้นการที่ปาล์มน้ำมันของไทยมีปริมาณมากขึ้น ขณะที่การส่งออกมีแนวโน้มลดลง จะส่งผลให้สต็อกน้ำมันปาล์มเพิ่มสูงขึ้น อย่างไรก็ตาม ปริมาณความต้องการใช้น้ำมันปาล์มทั้งในภาคบริโภคและภาคพลังงานที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นยังเป็นปัจจัยหนุนให้ราคาน้ำมันปาล์มและผลปาล์มในปี 2566 ยังอยู่ในระดับสูง

เอกสารอ้างอิง

- ไทยโพสต์ ออนไลน์. 2566. 'พาณิชย์'หาทางเร่งส่งออกน้ำมันปาล์ม. สืบค้นเมื่อ 4 สิงหาคม 2566. จาก <https://www.thaipost.net/economy-news/322704/>
- วิจัยกรุงศรี. 2565. แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2565-2567: อุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม. สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2566. จาก <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/agriculture/palm-oil/IO/Oil-palm-industry-2022-2024>.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2566. ผลพยากรณ์ผลผลิตปาล์มน้ำมันปี 2566. สืบค้นเมื่อ 4 สิงหาคม 2566. จาก https://oae.go.th/assets/portals/1/fileups/forecastdata/files/forecast/situation/8S_PL.pdf

ถั่วเขียว

ศูนย์วิจัยพืชไร่ชัยนาท

สถานการณ์พืชและแนวโน้มอนาคต

ถั่วเขียว เป็นพืชเพื่อการบริโภคที่สำคัญพืชหนึ่งของประเทศ จัดอยู่ในกลุ่มพืชที่ผลิตใช้ภายในประเทศเพื่อการบริโภคโดยตรง และแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ โดยนำไปใช้ในอุตสาหกรรมเพาะถั่วงอก ถั่วซีก อุตสาหกรรมวุ้นเส้น แป้งถั่วเขียว และอาหารคาวหวานต่าง ๆ และยังจัดเป็นพืชที่มีศักยภาพในอนาคต เนื่องจากถั่วเขียวมีตลาดทั้งในประเทศและตลาดส่งออก ความต้องการใช้ถั่วเขียวในอุตสาหกรรมภายในประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่ปริมาณผลผลิตค่อนข้างคงที่ และในบางปีลดลงเนื่องจากปัญหาสภาพอากาศไม่เอื้ออำนวย รวมทั้งเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเขียวเปลี่ยนพืชปลูกเป็นมันสำปะหลัง และอ้อยที่ให้ผลตอบแทนดีกว่า ทำให้ปริมาณถั่วเขียวไม่เพียงพอต่อความต้องการ และราคาถั่วเขียวของไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตของผลิตภัณฑ์แปรรูปจากถั่วเขียวมีแนวโน้มสูงขึ้น เป็นอุปสรรคสำคัญในการแข่งขันการส่งออกถั่วเขียว และผลิตภัณฑ์ในตลาดโลกด้วย ดังนั้น ประเทศไทยควรเร่งแก้ปัญหาผลผลิตถั่วเขียวที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการทั้งในด้านปริมาณ และคุณภาพของถั่วเขียว เพื่อให้ถั่วเขียวและผลิตภัณฑ์จากถั่วเขียวเป็นสินค้าที่สามารถขยายการส่งออกได้มากขึ้นในอนาคต

ถั่วเขียวเป็นพืชอายุสั้น ใช้น้ำน้อย สามารถนำไปใช้ในระบบปลูกพืชได้ดี เช่น ทดแทนข้าวนาปรัง ปลูกก่อนข้าวโพดในพื้นที่ประสบภัยแล้ง เพราะสามารถใช้ความชื้นที่เหลืออยู่ในดินภายหลังเก็บเกี่ยวพืชหลักได้โดยไม่กระทบต่อผลผลิตมากนัก ปลูกก่อนหรือหลังการทำนา เพื่อตัดวงจรการระบาดของแมลงศัตรูพืช และเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินได้เป็นอย่างดี สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรได้กำหนดให้ถั่วเขียวเป็นพืชที่รักษาระดับพื้นที่เพาะปลูก ดังนั้น แนวทางที่จะรักษาระดับพื้นที่เพาะปลูกคือการเพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ หรือลดต้นทุนการผลิต หรือเพิ่มผลตอบแทนแก่เกษตรกร เพื่อจูงใจให้ยังคงรักษาพื้นที่ปลูกถั่วเขียว

สถานการณ์ปัจจุบัน

ถั่วเขียว แบ่งออกเป็นถั่วเขียวผิวมัน และถั่วเขียวผิวดำ ถั่วเขียวผิวมัน ปลูกได้ทั้งต้นฤดูฝน ปลายฤดูฝน และฤดูแล้ง ทั่วทุกภาคของประเทศไทย แหล่งปลูกที่สำคัญ ในภาคเหนือ ได้แก่ เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ สุโขทัย พิจิตร กำแพงเพชร ตาก อุทัยธานี และอุตรดิตถ์ ภาคกลาง ได้แก่ สระบุรี และชัยนาท ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ นครราชสีมา สำหรับถั่วเขียวผิวดำ ส่วนใหญ่จะปลูกเพียงปีละ 1 ครั้ง โดยปลูกพร้อมกับถั่วเขียวผิวมันในปลายฤดูฝน ลักษณะเด่นของถั่วเขียวผิวดำคือ มีความทนทานต่อความแห้งแล้งมากกว่าถั่วเขียวผิวมัน แหล่งปลูกที่สำคัญได้แก่ สุโขทัย เพชรบูรณ์ ตาก พิจิตร พิษณุโลก และกำแพงเพชร

การผลิต

พื้นที่ปลูกถั่วเขียวในประเทศไทยตลอดระยะเวลา 10 ปี ที่ผ่านมา (พ.ศ. 2555-2565) มีพื้นที่ปลูกลดลงจาก 916,270 ไร่ ในปี พ.ศ. 2555 เป็น 701,931 ไร่ ในปี 2565 ผลผลิตรวมเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจาก 103,180 ตัน เป็น 105,689 ตัน ขณะที่ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เพิ่มขึ้นจาก 113 กิโลกรัมต่อไร่ เป็น 151 กิโลกรัมต่อไร่ เนื่องจากในปี พ.ศ. 2565 สภาพภูมิอากาศเอื้ออำนวย มีปริมาณน้ำเพียงพอต่อการเพาะปลูก ประกอบกับเกษตรกรมีเมล็ดพันธุ์ถั่วเขียวที่มีคุณภาพและได้ใช้เทคโนโลยีการผลิตถั่วเขียวที่ถูกต้อง ส่งผลให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เพิ่มสูงขึ้น (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 พื้นที่เพาะปลูก ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ปี พ.ศ. 2555-2565

ปี	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ใช้ในประเทศ (ตัน)	ผลผลิต (กิโลกรัม/ไร่)
2555	916,270	103,180	77,197	113
2556	868,754	99,907	84,654	115
2557	848,724	99,301	115,318	117
2558	855,304	98,360	100,879	115
2559	845,915	103,195	110,197	122
2560	831,674	96,443	100,908	132
2561	813,847	109,935	93,930	119
2562	803,522	92,472	102,336	115
2563	773,722	110,060	128,608	142
2564	743,180	108,474	127,598	146
2565	701,931	105,689	111,124	151

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2566)

ต้นทุนการผลิต

ต้นทุนการผลิตในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2556-2565) ลดลงประมาณ 10% ในปี 2556 มีต้นทุนการผลิตรวม 19,089 บาทต่อตัน ลดลงเป็น 17,050 บาทต่อตัน ในปี พ.ศ. 2565 สำหรับผลตอบแทนสุทธิมีความผันผวน เนื่องจากราคาผลผลิตค่อนข้างผันผวนแต่มีแนวโน้มได้ผลตอบแทนสุทธิเพิ่มขึ้น ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เพิ่มขึ้น ในปี พ.ศ. 2556 มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 115 กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้นเป็น 151 กิโลกรัมต่อไร่ ในปี พ.ศ. 2565 (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ต้นทุนการผลิตของถั่วเขียว ปี 2556-2565

ปี	ต้นทุนการผลิต (บาท/ตัน)	ราคาที่เกษตรกร ขายได้ (บาท/ตัน)	ผลตอบแทนสุทธิ (บาท/ตัน)	ผลผลิต (กิโลกรัม/ไร่)
2556	19,089	25,590	6,501	115
2557	19,197	32,750	13,553	117
2558	19,782	32,800	13,018	115
2559	18,933	25,090	6,157	122
2560	18,160	24,510	6,355	132
2561	17,580	21,310	3,730	137
2562	20,035	22,590	2,555	115
2563	17,302	23,550	6,248	142
2564	17,130	25,690	8,560	146
2565	17,050	27,819	10,769	151

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2566)

การตลาด

ความต้องการใช้ในประเทศ

ความต้องการใช้ถั่วเขียวภายในประเทศเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีการขยายตัวของอุตสาหกรรมแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะวุ้นเส้นเพิ่มขึ้น ในปี 2565 มีความต้องการใช้ถั่วเขียว 111,124 ตัน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566) ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ในอุตสาหกรรมวุ้นเส้น กากที่เหลือจากวุ้นเส้นนำไปผสมเป็นอาหารเลี้ยงสัตว์และปุ๋ยอินทรีย์ ส่วนถั่วเขียวผิวดำนำไปเพาะถั่วงอก นอกจากนี้ ยังนำไปแปรรูปเป็นแป้ง หรือใช้บริโภคในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ถั่วซีก และทำขนม เป็นต้น

ราคาผลผลิต

ราคาผลผลิตถั่วเขียวผิวมันและถั่วเขียวผิวดำลดลง ทั้งราคาที่เกษตรกรขายได้ ราคาขายส่งในตลาดกรุงเทพฯ และราคาส่งออกเอฟ.โอ.บี. โดยปี 2565 ถั่วเขียวผิวมัน ราคาที่เกษตรกรขายได้ เท่ากับ 27.82 บาทต่อกิโลกรัม และราคาส่งออกเอฟ.โอ.บี. เท่ากับ 38.35 บาทต่อกิโลกรัม ในขณะที่ถั่วเขียวผิวดำไม่มีรายงานราคาที่เกษตรกรขายได้ และราคาขายส่งในตลาดกรุงเทพฯ ส่วนราคาส่งออกเอฟ.โอ.บี. เท่ากับ 31.29 บาทต่อกิโลกรัม (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ราคาผลผลิตที่เกษตรกรขายได้ ราคาในตลาดกรุงเทพฯ และราคาเอฟ.โอ.บี.
ปี พ.ศ. 2551-2565

ปี	ถั่วเขียวผิวมัน (บาท/กก.)			ถั่วเขียวผิวดำ (บาท/กก.)		
	ราคาที่เกษตรกรขายได้	ราคาขายส่งในตลาดกรุงเทพฯ	ราคาส่งออกเอฟ.โอ.บี.	ราคาที่เกษตรกรขายได้	ราคาขายส่งในตลาดกรุงเทพฯ	ราคาส่งออกเอฟ.โอ.บี.
2551	16.58	22.85	23.93	15-16	17.59	18.60
2552	22.58	27.80	29.00	28.89	27.79	28.56
2553	33.99	44.65	45.69	28.41	35.93	36.89
2554	25.49	39.01	40.11	20.37	31.67	32.68
2555	20.77	28.58	29.58	15.54	24.54	25.47
2556	25.59	31.07	32.04	18.50	24.53	25.46
2557	32.75	40.57	42.16	21.37	30.36	30.27
2558	32.79	37.43	37.84	- ^{1/}	32.60	48.96
2559	27.01	38.00	38.96	-	25.00	25.88
2560	25.08	24.89	25.86	-	21.31	22.15
2561	21.08	25.48	26.37	-	18.46	19.36
2562	21.54	28.68	29.65	-	27.24	28.22
2563	23.79	31.35	32.43	-	33.30	34.29
2564	24.66	31.05	32.05	-	37.48	38.55
2565	27.82	-	38.35	-	-	31.29

^{1/} ไม่มีรายงาน

ที่มา: สมาคมพ่อค้าข้าวโพดและพืชพันธุ์ไทย สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2566)

การส่งออก

การส่งออกถั่วเขียว ถั่วเขียวผิวดำ แป้งถั่วเขียว และวุ้นเส้น ปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้น และลดลงตามความต้องการของประเทศผู้รับซื้อ และปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยปริมาณการส่งออกของถั่วเขียวผิวดำมีปริมาณการส่งออกลดลงจาก 28,371 ตัน มูลค่า 1,041.65 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2564 ลดลงเป็น 22,820 ตัน มูลค่า 875.12 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2565 ถั่วเขียวผิวดำมีปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้นจาก 3,440 ตัน มูลค่า 109.35 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2564 เป็น 5,169 ตัน มูลค่า 161.73 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2565 สำหรับแป้งถั่วเขียวมีปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้นจาก 439 ตัน มูลค่า 44.81 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2564 เพิ่มขึ้นเป็น 471 ตัน มูลค่า 52.98 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2565 และปริมาณการส่งออกวุ้นเส้นมีปริมาณลดลงจาก 2,253 ตัน มูลค่า 221.62 ล้านบาท เป็น 1,207 ตัน มูลค่า 165.95 ล้านบาท (ตารางที่ 4) โดยถั่วเขียวผิวดำมีตลาดส่งออกสำคัญ ได้แก่ อินโดนีเซีย สหรัฐอเมริกา เมียนมาร์ จีน เวียดนาม และแคนาดา ตลาดส่งออกถั่วเขียวผิวดำ ได้แก่ ปากีสถาน แคนาดา อินเดีย ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย

ตารางที่ 4 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกของถั่วเขียว ถั่วเขียวผิวดำ แป้งถั่วเขียว และวุ้นเส้น ปี 2564-2565

รายการสินค้า	ปี 2564		ปี 2565	
	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)
ถั่วเขียวผิวดำ	28,371	1,041.65	22,820	875.12
ถั่วเขียวผิวดำ	3,440	109.35	5,169	161.73
แป้งถั่วเขียว	439	44.81	471	52.98
วุ้นเส้น	2,253	221.62	1,207	165.95

ที่มา: สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ (2566)

การนำเข้า

การนำเข้าถั่วเขียว ถั่วเขียวผิวดำ แป้งถั่วเขียว และวุ้นเส้น โดยปริมาณการนำเข้าของถั่วเขียวผิวดำมีปริมาณการนำเข้าลดลงจาก 36,385 ตัน มูลค่า 819.25 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2564 เป็น 20,828 ตัน มูลค่า 591.59 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2565 สำหรับถั่วเขียวผิวดำมีปริมาณการนำเข้าลดลงจาก 13,926 ตัน มูลค่า 484.26 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2564 เป็น 6,103 ตัน มูลค่า 221.50 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2565 สำหรับแป้งถั่วเขียวมีปริมาณการนำเข้าลดลงจาก 60 ตัน มูลค่า 1.20 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2564 เป็น 34 ตัน มูลค่า 0.60 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2565 และปริมาณการนำเข้าวุ้นเส้นมีปริมาณลดลงจาก 722 ตัน มูลค่า 29.39 ล้านบาท เป็น 703 ตัน มูลค่า 33.27 ล้านบาท (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าของถั่วเขียว ถั่วเขียวผิวดำ แป้งถั่วเขียว และงู๋นเส้น
ปี 2564-2565

รายการสินค้า	ปี 2564		ปี 2565	
	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)
ถั่วเขียวผิวดำ	36,385	819.25	20,828	591.59
ถั่วเขียวผิวดำ	13,926	484.26	6,103	221.50
แป้งถั่วเขียว	60	1.20	34	0.60
งู๋นเส้น	722	29.39	703	33.27

ที่มา: สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ (2566)

การใช้ประโยชน์

ถั่วเขียวจัดเป็นพืชที่อยู่ในกลุ่มอาหารเพื่อสุขภาพ มีการนำไปใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมอาหารหลายประเภท และโดยเฉพาะอุตสาหกรรมการผลิตงู๋นเส้น พบว่า งู๋นเส้นที่ผลิตจากถั่วเขียวแท้มีค่าดัชนีน้ำตาลต่ำสุดเมื่อเปรียบเทียบกับอาหารจากธัญพืชชนิดอื่น ๆ ซึ่งเป็นผลดีกับการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยที่เป็นโรคเบาหวาน และโรคหัวใจ นอกจากนี้ อาหารที่มีค่าดัชนีน้ำตาลต่ำยังช่วยให้สมรรถภาพทางกีฬาสูงขึ้นช่วยป้องกันโรคมะเร็งบางชนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งมะเร็งลำไส้ใหญ่ ปัจจุบันอุตสาหกรรมที่ใช้ถั่วเขียวเป็นวัตถุดิบที่สำคัญ มีดังนี้

อุตสาหกรรมงู๋นเส้น ตลาดภายในประเทศมีการบริโภคงู๋นเส้นปีละประมาณ 37,000 ตัน หรือคิดเป็นมูลค่า 3,400 ล้านบาท มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 3-5 ต่อปี ปัจจุบันโรงงานผลิต งู๋นเส้นในไทยที่ขึ้นทะเบียนโรงงานมีจำนวน 15 ราย โดยเป็นผู้ผลิตรายใหญ่ 3 ราย ประกอบด้วย บริษัท สิทธิพันธ์ จำกัด บริษัท อุตสาหกรรมงู๋นเส้นไทย จำกัด และบริษัท ไทยวาฟูดโปรดักส์ จำกัด (มหาชน) มีการกระตุ้นตลาดในประเทศโดยการจัดกิจกรรมการตลาด และการจัดแคมเปญส่งเสริมการขาย เพื่อเพิ่มปริมาณการบริโภคงู๋นเส้น รวมทั้งมีการพัฒนาเครื่องบรรจุหีบห่อ เพื่อลดต้นทุนการบรรจุ และแก้ปัญหาขาดแคลนแรงงาน ซึ่งสามารถชดเชยกับต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นอันเนื่องจากราคาถั่วเขียวสำหรับตลาดส่งออกงู๋นเส้น โดยในปี 2565 มีปริมาณส่งออกเท่ากับ 1,207 ตัน มูลค่า 165.95 ล้านบาท (สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2566) ตลาดส่งออกงู๋นเส้นที่สำคัญ คือ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ออสเตรเลีย และตลาดประเทศเพื่อนบ้าน อย่างไรก็ตาม ยังมีการนำเข้างู๋นเส้น จากญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และจีน ตามความนิยมของผู้บริโภคบางกลุ่ม

อุตสาหกรรมเพาะถั่วงอก ปัจจุบันประมาณการความต้องการถั่วเขียวในอุตสาหกรรมเพาะถั่วงอก สูงถึง 70,000 ตันต่อปี หรือประมาณ 1 ล้านกิโลกรัมต่อวัน โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลตรุษจีน และเทศกาลกินเจ ยอดการบริโภคถั่วงอกในแต่ละวันเพิ่มขึ้นกว่าเท่าตัว ถั่วงอกใช้เป็นส่วนประกอบในอาหารหลายชนิด ผู้บริโภคมีความคุ้นเคยกับถั่วงอกมากกว่าผักชนิดอื่น ๆ นอกจากนี้ประเทศไทยยังสามารถส่งออกถั่วงอกบรรจุกระป๋อง ในแต่ละปีสูงถึง 200,000 กระป๋อง มูลค่าประมาณ 1 ล้านบาท ตลาดส่งออกสำคัญของถั่วงอกกระป๋อง คือ สิงคโปร์ ฮองกง ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา เนื่องจากมีภัตตาคารอาหารทั้งจีนและไทยที่ขยายสาขาเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งชาวเอเชียที่อพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศต่าง ๆ ก็จะเป็นตลาดที่สำคัญของถั่วงอกกระป๋องด้วย จุดเด่นของถั่วงอกกระป๋องจากประเทศไทย คือ มีราคาถูกกว่าและคุณภาพใกล้เคียงกับคู่แข่งสำคัญ คือ ไต้หวัน ตลาดที่ผู้ส่งออกเตรียมบุกเบิกต่อไปคือ ออสเตรเลีย ซึ่งในออสเตรเลียนั้นถั่วงอกมีราคาค่อนข้างแพง

แป้งข้าวเขียว เป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวอีกประเภทหนึ่ง ที่สามารถนำมาเป็นส่วนประกอบของอาหารอีกหลายประเภท โดยเฉพาะขนม เช่น ซ่าหริ่ม ขนมเทียนแก้ว ขนมชั้น คุกกี้ ทาร์ต เป็นต้น แป้งข้าวเขียวที่ผลิตจำหน่ายมี 2 รูปแบบตามลักษณะการใช้สอย คือ แป้งข้าวเขียว ดัดแปลง เป็นแป้งข้าวเขียวที่มีขายทั่วไปตามท้องตลาดสามารถนำมาใช้เป็นส่วนผสมในการทำขนมไทย และขนมต่างชาติได้ทันที และแป้งข้าวเขียวธรรมชาติ เป็นแป้งที่นำไปใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตวุ้นเส้น หรือก๋วยเตี๋ยวเซี่ยงไฮ้ ในปี 2565 มีข้อมูลการส่งออกแป้งข้าวเขียวสูงถึง 471 ตัน มูลค่า 52.98 ล้านบาท ตลาดส่งออกสำคัญคือ เวียดนาม สหรัฐอเมริกา ไต้หวัน ญี่ปุ่น และออสเตรเลีย (สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2566)

การบริโภค การบริโภคโดยตรงหรือการบริโภคในลักษณะข้าวต้มน้ำตาล หรือการส่งออก เมล็ดข้าวเขียวทั้งข้าวเขียวผิวมันและข้าวเขียวผิวดำ โดยในปี 2565 ปริมาณการส่งออกข้าวเขียวผิวมัน เท่ากับ 22,820 ตัน มูลค่า 875.12 ล้านบาท ตลาดส่งออกสำคัญคือ อินโดนีเซีย สหรัฐอเมริกา เมียนมาร์ จีน เวียดนาม และแคนาดา ขณะที่การส่งออกข้าวเขียวผิวดำในปี 2565 เท่ากับ 5,169 ตัน มูลค่า 161.73 ล้านบาท อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยมีการนำเข้าเมล็ดข้าวเขียว ทั้งข้าวเขียวผิวมันและข้าวเขียวผิวดำในบางปีที่ปริมาณผลผลิตข้าวไม่เพียงพอต่อความต้องการ เนื่องจากสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม และพื้นที่ปลูกลดลงจากการที่เกษตรกรเปลี่ยนไปปลูกพืชอื่นทดแทน โดยข้าวเขียวผิวมัน นำเข้าจากประเทศเมียนมาร์ อาร์เจนตินา แอฟริกาใต้ และเวเนซุเอลา ส่วนข้าวเขียวผิวดำ นำเข้าจากประเทศเมียนมาร์ และอินเดีย

อุตสาหกรรมขนมไทย คาดว่าความต้องการข้าวเขียวในอุตสาหกรรมการผลิตขนมนี้มีประมาณร้อยละ 28 ของปริมาณการผลิตข้าวเขียวทั้งหมด โดยข้าวเขียวนั้นเป็นส่วนประกอบสำคัญในอุตสาหกรรมการผลิตขนมไทย ซึ่งมีการบริโภคกันอย่างกว้างขวางในประเทศ แม้ว่าในปัจจุบันจะมีขนมขบเคี้ยว และเบเกอรี่เข้ามาเป็นคู่แข่งสำคัญของไทย แต่ปัจจุบันรัฐบาลก็ให้ความร่วมมือกับผู้ประกอบการในการพัฒนาเพื่อยกระดับขนมไทย โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีการผลิต เพื่อแก้ปัญหาการปนเปื้อน การช่วยยืดอายุอาหาร การควบคุมมาตรฐานการผลิต และการวิจัยพัฒนาบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น ซึ่งความต้องการข้าวเขียวในอุตสาหกรรมการผลิตขนมไทยจะเพิ่มขึ้นตามอัตราการขยายตัวของขนมไทย ทั้งตลาดในประเทศและตลาดส่งออก

ใช้ทำเมล็ดพันธุ์ ในปี 2565 ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกข้าว 701,931 ไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566) เกษตรกรมีความต้องการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวทั่วประเทศ 5,000 ตัน แต่ปัจจุบันกรมวิชาการเกษตร และหน่วยงานอื่นสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์รองรับพื้นที่ปลูกข้าวทั่วประเทศได้เพียง 10 เปอร์เซ็นต์ ทำให้เกษตรกรขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องใช้เมล็ดพันธุ์ด้อยคุณภาพจากท้องตลาด ซึ่งเมล็ดพันธุ์ข้าวนี้มีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากเป็นปัจจัยหนึ่งในการเพิ่มผลผลิตและคุณภาพของข้าว จึงต้องพัฒนาเกษตรกรให้สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ใช้เอง สร้างเครือข่ายผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อกระจายสู่เกษตรกร เป็นแนวทางหนึ่งที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงเมล็ดพันธุ์คุณภาพดี และมีเมล็ดพันธุ์เพียงพอต่อความต้องการใช้ของเกษตรกร

แนวโน้มอนาคต

1. ข้าวเขียวยังเป็นพืชที่มีความต้องการใช้ภายในประเทศสูง มีความต้องการนำไปเป็นวัตถุดิบเพื่อการแปรรูปเพิ่มมากขึ้น เช่น ถั่วงอก วุ้นเส้น แป้งข้าวเขียว ถั่วชิก และอาหารคาวหวานต่าง ๆ

2. ถั่วเขียวเป็นพืชตระกูลถั่วที่มีศักยภาพการให้ผลผลิตสูงเพราะอายุเก็บเกี่ยวสั้น สามารถปลูกได้ในดินแทบทุกชนิด ปลูกได้ตลอดทั้งปี รวมทั้งใช้ปลูกบำรุงดินได้เป็นอย่างดี
3. ความต้องการใช้ถั่วเขียวเป็นอาหารสุภาพ และเป็นวัตถุดิบในการผลิตอาหารแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าอย่างคงสูง และผลผลิตยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ
4. ประเทศไทยมีศักยภาพในการพัฒนาพันธุ์และเทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ รวมทั้งเทคนิคการวิจัยและพัฒนา และการถ่ายทอดเทคโนโลยี
5. ปัจจุบันประเทศไทยยังเป็นประเทศผู้ผลิตและส่งออกถั่วเขียวและผลิตภัณฑ์รายใหญ่ของโลก หากมีการจัดระบบการผลิตและการตลาดที่ดี โดยร่วมมือหลายหน่วยงานและทุกภาคส่วน มีการจัดการด้านราคาให้สัมพันธ์กับคุณภาพ จะช่วยกระตุ้นให้มีการผลิตถั่วเขียวในพื้นที่เพิ่มขึ้น

งานวิจัยถั่วเขียวในอนาคต

การเพิ่มศักยภาพการผลิตถั่วเขียว โดยการวิจัยเพื่อต่อยอดเทคโนโลยี นวัตกรรมด้านการเกษตรที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ที่ระบบนิเวศมีความแตกต่างกัน ให้ตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและถูกนำไปใช้ประโยชน์ เป็นการเพิ่มศักยภาพของประเทศและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน นอกจากนี้ยังรักษาความมั่นคงด้านอาหารและวิถีชุมชนเพื่อเป็นฐานการผลิตอย่างยั่งยืน โดยทรัพยากรธรรมชาติได้รับการอนุรักษ์ พื้นฟู จากการลดการใช้สารเคมี และเกิดการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน ภายใต้มาตรการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีขั้นสูงเพื่อเข้าสู่เกษตรอัจฉริยะและเกษตรแห่งอนาคต กรอบการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตพืชไร่เศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับทิศทางการดำเนินงานวิจัยกรมวิชาการเกษตร ในระยะเวลา 3 ปี (ปี 2565-2567) งานด้านการปรับปรุงพันธุ์ งานวิจัยเทคโนโลยีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชด้วยเทคโนโลยีอัจฉริยะ ภายใต้แผนงานตามยุทธศาสตร์ของกรมวิชาการเกษตรที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงเป็นงานที่มีคุณภาพสูง ต้องใช้ความรู้วิชาการ และความเชี่ยวชาญ เพื่อวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีและผลักดันให้ผลงานวิจัยสามารถเพิ่มศักยภาพการผลิต รวมถึงสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงในระบบการผลิตตลอดห่วงโซ่ ทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตัวเอง และขับเคลื่อนประเทศให้พัฒนา บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายในการสร้างความยั่งยืนในภาคเกษตร ส่งผลให้เกิดการเพิ่มศักยภาพการผลิตถั่วเขียว และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนในที่สุด การเพิ่มศักยภาพการผลิตถั่วเขียวและการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน แนวทางการเพิ่มศักยภาพการผลิตถั่วเขียวและการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการเพิ่มศักยภาพการผลิตถั่วเขียวและการใช้ประโยชน์

แนวทางในการเพิ่มศักยภาพการผลิตเพื่อสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนให้แก่เกษตรกร โดย การเพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ ลดต้นทุนการผลิต และการเพิ่มมูลค่าผลผลิต รวมถึงการแก้ไขปัญหาสภาพ อากาศเปลี่ยนแปลงซึ่งมีผลต่อการผลิตพืชรวมถึงปัญหาการระบาดของศัตรูพืชที่สำคัญ มีแนวทาง ดำเนินงาน ดังนี้

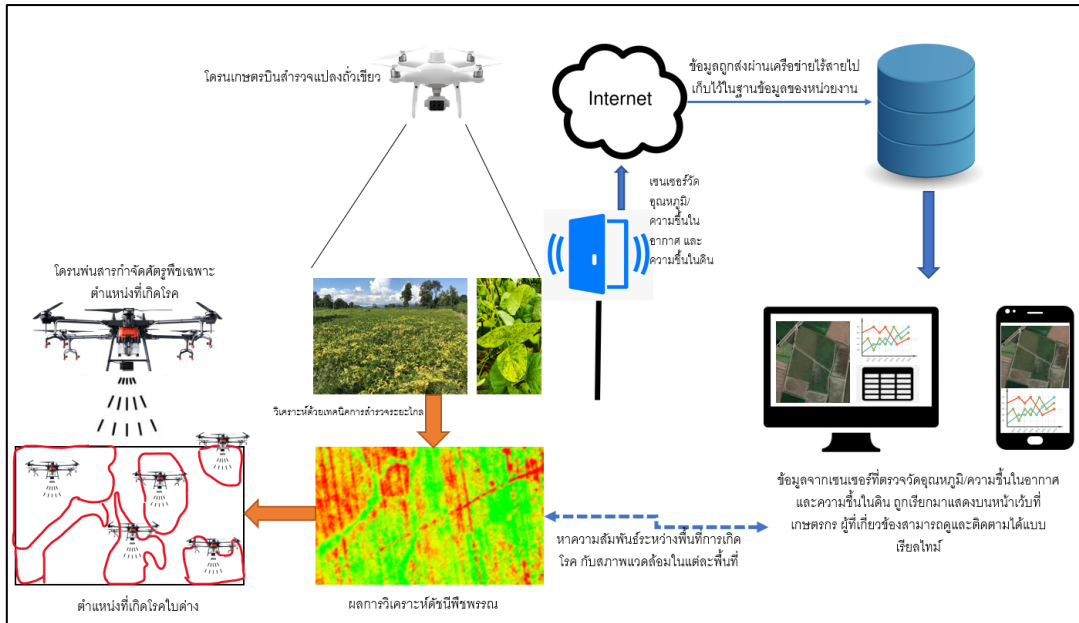
1. การวิจัยเชิงรุกด้านการพัฒนาด้านพันธุ์พืชและเทคโนโลยีการผลิตข้าวเขียวโดยการใช้ เทคโนโลยีที่ทันสมัย แม่นยำ มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ดังนี้

1.1 การพัฒนาด้านพันธุ์ข้าวเขียว โดยใช้ความรู้ทางเทคนิคขั้นสูงเพื่อให้ได้ลักษณะพันธุ์พืชที่ ต้องการ เช่น การคัดเลือกพันธุ์ที่มีลักษณะโภชนาการสูง โดยการใช้เครื่องหมายโมเลกุลในการคัดเลือก พันธุ์ข้าวเขียวเพื่อปริมาณแป้งสูงเหมาะสำหรับการแปรรูป การหาตำแหน่งยีนควบคุมปริมาณโปรตีนใน ข้าวเขียวโดยใช้เครื่องหมายโมเลกุล SSR (Simple sequence repeat) เพื่อใช้ปรับปรุงพันธุ์ข้าวให้มี โปรตีนสูง การปรับปรุงพันธุ์ต้านทานโรคที่สำคัญ เช่น ข้าวเขียวต้านทานต่อโรคไวรัสใบด่าง ต้านทานต่อ โรคราแป้ง เป็นต้น

1.2 เทคโนโลยีเพื่อการแก้ไขปัญหาเชิงรุก เช่น การบูรณาการเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตของ สรรพสิ่ง (IoT) ร่วมกับอากาศยานไร้คนขับติดกล้องหลายช่วงคลื่น เพื่อติดตามตรวจสอบและป้องกัน กำจัดโรคไวรัสใบด่างข้าวอย่างรวดเร็วและแม่นยำ ในพื้นที่ปลูกข้าวที่สำคัญของประเทศ

แปลงต้นแบบเกษตรอัจฉริยะ (Smart Farm) โดยการใช้เทคโนโลยีอากาศยานไร้คนขับติด กล้องหลายช่วงคลื่นเพื่อติดตามตรวจสอบและป้องกันกำจัดโรคไวรัสใบด่างข้าวในพื้นที่ปลูกข้าว ที่สำคัญของประเทศ 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเพชรบูรณ์ สุโขทัย และพิจิตร เป็นการผลิตพืชที่มี การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาผสมผสานเพื่อช่วยให้การจัดการปัญหาผลิตพืชที่มีประสิทธิภาพสูง และมีความแม่นยำ โดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ ได้แก่ เครื่องมือตรวจวัดสภาพอากาศมาใช้คาดการณ์ และ ประเมินสถานการณ์ อาจใช้คอมพิวเตอร์ เซ็นเซอร์ เครื่องมือสื่อสาร หุ่นยนต์ ที่ให้ความแม่นยำสูงมา ช่วยในการทำงานในแปลงทั้งในรูปแบบอัตโนมัติ และอัตโนมัติ รวมถึงการใช้ฐานข้อมูล Big data มาช่วย ในการจัดการระบบเพาะปลูกให้มีประสิทธิภาพสูง ซึ่งแปลงเรียนรู้เพื่อทดลองเทคโนโลยีเกษตร อัจฉริยะนี้ เป็นหนึ่งในแนวทางที่จะนำไปสู่นโยบาย Thailand 4.0 และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของ รัฐบาล รวมทั้งนโยบายการเกษตรอัจฉริยะ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อยกระดับคุณภาพ ชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้นด้วยการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่สนับสนุนกระบวนการผลิตสินค้าเกษตร สอดคล้องกับนโยบายของประเทศที่มุ่งเน้นให้เกษตรกรมีความรู้ความสามารถในการนำเทคโนโลยีมา ใช้ในการผลิตที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุด รวมทั้งเป็นแนวทางในการทำเกษตรอัจฉริยะที่เป็น ระบบและมีประสิทธิภาพ

ต้นแบบการบูรณาการเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT) เพื่อติดตามตรวจสอบและ ป้องกันกำจัดโรคไวรัสใบด่างข้าวอย่างรวดเร็วและแม่นยำ แสดงดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ต้นแบบการบูรณาการเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT) ร่วมกับอากาศยานไร้คนขับ

ติดกล้องหลายช่วงคลื่นและ RTK+ GNSS เพื่อติดตามตรวจสอบและป้องกันกำจัดโรคไวรัสใบต่างถั่วเขียวอย่างรวดเร็วและแม่นยำ โดยมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

- 1) สำรวจพื้นที่แปลงตัวอย่าง ในพื้นที่ดำเนินการ 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเพชรบูรณ์ พิษณุโลก สุโขทัย อุทัยธานี และนครสวรรค์
- 2) ติดตั้งกับดักแมลงใบแปลงเพื่อประเมินการแพร่ระบาดของแมลงพาหะโรคไวรัสใบต่าง ได้แก่ เพลี้ยอ่อน และแมลงหริ่งขาว ก่อนตัดสินใจพ่นสารเคมีเฉพาะจุด และพัฒนาเทคนิคการพ่นสารด้วยอากาศยานไร้คนขับร่วมกับระบบ RTK+GNSS เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช
- 3) พัฒนาระบบเซนเซอร์อัจฉริยะต้นทุนต่ำสำหรับวัดค่าอุณหภูมิ ความชื้นในอากาศ และความชื้นในดินและติดตั้งจำนวน 5 สถานี
- 4) พัฒนาระบบระบุตำแหน่งร่วมกับโดรนพ่นสารเคมี เพื่อให้พ่นสารได้อย่างแม่นยำและมีประสิทธิภาพและพัฒนาระบบรับส่ง แสดงผลข้อมูลจากเซนเซอร์แบบเรียลไทม์ในรูปแบบแผนที่ออนไลน์บนเว็บแอปพลิเคชัน
- 5) บินโดรน รุ่น Panthom4 Multispectral Camera with RTK เพื่อถ่ายภาพแปลงตัวอย่าง 5 จังหวัด จังหวัดละ 3 ครั้ง เพื่อวิเคราะห์ค่าดัชนีพืชพรรณและหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างค่าที่วิเคราะห์ได้จากภาพกับลักษณะของโรคใบต่างด้วยเทคนิคทางด้าน Photogrammetry, Remote Sensing และ GIS
- 6) จัดงานวันถ่ายทอดการใช้เทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะในการผลิตถั่วเขียวอย่างมีประสิทธิภาพขยายผลการใช้เทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะในพื้นที่ใกล้เคียง

1.3 การบริหารจัดการและใช้เทคโนโลยีหรือ Smart Farming เช่น การจัดทำแผนที่ความเหมาะสมของพื้นที่นาเพื่อผลิตถั่วเขียวในฤดูแล้งหลังนา โดยมุ่งให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น และเป็นเกษตรกรแบบเป็นผู้ประกอบการ พัฒนาและส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย

2. การวิจัยและพัฒนาเครื่องจักรกลเกษตรเพื่อแก้ไขปัญหาขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตร โดยการปรับใช้เครื่องจักรกลการเกษตรเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การพัฒนาเครื่องจักรกลการเกษตรขนาดเล็กหรือกลางให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่เป็นที่ทางเลือกสำหรับเกษตรกรในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดปัญหาขาดแคลนแรงงาน

3. การวิจัยประเมินการปล่อยก๊าซเรือนกระจกหรือคาร์บอนฟุตพริ้นท์ในถั่วเขียว เพื่อให้สามารถแนะนำระบบการปลูกถั่วเขียวและการผลิตสินค้าแปรรูปจากถั่วเขียวให้ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้ เป็นการรองรับนโยบายผลักดันเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว หรือ Bio-Circular-Green Economy : BCG ซึ่งเป็นกลไกสำคัญของการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจประเทศต่อไป

4. การอารักขาพืชแบบผสมผสาน ลดการใช้สารเคมี ผลผลิตได้มาตรฐาน ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศทำให้ปัญหาการระบาดของศัตรูพืชยิ่งรุนแรงทำให้ความเสียหายต่อผลผลิตและคุณภาพผลผลิต ทำให้ผลผลิตต่ำไม่ได้มาตรฐาน นอกจากนี้เกษตรกรยังใช้สารเคมีที่ไม่ถูกต้อง ทำให้เกิดปัญหาความต้านทานของศัตรูพืชต่อสารเคมีที่ใช้

3.1 วิจัยการป้องกันกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสานที่มีประสิทธิภาพ โดยการใช้สารชีวภัณฑ์และสารสกัดจากพืชเพื่อลดการใช้สารเคมี ทำให้ได้ผลผลิตที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภคและไม่มีพิษตกค้างต่อสิ่งแวดล้อม

3.2 วิจัยเทคโนโลยีการจัดการศัตรูพืชที่เป็นระบบ (Package of Technology) ในถั่วเขียว และจัดทำปฏิทินการอารักขาพืช (Crop Protection Calendar) ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างเป็นระบบตั้งแต่เริ่มปลูกจนถึงเก็บเกี่ยว เพื่อให้เกษตรกรสามารถวางแผนการอารักขาพืชได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การเพิ่มมูลค่าโดยการแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่อยอดและขยายผลได้ในเชิงพาณิชย์

ถั่วเขียวเป็นพืชตระกูลถั่วที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง โดยมีโปรตีนและคาร์โบไฮเดรตในปริมาณที่สูงแต่มีไขมันในปริมาณที่ต่ำ เหมาะที่จะนำมาผลิตเป็นอาหารหรือผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพสำหรับผู้บริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ หรือผู้สูงอายุ และผู้ป่วยโรคเบาหวาน ซึ่งผลผลิตส่วนใหญ่นำไปใช้เพื่อการบริโภคโดยตรง และแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหารต่าง ๆ เช่น ถั่วงอก วุ้นเส้น แป้งถั่วเขียว วุ้นเส้นกึ่งสำเร็จรูป แป้งชนิดต่าง ๆ ถั่วชิก และขนมชนิดต่าง ๆ เมล็ดถั่วเขียวประกอบด้วยคาร์โบไฮเดรตและโปรตีนมากกว่าน้ำมัน องค์กรประกอบทางเคมีของเมล็ดถั่วเขียวประกอบด้วยคาร์โบไฮเดรตประมาณร้อยละ 50-60 โปรตีนประมาณร้อยละ 20-30 ไขมันร้อยละ 1-7 ความชื้นร้อยละ 10 และเยื่อใยร้อยละ 4-5 อาหารจากถั่วเขียวจะเป็นอาหารที่มีไฟเบอร์ และแร่ธาตุสูงมีแคลเซียม เหล็ก และวิตามินที่ละลายน้ำได้ในปริมาณสูง นอกจากนี้ถั่วเขียวยังเป็นแหล่งคาร์โบไฮเดรตที่ดีมีค่า GI ต่ำ เป็นแป้งย่อยได้ช้าหรือแป้งทน (Retrograded starch, RS3 resistant) ซึ่งมีประโยชน์ต่อร่างกาย เนื่องจากการบริโภคอาหารที่มีค่าดัชนีน้ำตาล (Glycemic index) ต่ำ จะช่วยลดความเสี่ยงต่อโรคเบาหวานและโรคหัวใจ นอกจากนี้ ถั่วเขียวยังประกอบไปด้วยสารสำคัญที่มีคุณสมบัติเป็นยา หรือมีคุณสมบัติทางด้านโภชนเภสัชด้วย เช่น สารต้านอนุมูลอิสระ และสารที่มีคุณสมบัติบรรเทาอาการโรคเบาหวาน เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าถั่วเขียวเป็นแหล่งของสารอาหารที่สำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพของผู้บริโภคการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มจากการวิจัยเทคโนโลยีและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากถั่วเขียวที่มีมูลค่าสูง และยังคงคุณค่าทางโภชนาการเป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถถ่ายทอดสู่ชุมชนเกษตรกร กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่ม

และพัฒนาช่องทางการตลาดให้สามารถกระจายผลิตภัณฑ์ไปสู่ผู้บริโภคได้อย่างทั่วถึง สามารถพัฒนาระบบการผลิตถึงการตลาด ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ให้เกิดความยั่งยืนของเกษตรกร รวมถึงการพัฒนาต่อยอดและขยายผลได้ในเชิงพาณิชย์ ทั้งระดับชุมชนและระดับอุตสาหกรรม

5.1 วิจัยการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ เช่น นำนมถั่วเขียวชนิดผงชนิดขงพร้อมดื่ม ด้วยวิธีอบแห้งแบบพ่นฝอย (Spray drying) วุ้นเส้นสมุนไพร ถั่วงอกอบแห้ง เป็นต้น

5.2 วิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าจากวัสดุเหลือทิ้งในกระบวนการแปรรูป เช่น กระบวนการแปรรูปถั่วเขียวเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ จะมีวัสดุเหลือใช้หรือวัสดุเหลือทิ้ง (By product) จากการแปรรูป เช่น เปลือกหุ้มเมล็ดจากการกะเทาะ น้ำโปรตีนจากกระบวนการผลิตวุ้นเส้น ซึ่งวัสดุเหลือใช้หรือวัสดุเหลือทิ้งเหล่านี้ มักจะถูกนำไปเป็นอาหารสัตว์ ปุ๋ย หรือถูกนำไปทิ้งเป็นขยะ ซึ่งมีมูลค่าต่ำ ดังนั้น การนำองค์ความรู้จากงานวิจัยมาต่อยอด เพื่อพัฒนาวัสดุเหลือทิ้งจากการแปรรูปผลิตภัณฑ์ถั่วเขียวในรูปแบบต่าง ๆ ให้มีมูลค่าเพิ่ม เป็นการเพิ่มรายได้และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Zero waste) ให้กับชุมชนอีกทางหนึ่ง การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัสดุเหลือใช้จากการแปรรูปถั่วเขียว เช่น การใช้ประโยชน์จากน้ำโปรตีนถั่วเขียวเหลือใช้จากกระบวนการผลิตวุ้นเส้นในการผลิตซีอิ๊ว การใช้ประโยชน์จากเปลือกหุ้มเมล็ดที่เหลือจากการกะเทาะเมล็ดถั่วเขียวมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์หมอนสุขภาพ เป็นต้น

5.3 การวิจัยถั่วเขียวเป็น Plant-based Food เป็นอาหารในกลุ่มโปรตีนทางเลือก (Alternative Protein) หรืออาหารฟังก์ชัน (Functional Food)

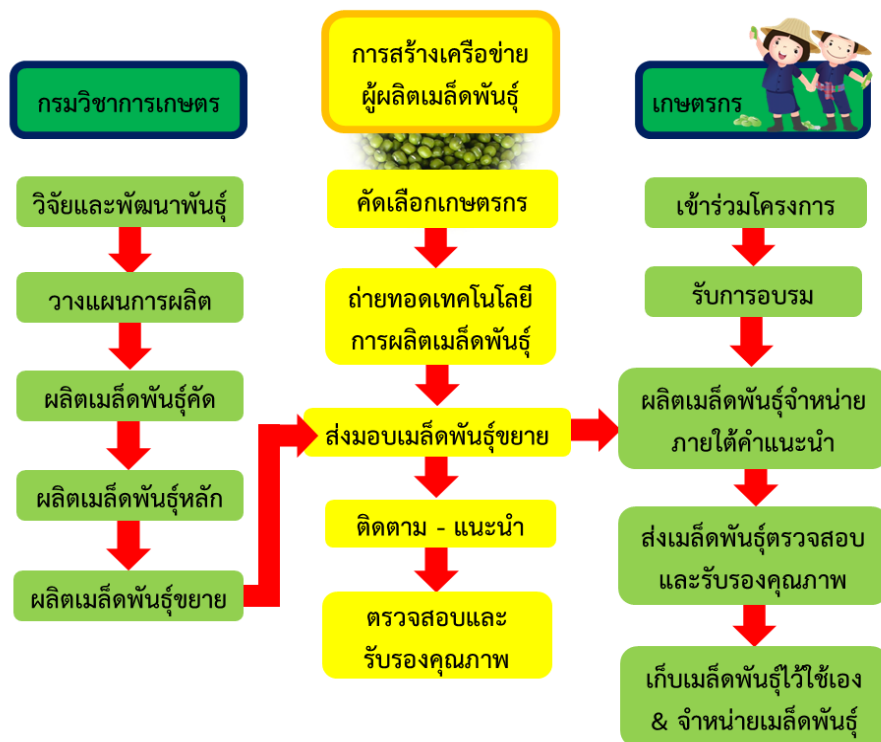
6. การสร้างและพัฒนาระบบการผลิตตลอดห่วงโซ่ ตั้งแต่การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในแหล่งผลิตต่าง ๆ โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมเพื่อสร้างและพัฒนาเครือข่ายระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค ผู้ประกอบการทั้งระดับชุมชนและอุตสาหกรรม ทำให้เกิดระบบการผลิตแบบครบวงจรและยั่งยืน เป็นการเพิ่มศักยภาพการผลิต สร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนให้แก่เกษตรกรให้พึ่งพาตนเอง และแข่งขันได้ การบูรณาการองค์ความรู้จากการวิจัยเพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิต ให้เกิดเทคโนโลยีสำหรับ Sustainable Agriculture และยกระดับผลผลิตเป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าสูงในเชิงพาณิชย์โดยพัฒนา Agro-Product Champion ที่สร้างมูลค่า เป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และเพิ่มความมั่นคงด้านอาหารของประเทศ

7. การแก้ปัญหาเมล็ดพันธุ์ถั่วเขียวไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร โดยการพัฒนาศูนย์ผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเขียว

การพัฒนาเครือข่ายผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเขียว โดยให้เกษตรกรเป็นผู้ผลิต และผลิตได้คุณภาพ ตามมาตรฐานของกรมวิชาการเกษตรกำหนด เป็นช่องทางให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพดีจากเกษตรกรด้วยกันเอง และกระจายพันธุ์ดีได้ถึงมือเกษตรกรโดยตรง ดังนั้น การพัฒนาเกษตรกรให้มีศักยภาพในการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเขียวที่ดีมีคุณภาพตามมาตรฐาน โดยสร้างกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชไร่ตระกูลถั่วเพื่อกระจายเมล็ดพันธุ์ดีสู่เกษตรกร โดยกรมวิชาการเกษตร ดำเนินการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่พัฒนาโดยกรมวิชาการเกษตรสู่เกษตรกร โดยเน้นให้กลุ่มเกษตรกรสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เองเพื่อลดต้นทุนการผลิต และส่วนที่เหลือจำหน่ายในชุมชน เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ และยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตรสร้างความยั่งยืนให้กับเกษตรกร โดยมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1. ศูนย์วางแผนการผลิต และผลิตเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์คัด หลัก ขยาย
2. คัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ

3. ผูกอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ ชั้นพันธุ์จำหน่าย
4. เกษตรกรผลิตเมล็ดพันธุ์ภายใต้คำแนะนำ
5. ติดตาม ให้คำแนะนำ ศึกษาดูงานแปลงต้นแบบ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และขยายเครือข่าย
บูรณาการร่วมกันระหว่างกลุ่มเกษตรกรเครือข่าย นักวิชาการส่งเสริมของภาครัฐ และสหกรณ์
การเกษตร
6. ส่งเมล็ดพันธุ์ตรวจสอบและรับรองคุณภาพ
7. เก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้ในฤดูต่อไป และจำหน่ายเมล็ดพันธุ์สู่เกษตรกรรายอื่น

ภาพที่ 3 แผนผังการพัฒนาเครือข่ายผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเขียว

การเพิ่มศักยภาพการผลิตถั่วเขียวอย่างยั่งยืน ต้องบูรณาการองค์ความรู้ทุกด้านเพื่อให้การผลิตพืชถั่วเขียวของประเทศใช้ปัจจัยการผลิตและทรัพยากรที่คุ้มค่า การจัดทำแผนที่เกษตร (Agricultural Map for Adaptive Management หรือ Agri-Map) โดยบูรณาการข้อมูลพื้นฐานด้านเกษตรจากหน่วยงานต่าง ๆ ภายในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่ กรมพัฒนาที่ดิน กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมชลประทาน เป็นต้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือบริหารจัดการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุมทุกพื้นที่ พร้อมปรับข้อมูลให้ทันสมัย และพัฒนาเพิ่มความสะดวกการใช้งาน เพื่อใช้ในการวางแผนการผลิตและจัดการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สามารถเพิ่มผลผลิตของประเทศ สามารถแก้ปัญหาฟุ้งพากรนำเข้า ถั่วเขียวจากต่างประเทศ เกิดความมั่นคงทางอาหาร และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

บทสรุป

ศักยภาพของถั่วเขียวในอนาคต ยังเป็นพืชที่มีความต้องการใช้ภายในประเทศและต่างประเทศสูง ในขณะที่ปริมาณผลผลิตค่อนข้างคงที่ และในบางปีลดลงเนื่องจากปัญหาสภาพอากาศไม่เอื้ออำนวย รวมทั้งเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเขียวบางรายหันไปปลูกมันสำปะหลัง และอ้อยที่ให้ผลตอบแทนดีกว่า ทำให้ปริมาณถั่วเขียวไม่เพียงพอกับความต้องการ และราคาถั่วเขียวของไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นสูงจากข้อมูลทางสถิติพื้นที่เพาะปลูก ผลผลิต และประสิทธิภาพของถั่วเขียว ยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ซึ่งสามารถที่จะปรับปรุงเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลผลิตได้อีก การศึกษาค้นคว้าวิจัยทางด้านพันธุ์ และเทคโนโลยีการผลิต จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องดำเนินการ โดยเฉพาะสถานการณ์ปัจจุบันที่สภาพภูมิอากาศมีการเปลี่ยนแปลง แปรปรวน มีการระบาดของวัชพืชบางชนิด การระบาดของโรค และแมลงศัตรูพืชเป็นสาเหตุที่ทำให้ผลผลิตต่ำ การศึกษาค้นคว้าวิจัยด้านการปรับปรุงพันธุ์เพื่อผลผลิตสูง ต้านทานต่อโรค แมลง และภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง และการศึกษาค้นคว้าวิจัยเทคโนโลยีการผลิต สามารถส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตและคุณภาพถั่วเขียว และให้ผลตอบแทนคุ้มค่าต่อการลงทุน เป็นแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตถั่วเขียวของประเทศต่อไป

ถั่วเหลือง

ศูนย์วิจัยพืชไร่เชียงใหม่

ความสำคัญของถั่วเหลือง

ถั่วเหลือง [*Glycine max* (L.) Merr.] เป็นพืชแห่งความมั่นคงทางอาหารของประเทศ เนื่องจากเป็นทั้งพืชอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง โดยมีปริมาณโปรตีนในเมล็ดสูงมากกว่าพืชตระกูลถั่วอื่น ๆ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งอาหารมนุษย์ อาหารสัตว์ และเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมต่าง ๆ จัดเป็นพืชน้ำมันที่สำคัญ เป็นพืชบำรุงดินที่สร้างความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ดินและเป็นพืชอาหารที่อายุสั้นและใช้น้ำน้อยเหมาะสมกับระบบปลูกพืชและสามารถปลูกได้ทุกฤดูกาล ที่ผ่านมามาประเทศไทยมีความต้องการใช้ถั่วเหลืองในปริมาณสูงในอุตสาหกรรมต่าง ๆ ส่งผลให้ประเทศไทยประสบปัญหาด้านการผลิตถั่วเหลืองไม่เพียงพอต่อการใช้ภายในประเทศ ซึ่งกระทรวงพาณิชย์ได้ประเมินปริมาณการนำเข้าถั่วเหลืองในปีเพาะปลูก 2565/2566 พบว่า มีปริมาณการนำเข้าถั่วเหลืองสูงถึง 99 เปอร์เซ็นต์ ของปริมาณความต้องการใช้ทั้งหมดภายในประเทศ

สถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

สถานการณ์โลก

การผลิต

2564/65 ผลผลิตถั่วเหลืองของโลกเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.84 ต่อปี โดยในปี 2564/65 มีผลผลิตรวม 355.59 ล้านตัน ลดลงจาก 368.52 ล้านตัน ในปี 2563/64 ร้อยละ 3.51 เนื่องจากสภาพอากาศแห้งแล้งในอเมริกาใต้ เช่น บราซิล อาร์เจนตินา เป็นต้น ประเทศผู้ผลิตสำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ บราซิล สหรัฐอเมริกา และอาร์เจนตินา มีผลผลิตรวม 292.43 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 82.24 ของผลผลิตโลก

การตลาด

1. ความต้องการใช้ 2564/65 ความต้องการใช้ถั่วเหลืองเพื่อสกัดน้ำมันของโลกเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.81 ต่อปี โดยในปี 2564/65 มีปริมาณ 314.51 ล้านตัน โดยประเทศที่มีความต้องการใช้มากที่สุดคือ จีน รองลงมา ได้แก่ สหรัฐอเมริกา และ บราซิล สำหรับสต็อกสิ้นปี 2564/65 ลดลงร้อยละ 2.37 ต่อปี โดยในปี 2564/65 มีปริมาณ 94.67 ล้านตัน

2. การส่งออก ปี 2564/65 การส่งออกถั่วเหลืองของโลกเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.11 ต่อปี โดยมีการส่งออก 154.02 ล้านตัน ประเทศผู้ส่งออกสำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ บราซิล สหรัฐอเมริกา และแคนาดา มีปริมาณการส่งออกรวม 142.36 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 92.43 ของปริมาณการส่งออกโลก

3. การนำเข้า 2564/65 การนำเข้าถั่วเหลืองของโลกเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.54 ต่อปี โดยมีการนำเข้า 156.24 ล้านตัน ประเทศที่นำเข้ามากที่สุดคือ จีน มีการนำเข้า 91.57 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 58.61 ของปริมาณการนำเข้าโลก สำหรับไทยนำเข้า

ถั่วเหลืองเป็นอันดับ 6 ของโลก โดยมีปริมาณการนำเข้า 3.35 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 2.14 ของปริมาณการนำเข้าโลก

4. ราคา ปี 2564/65 ราคาถั่วเหลืองโลกในตลาดสำคัญมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกตลาด โดยตลาดสหรัฐอเมริกา บราซิล อาร์เจนตินา และรอตเตอร์ดัม สูงขึ้นร้อยละ 15.73 13.05 14.18 และร้อยละ 14.39 ต่อปี ตามลำดับ โดยในตลาดสหรัฐอเมริกา บราซิล อาร์เจนตินา และรอตเตอร์ดัม ราคาสูงขึ้นเมื่อเทียบกับปี 2563/64 ร้อยละ 11.31 13.37 16.00 และร้อยละ 13.68 ตามลำดับ เนื่องจากผลผลิตถั่วเหลืองในประเทศผู้ผลิตสำคัญลดลง ประกอบกับสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างรัสเซียและยูเครนที่ทำให้ราคาสินค้าอุปโภคบริโภคปรับตัวสูงขึ้น เช่น ราคาน้ำมันเชื้อเพลิง ราคาน้ำมันพืช เป็นต้น

สถานการณ์ภายในประเทศ

การผลิต

ปี 2565/66 เนื้อที่เพาะปลูก ผลผลิตถั่วเหลือง มีแนวโน้มลดลงร้อยละ 12.68 และร้อยละ 12.26 ต่อปี ตามลำดับ โดยในปี 2565/66 มีเนื้อที่เพาะปลูก 84,080 ไร่ ลดลงจาก 86,977 ไร่ ในปี 2564/65 ร้อยละ 3.33 และผลผลิต 22,799 ตัน ลดลงจาก 23,173 ตัน ในปี 2564/65 ร้อยละ 1.61 เนื่องจากถั่วเหลืองเป็นพืชที่ใช้แรงงานสูงโดยเฉพาะในช่วงเก็บเกี่ยว ประกอบกับให้ผลตอบแทนต่ำกว่าพืชชนิดอื่น เช่น ข้าวนาปรัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น จึงทำให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่น แต่ผลผลิตต่อไร่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.47 ต่อปี โดยในปี 2565/66 มีผลผลิตต่อไร่ 271 กิโลกรัม เพิ่มขึ้นจากไร่ละ 266 กิโลกรัม ในปี 2564/65 ร้อยละ 1.88 เนื่องจากสภาพอากาศเอื้ออำนวยและราคาในปี 2564 อยู่ในเกณฑ์ดีดึงดูดให้เกษตรกรเอาใจใส่ในการผลิตมากขึ้น ส่งผลให้ต้นถั่วเหลืองให้ผลผลิตดีขึ้น

การตลาด

1. ความต้องการใช้ในประเทศ ปี 2565 มีความต้องการใช้ในประเทศ 3.42 ล้านตัน ลดลงจาก 4.02 ล้านตัน ในปี 2564 ร้อยละ 14.86 เนื่องจากผู้บริโภคยังจับจ่ายใช้สอยไม่มากนัก จากการที่ราคาสินค้าอุปโภคบริโภคหลายรายการปรับราคาสูงขึ้น ประกอบกับราคาถั่วเหลืองในตลาดโลกปรับตัวสูงขึ้นมาก ทำให้อุตสาหกรรมที่ใช้เมล็ดถั่วเหลืองเป็นวัตถุดิบชะลอการผลิตลง

2. การส่งออก ปี 2565 คาดว่าจะส่งออกปริมาณ 1,050 ตัน เพิ่มขึ้นจาก 942 ตัน ในปี 2564 ร้อยละ 11.46 เนื่องจากประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะประเทศเมียนมาร์ มีการนำเข้าถั่วเหลืองจากไทยเพิ่มขึ้น

3. การนำเข้า ปี 2565 คาดว่าจะนำเข้าปริมาณ 3.40 ล้านตัน ลดลงจาก 4.00 ล้านตัน ในปี 2564 ร้อยละ 14.93 เนื่องจากราคาถั่วเหลืองในตลาดโลกและค่าขนส่งเมล็ดถั่วเหลืองจากต่างประเทศปรับตัวสูงขึ้น รวมทั้งค่าเงินบาทที่อ่อนตัวลง ซึ่งแหล่งนำเข้าสำคัญ ได้แก่ บราซิล สหรัฐอเมริกา และแคนาดา โดยเป็นการนำเข้าเพื่อสกัดน้ำมันมากที่สุด หรือคิดเป็นร้อยละ 78.05 ของการนำเข้าทั้งหมด

4. ราคา

(4.1) ปี 2565 มีราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 18.90 บาท สูงขึ้นจากกิโลกรัมละ 17.16 บาท ในปี 2564 เนื่องจากผลผลิตในประเทศลดลง ประกอบกับราคาถั่วเหลืองในต่างประเทศปรับตัวสูงขึ้นมาก จึงทำให้ผู้ประกอบการในประเทศแข่งขันการรับซื้อถั่วเหลืองในประเทศ

(4.2) ปี 2565 ราคาถั่วเหลืองนำเข้า ณ ท่าเรือเกาะสีชัง มีแนวโน้มสูงขึ้นร้อยละ 15.32 ต่อปี โดยในปี 2565 ราคาถั่วเหลืองนำเข้า ณ ท่าเรือเกาะสีชังเฉลี่ยกิโลกรัมละ 23.00 บาท สูงขึ้นจากกิโลกรัมละ 18.15 บาท ในปี 2564 ร้อยละ 26.72 ซึ่งราคาสูงขึ้นไปในทิศทางเดียวกับราคาในตลาดโลก

แนวโน้มอนาคตของโลก

การผลิต

ปี 2565/66 คาดว่าผลผลิตถั่วเหลืองของโลกมีปริมาณ 390.53 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก 355.59 ล้านตัน ในปี 2564/65 ร้อยละ 9.83 เนื่องจากสภาพอากาศเอื้ออำนวยทำให้ได้ผลผลิตดีขึ้น โดยในปี 2565/66 คาดว่าประเทศผู้ผลิตสำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ บราซิล สหรัฐอเมริกา และอาร์เจนตินา มีผลผลิตรวม 319.77 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 81.88 ของผลผลิตโลก

การตลาด

1. **ความต้องการใช้** ปี 2565/66 คาดว่าความต้องการใช้ถั่วเหลืองเพื่อสกัดน้ำมันของโลกมีปริมาณ 329.28 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก 314.51 ล้านตัน ในปี 2564/65 ร้อยละ 4.70 เนื่องจากความต้องการใช้น้ำมันถั่วเหลืองจากถั่วเหลือง เพื่อการอุปโภคและบริโภค และอาหารสัตว์ของโลกยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น สำหรับสต็อกถั่วเหลืองโลกมีปริมาณ 102.17 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก 94.67 ล้านตัน ในปี 2564/65 ร้อยละ 7.92

2. **การส่งออก** ปี 2565/66 คาดว่าการส่งออกถั่วเหลืองของโลกมีปริมาณ 169.14 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก 154.02 ล้านตัน ในปี 2564/65 ร้อยละ 9.82 โดยประเทศผู้ส่งออกรายใหญ่ ได้แก่ บราซิล สหรัฐอเมริกา และอาร์เจนตินา

3. **การนำเข้า** ปี 2565/66 คาดว่าการนำเข้าเมล็ดถั่วเหลืองของโลกมีปริมาณ 166.28 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก 156.24 ล้านตัน ในปี 2564/65 ร้อยละ 6.43 โดยจีนนำเข้ามากที่สุดปริมาณ 98.00 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 58.94 ของปริมาณการนำเข้าโลก

4. **ราคา** ปี 2565/66 คาดว่าราคาเมล็ดถั่วเหลืองในตลาดโลกจะปรับตัวลดลงเล็กน้อยจากปีที่ผ่านมาเนื่องจากผลผลิตของโลกเพิ่มขึ้นและราคาพืชน้ำมันอื่น เช่น ปาล์มน้ำมัน ทานตะวัน เป็นต้น เริ่มปรับตัวลดลง

แนวโน้มอนาคตภายในประเทศ

การผลิต

ปี 2566/67 คาดว่าผลผลิตและเนื้อที่เพาะปลูกลดลงเล็กน้อยจากปีที่ผ่านมา โดยปี 2566/67 คาดว่ามีเนื้อที่เพาะปลูก 81,190 ไร่ ผลผลิต 22,252 ตัน ลดลงจาก 84,080 ไร่ ผลผลิต 22,799 ตัน ในปี 2565/66 ร้อยละ 3.44 และร้อยละ 2.40 ตามลำดับ เนื่องจากถั่วเหลืองเป็นพืชที่ให้ผลตอบแทนน้อยกว่าพืชอื่น และใช้แรงงานมากในการเก็บเกี่ยว เมื่อมีปริมาณน้ำที่เพียงพอเกษตรกรบางส่วนจึงหันไปปลูกพืชอื่นที่ใช้แรงงานน้อยกว่าถั่วเหลืองและให้ผลตอบแทนสูงกว่า เช่น ข้าวนาปรัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

การตลาด

1. **ความต้องการใช้ในประเทศ** ปี 2566 คาดว่าความต้องการใช้เมล็ดถั่วเหลืองมีปริมาณ 3.52 ล้านตัน โดยมีสัดส่วนการใช้ผลผลิตภายในประเทศร้อยละ 0.63 และนำเข้าร้อยละ 99.37 ของปริมาณความต้องการใช้ทั้งหมดโดยความต้องการใช้ในประเทศจะใช้ในอุตสาหกรรมสกัดน้ำมัน อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ และแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร และใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ร้อยละ 75.02 ร้อยละ 24.94 และ 0.05 ตามลำดับ

2. **การส่งออก** ปี 2566 คาดว่าปริมาณการส่งออกเมล็ดถั่วเหลืองของไทยใกล้เคียงกับปี 2565 คือประมาณ 1,050 ตัน

3. การนำเข้า ปี 2566 คาดว่าการนำเข้าเมล็ดถั่วเหลืองมีปริมาณ 3.50 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาเล็กน้อย เนื่องจากผลผลิตในประเทศลดลงและมีไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ของอุตสาหกรรมที่ใช้ถั่วเหลืองเป็นวัตถุดิบในการผลิต ทำให้ผู้ประกอบการด้านแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารสนใจที่จะนำเข้าถั่วเหลืองมาแปรรูปเพิ่มขึ้น เพื่อสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคที่สนใจเรื่องสุขภาพมากขึ้น

4. ราคา ปี 2566 คาดว่าราคาเมล็ดถั่วเหลืองที่เกษตรกรขายได้ปรับตัวสูงขึ้น เนื่องจากต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ทั้งค่าแรงและค่าปุ๋ย

ตารางที่ 1 สมดุลถั่วเหลืองโลกปี 2560/61 – 2565/66

รายการ	2560/61	2561/62	2562/63	2563/64	2564/65	หน่วย : ล้านตัน	
						อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	คาดการณ์ 2565/66
1. ผลผลิต	343.74	362.66	340.37	368.52	355.59	0.84	390.53
2. นำเข้า	154.11	146.02	165.12	165.54	156.24	1.54	166.28
3. ส่งออก	153.27	149.19	165.54	165.00	154.02	1.11	169.14
4. ความต้องการใช้ เพื่อสกัดน้ำมัน	295.44	298.62	312.31	315.43	314.51	1.81	329.28
5. สต็อกสิ้นปี	99.84	114.26	94.74	100.03	94.67	-2.37	102.17

ที่มา: Oilseeds, World Markets and Trade. USDA Foreign Agricultural Service, November 2022

ตารางที่ 2 ราคาถั่วเหลืองตลาดโลก ปี 2560/61 – 2564/65

รายการ	2560/61	2561/62	2562/63	2563/64	2564/65	หน่วย : ดอลลาร์สหรัฐ/ตัน	
						อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	
1. สหรัฐอเมริกา	337	307	325	495	551	15.73	
2. บราซิล (เอฟ.โอ.ปี)	396	360	367	531	602	13.05	
3. อาร์เจนตินา (เอฟ.โอ.ปี)	386	347	354	525	525	14.18	
4. รอตเตอร์ดัม (เอฟ.โอ.ปี)	403	370	380	563	640	14.39	

ที่มา: Oilseeds, World Markets and Trade. USDA Foreign Agricultural Service, November 2022

ตารางที่ 3 เนื้อที่เพาะปลูก ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ของไทย ปี 2561/62 -2566/67

รายการ	2561/62	2562/63	2563/64	2564/65	2565/66	หน่วย : ล้านตัน	
						อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	คาดการณ์ 2566/67
1. เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	15,312	104,193	86,011	86,977	84,080	-12.68	81,190
2. ผลผลิตทั้งหมด (ตัน)	41,165	26,283	22,800	23,173	22,799	-12.26	22,252
3. ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	272	252	265	266	271	0.47	274

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร,(2566, หน้า 63)

ตารางที่ 4 สมดุลถั่วเหลืองของไทย ปี 2561 - 2566

ปี	ผลิต	นำเข้า ^{3/}	รวม (Supply)	ความต้องการใช้ภายในประเทศ			ส่งออก ^{3/}	รวม (Demand)
				สกัดน้ำมัน	เมล็ดพันธุ์	แปรรูป		
				หน่วย : ตัน				
2561	41,165	2,722,969	2,764,134	1,908,771	2,724	849,456	3,183	2,764,134
2562	26,283	3,209,277	3,235,560	2,158,112	1,855	1,072,394	3,199	3,235,560
2563	22,800	4,044,716	4,067,516	2,788,838	2,332	1,274,628	1,718	4,067,516
2564	23,173	3,996,772	4,019,945	2,836,627	1,566	1,180,810	942	4,019,945
2565 ^{1/}	22,799	3,400,000	3,422,799	2,653,550	1,513	766,686	1,050	3,422,799
อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	-12.26	6.86	6.66	9.77	-12.59	-1.08	-29.11	6.66
2566 ^{2/}	22,252	3,500,000	3,522,252	2,641,698	1,461	878,193	900	3,522,252

หมายเหตุ: ^{1/} ข้อมูลเบื้องต้น ^{2/} ประมาณการ ^{3/} กรมศุลกากร
ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร,(2566, หน้า 64)

ตารางที่ 5 ราคาถั่วเหลืองของไทย ปี 2561 -2565

รายการ	หน่วย: บาท/กิโลกรัม						อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)
	2561	2562	2563	2564	2565 ^{1/}		
1. ราคาเมล็ดถั่วเหลืองที่เกษตรกรขายได้ (เกรดคละ)	16.38	15.97	16.71	17.16	19.50	4.30	
2. ราคานำเข้า ณ ท่าเรือเกาะสีชัง	13.71	12.28	12.51	18.15	23.00	15.32	

หมายเหตุ: ^{1/} ประมาณการ
ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร,(2566, หน้า 64)

ตารางที่ 6 ความต้องการใช้ในประเทศถั่วเหลืองของไทย ปี 2561 - 2566

รายการ	หน่วย: ตัน						อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	คาดการณ์ 2566
	2561	2562	2563	2564	2565 ^{1/}			
ความต้องการใช้	2,760,951	3,232,361	4,065,798	4,019,003	3,421,749	6.68	3,521,352	
1. สกัดน้ำมัน	1,908,771	2,158,112	2,788,838	2,836,627	2,653,550	9.77	2,641,698	
2. แปรรูป	849,456	1,072,394	1,274,628	1,180,810	766,686	-1.08	878,193	
3. เมล็ดพันธุ์	2,724	1,855	2,332	1,566	1,513	-12.59	1,461	

หมายเหตุ: ^{1/} ข้อมูลเบื้องต้น
ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร,(2566, หน้า 64)

เอกสารอ้างอิง

ศูนย์สารสนเทศการเกษตร. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2566. สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้ม ปี 2566.กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. หน้า 59-64.

Oilseeds, World Markets and Trade. USDA Foreign Agricultural Service, November 2022.

ถั่วลิสง

ศูนย์วิจัยพืชไร่ขอนแก่น

สถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

สถานการณ์โลก

ในปี 2565 ที่ผ่านมาพบว่า ทั่วโลกมีการผลิตถั่วลิสงกว่า 49 ล้านเมตริกซ์ตัน โดยจีนเป็นประเทศผู้ผลิตถั่วลิสงรายใหญ่ที่สุด ประมาณ 18.3 ล้านเมตริกซ์ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 37 ของปริมาณการผลิตถั่วลิสงทั้งหมด ส่วนใหญ่เพาะปลูกในเขตมณฑลเหอหนาน ซานตง เหลียวหนิง กวางตุ้ง และ เหนิงเป่ย์ เท่ากับร้อยละ 31 18 8 6 และ 6 ของพื้นที่การเพาะปลูกทั้งประเทศ ตามลำดับ ขณะที่อินเดียเป็นประเทศผู้ผลิตถั่วลิสงลำดับ 2 ของโลก ด้วยกำลังการผลิต 6.3 ล้านเมตริกซ์ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 13 ของปริมาณการผลิตถั่วลิสงทั่วโลก ซึ่งส่วนใหญ่เพาะปลูกในรัฐคุชราต ราชสถาน ทมิฬนาฑู อานธรประเทศ และคาร์นาตกา เท่ากับ ร้อยละ 42 17 11 9 และ 6 ของพื้นที่การเพาะปลูกทั้งประเทศ ตามลำดับ และไนจีเรียเป็นประเทศผู้ผลิตถั่วลิสงมากที่สุดลำดับที่ 3 ของโลก โดยมีกำลังการผลิต 4.2 ล้านเมตริกซ์ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 9 ของปริมาณการผลิตถั่วลิสงทั่วโลก โดยส่วนใหญ่เพาะปลูกถั่วลิสงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ และตอนกลางของภาคเหนือคิดเป็นส่วนเป็นร้อยละ 39 29 และ 29 ของพื้นที่การเพาะปลูกทั้งประเทศ ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม พบว่า เมียนมาร์เป็นประเทศในเขตภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีการผลิตถั่วลิสงสูงสุดและอยู่ในลำดับที่ 6 ของประเทศผู้ผลิตถั่วลิสงสูงสุด โดยส่วนใหญ่เพาะปลูกในเขตสะกาย ภาคมะกเว มัณฑะเลย์ บาโก และ ฉาน คิดสัดส่วนเป็นร้อยละ 36 20 17 8 และ 5 ของพื้นที่การเพาะปลูกทั้งประเทศ ตามลำดับ (Table 1) ทั้งนี้ ประเทศผู้ผลิตถั่วลิสงรายใหญ่ 5 ลำดับแรกของโลก ได้แก่ จีน อินเดีย ไนจีเรีย สหรัฐอเมริกา และชูดาน มีช่วงการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่ใกล้เคียงกันคือ ช่วงเดือนกันยายนถึงพฤศจิกายน (Figure 1) ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวทำให้ประเทศคู่ค้าสามารถวางแผนการนำเข้าถั่วลิสงจากประเทศดังกล่าวได้อย่างเหมาะสมเพื่อให้ได้ถั่วลิสงที่มีคุณภาพเหมาะสมต่อการนำไปใช้ประโยชน์ในลำดับต่อไป ด้านศักยภาพการผลิตถั่วลิสงต่อพื้นที่พบว่า ในปี 2565 สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีศักยภาพการผลิตถั่วลิสงต่อพื้นที่สูงสุด เท่ากับ 4.6 ตันต่อเฮกตาร์ รองลงมาคือ จีน เท่ากับ 3.8 ตันต่อเฮกตาร์ ขณะที่ ประเทศไทย ถึงแม้ว่าจะมีพื้นที่เพาะปลูกถั่วลิสงน้อยกว่าหลายประเทศที่เป็นผู้ผลิตถั่วลิสงรายใหญ่ของโลกแต่พบว่าไทยมีศักยภาพการผลิตถั่วลิสงต่อพื้นที่ เท่ากับ 1.7 ตันต่อเฮกตาร์ (Table 2)

สถานการณ์ถั่วลิสงที่สำคัญในจีน

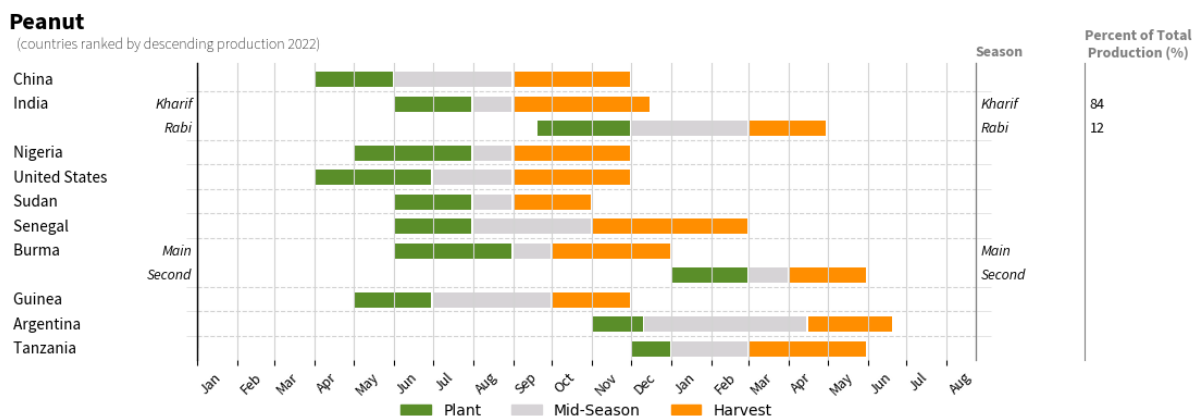
ถึงแม้ว่าในปี 2565 ที่ผ่านมาประเทศจีนจะเป็นผู้ผลิตถั่วลิสงรายใหญ่ของโลก แต่พบว่าในปีเดียวกันนี้จีนต้องประสบกับปัญหาความแปรปรวนของสภาพอากาศที่ส่งผลกระทบต่อการผลิตถั่วลิสงเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะแหล่งเพาะปลูกถั่วลิสงที่สำคัญคือ เขตพื้นที่มณฑลเหอหนานที่ได้รับผลกระทบจากสภาวะแห้งแล้งหรือปัญหาการขาดแคลนน้ำจนทำให้ไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ (Taipei time, 2022) อย่างไรก็ตาม แม้ด้านการผลิตถั่วลิสงของจีนจะประสบปัญหาแต่พบว่าภาคอุตสาหกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากถั่วลิสงของจีนกำลังได้รับความสนใจ (Figure 2) โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพที่ลดปริมาณน้ำตาลหรือปราศจากน้ำตาล เช่น กลุ่มขนมขบเคี้ยวแบบดั้งเดิมที่มีถั่วลิสงเป็นส่วนผสม นอกจากนี้ บริษัทแปรรูปผลิตภัณฑ์จากถั่วลิสงยังให้ความสนใจและต้องการใช้ถั่วลิสงที่มีคุณภาพสูงเป็นวัตถุดิบในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น ถั่วลิสงที่มีกรดโอเลอิกสูงเพื่อส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีอายุการวางจำหน่ายที่ยาวนานขึ้น ดังนั้น ในปัจจุบัน จีนจึงได้

ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงพันธุ์ถั่วลิสงที่มีปริมาณกรดโอเลอิกสูง (Euromonitor Consulting, 2022) เช่น พันธุ์ JH 13 JH 16 และ JH 18 (Yang *et al.*, 2023) ขณะเดียวกัน บริษัทรายใหญ่ที่ดำเนินการค้าเกี่ยวกับถั่วลิสงได้เริ่มมีความร่วมมือกับเกษตรกรผู้ผลิตถั่วลิสงในเขตพื้นที่ที่นิยมเพาะปลูกถั่วลิสงเพื่อให้ได้รับผลผลิตที่มีคุณภาพสูงและมีแหล่งผลิตที่มั่นคง (Euromonitor Consulting, 2022)

Table 1 Peanut 2022 World Production (1000 MT) (PS&D Online updated 06/2023)

Ranking	Country	World Production (Percent)	Production (1000 MT)	Production area (portion percentage)
1	China	37	18,300	- Henan 31% - Guangdong 6% - Shandong 18% - Hebei 6% - Liaoning 8%
2	India	13	6,300	- Gujarat 42% - Andhra Pradesh 9% - Rajasthan 17% - Karnataka 6% - Tamil Nadu 11%
3	Nigeria	9	4,284	- North-West 39% - North-Central 29% - North-East 29%
4	United States	5	2,526	- Georgia 55% - Alabama 10% - Texas 10% - Florida 9%
5	Sudan	5	2,500	- Kordofan 31% - Northern 8% - Blue Nile 27% - Kassala 8% - Darfur 22%
6	Burma	3	1,650	- Sagaing 36% - Bago 8% - Magway 20% - Shan 5% - Mandalay 17%
7	Senegal	3	1,502	- Kolda 17% - Louga 8% - Kaolack 15% - Thiès 7% - Fatick 13%
8	Argentina	2	1,150	- Córdoba 85% - Buenos Aires 6%
9	Tanzania	2	1,100	- Tabora 23% - Shinyanga 7% - Kigoma 12% - Mtwara 6% - Mbeya 12%
10	Guinea	2	1,025	- Kindia 22% - Faranah 18% - Kankan 22% - Labé 8% - Boké 19%

Source: IPAD (International Production Assessment Division) (2023a)

Source: IPAD (International Production Assessment Division) (2023b)

Figure 1 Peanut calendar of major peanut production countries

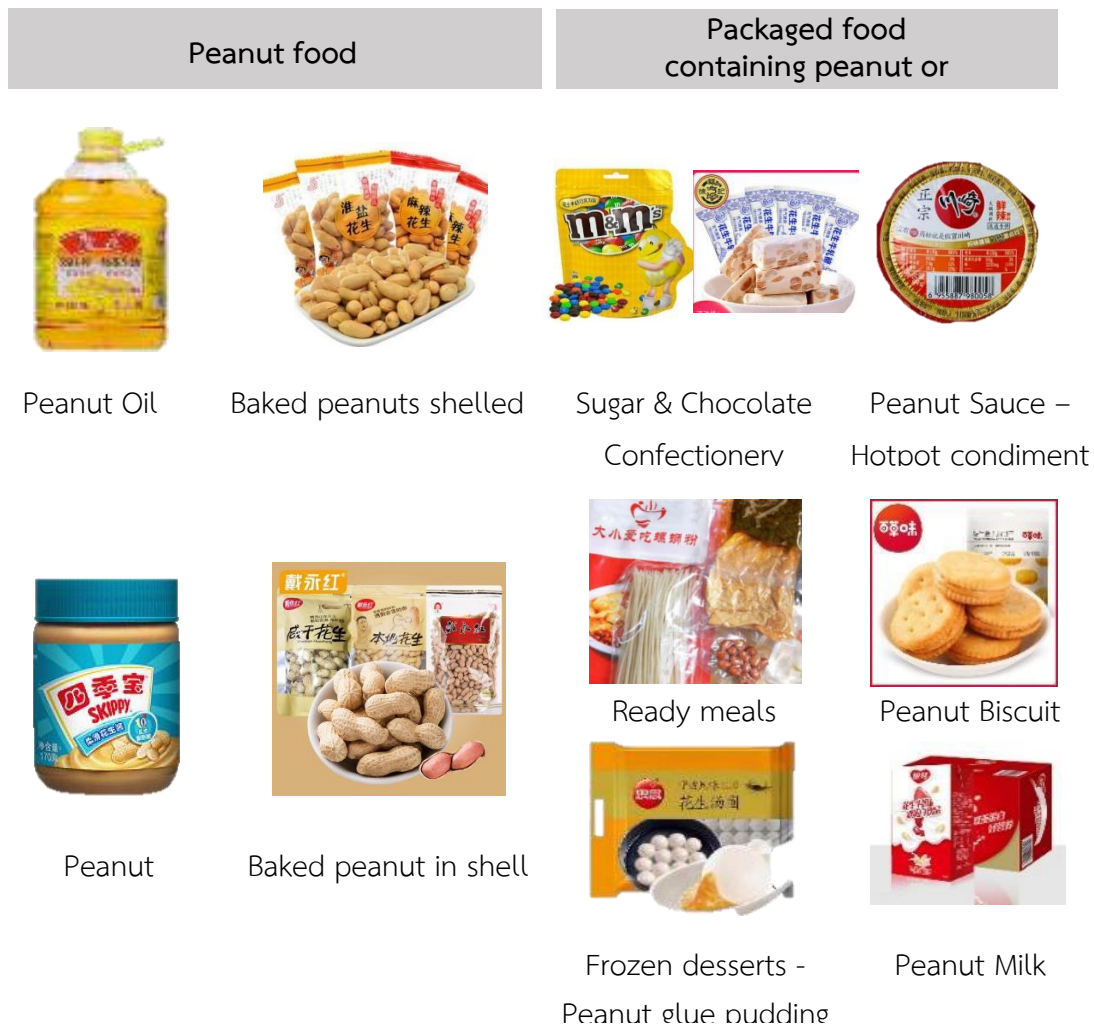
Table 2 The potential of peanut production (T/Ha) in major peanut production countries and Thailand in 2021-23

No.	Country	Yield (T/Ha)		
		2021	2022	2023
1	China	3.8	3.8	3.8
2	India	1.2	1.5	1.2
3	Nigeria	1.3	1.2	1.3
4	United States	4.3	4.6	4.5
5	Sudan	0.9	0.6	0.8
6	Burma	1.5	1.5	1.5
7	Thailand	1.7	1.7	1.7

Source: IPAD (International Production Assessment Division) (2023b)

สถานการณ์ถั่วลิสงที่สำคัญในอินเดีย

อินเดียถือเป็นทางเลือกของแหล่งผลิตถั่วลิสงคุณภาพดีที่สำคัญอีกหนึ่งแหล่งของตลาดยุโรป โดยมีกำหนดการขนส่งในช่วงเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม ภายใต้เกณฑ์คุณภาพของสหภาพยุโรป นอกจากนี้ ถั่วลิสงที่ผลิตจากอินเดียยังมีรสชาติที่ดีและมีการเพาะปลูกภายใต้เงื่อนไขของเกษตรกรอินทรีย์ซึ่งมีส่วนช่วยสร้างแรงจูงใจต่อการซื้อให้แก่ประเทศคู่ค้า โดยเฉพาะประเทศคู่ค้าที่ให้ความสำคัญต่อความยั่งยืนและถั่วลิสงที่ผลิตได้ยังมีคุณภาพสูง (United Foods - India, 2023) ด้านพันธุ์ถั่วลิสงพบว่า ถั่วลิสงพันธุ์ GG40 (ICGV 16668) (Figure 3) เป็นถั่วลิสงพันธุ์ใหม่ที่ถูกพัฒนาโดยทีมนักวิจัยของ ICRI (International Crops Research Institute for the Semi-Arid Tropics) และนักวิจัยผู้เกี่ยวข้อง โดยถั่วลิสงพันธุ์ดังกล่าวมีลักษณะที่สำคัญคือ มีกรดโอเลอิกร้อยละ 80.7 กรดลิโนเลอิกร้อยละ 3.6 ขณะเดียวกันมีโปรตีนร้อยละ 26 และไขมันร้อยละ 51 ช่วยลดความเสี่ยงของโรคที่เกี่ยวข้องกับหลอดเลือดหัวใจและโรคอ้วน นอกจากนี้ ยังมีลักษณะทางการค้าที่สำคัญคือ มีกลิ่นหอมของถั่วลิสง (nutty flavor) เมื่อผ่านการคั่ว (International Crops Research Institute for the Semi-Arid Tropics, 2022)

Source: Euromonitor Consulting (2022)

Figure 2 Example of peanut food and peanut products in China

Source: International Crops Research Institute for the Semi-Arid Tropics (2022)

Figure 3 Peanut variety GG40, new variety of peanut in India with high Oleic acid content

สถานการณ์ถั่วลิสงที่สำคัญในสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาเป็นแหล่งผลิตถั่วลิสงที่สำคัญอีกแหล่งหนึ่งโดยมีตลาดที่สำคัญคือ สหภาพยุโรป เนื่องจากผลผลิตที่ผลิตได้มีคุณภาพสูง ปลอดภัยต่อการปนเปื้อนของสารอะฟลาท็อกซิน และมีความพร้อมต่อการขนส่งสินค้าในช่วงเดือนพฤศจิกายน (United Foods - India, 2023) ในปี 2565 ที่ผ่านมา มีรายงานว่า ถั่วลิสงเป็นพืชที่มีประสิทธิภาพการใช้น้ำสูงโดยใช้น้ำ 3.2 แกลลอน เพื่อผลิตถั่วลิสง (ฝัก) หนึ่งกิโลกรัม (American Peanut Council, 2022a) ขณะเดียวกัน เพื่อสร้างความยั่งยืนในการผลิตถั่วลิสงนักวิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงพันธุ์ถั่วลิสงที่ต้านทานการเกิดโรคใบจุดซึ่งเป็นโรคที่สร้างความเสียหายอย่างรุนแรงในการผลิตถั่วลิสงของสหรัฐอเมริกา โดยสามารถคัดเลือกได้จำนวน 3 พันธุ์ ปัจจุบันอยู่ระหว่างการทดสอบพันธุ์ (American Peanut Council, 2022b) ทั้งนี้ เพื่อควบคุมการระบาดของโรคใบจุดสามารถดำเนินการควบคุมได้ด้วยการฉีดพ่นซัลเฟอร์อัตรา 3-5 ปอนด์ต่อเอเคอร์ (Crosby, 2022)

สถานการณ์ถั่วลิสงที่สำคัญในเมียนมาร์

เมียนมาร์เป็นประเทศที่ใช้ประโยชน์จากถั่วลิสงภายในประเทศค่อนข้างสูง โดยส่วนใหญ่แล้วถั่วลิสงที่ผลิตได้จะแปรรูปเป็นน้ำมันถั่วลิสง ในปี 2565 ที่ผ่านมาเมียนมาร์บริโภคน้ำมันจากถั่วลิสงสูงกว่าร้อยละ 61.40 ของน้ำมันรับประทานทั้งหมดของประเทศ รองลงมาคือ น้ำมันงา เท่ากับร้อยละ 16.18 ของน้ำมันรับประทานทั้งหมดของประเทศ (Htar *et al.*, 2022) อย่างไรก็ตาม การผลิตถั่วลิสงในเมียนมาร์ส่วนใหญ่ยังเป็นการเพาะปลูกในระดับเกษตรกรรายย่อยโดยใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก (Figure 4) ส่งผลให้สามารถผลิตผลผลิตถั่วลิสงที่มีคุณภาพได้เพียงร้อยละ 30 ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมดเท่านั้น ซึ่งผลผลิตที่มีคุณภาพนั้นหมายถึง ถั่วลิสงที่ฝักมีขนาดสม่ำเสมอ นอกจากนี้ ผู้ผลิตน้ำมันถั่วลิสงยังมีความต้องการพันธุ์ถั่วลิสงที่มีกรดโอเลอิกสูงสำหรับนำน้ำมันถั่วลิสงที่ได้ไปใช้เป็นวัตถุดิบเพื่อแปรรูปอาหารหรือองค์ประกอบในการผลิตสบู่ ดังนั้น ในอนาคตคาดการณ์ว่า พันธุ์ถั่วลิสงที่มีกรดโอเลอิกสูงจะมีมูลค่าทางการตลาดสูง ขณะเดียวกัน กรดโอเลอิกยังมีประโยชน์ด้านการยืดอายุการวางจำหน่ายผลิตภัณฑ์หรืออายุการเก็บรักษาซึ่งมีส่วนช่วยลดขยะอาหาร (food waste) ในลำดับต่อไป (Syngenta, 2023)

Source: Syngenta (2023)

Figure 4 Peanut production of smallholders in Myanmar

สถานการณ์ภายในประเทศ

ในปี 2564/2565 ประเทศไทยมีจังหวัดที่เพาะปลูกถั่วลิสงที่สำคัญคือ ลำปาง แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ ขอนแก่น และสกลนคร ด้วยการเพาะปลูก 2 ช่วงฤดู ที่สำคัญ คือ ฤดูฝน โดยดำเนินการเพาะปลูกช่วงเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม และเก็บเกี่ยวช่วงเดือนกรกฎาคมถึงมกราคม และ ฤดูแล้ง โดยดำเนินการเพาะปลูกช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเมษายน และเก็บเกี่ยวช่วงเดือนมกราคมถึงมิถุนายน ทั้งนี้ พบว่าพื้นที่การผลิตถั่วลิสงของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากปี 2564/65 ที่มีพื้นที่เพาะปลูกเพียง 7.03 หมื่นไร่ เป็น ประมาณ 7.38 หมื่นไร่ ในปี 2565/66 ซึ่งมีสาเหตุจากราคาจำหน่ายถั่วลิสงที่เกษตรกรได้รับอยู่ในเกณฑ์ที่ดี ประกอบกับรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการปลูกพืชในฤดูแล้ง ขณะที่ผลผลิตถั่วลิสงต่อไร่ที่เพิ่มขึ้นนั้น อาจมีสาเหตุ เนื่องจากได้รับปริมาณน้ำฝนอย่างเพียงพอต่อการเจริญเติบโต อย่างไรก็ตาม ในปี 2565/66 ประเทศไทยยังมีความต้องการถั่วลิสงในปริมาณสูงหรือกว่า 11.2 หมื่นตัน เพื่อการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชนิดต่าง ๆ เช่น เนยถั่ว ขนมขบเคี้ยว เป็นต้น ขณะที่ มีกำลังการผลิตภายในประเทศเพียง 2.6 หมื่นตัน (Table 3) เท่านั้น ส่งผลให้ประเทศไทยต้องนำเข้าถั่วลิสงกว่า 9.0 หมื่นตัน จากประเทศคู่ค้าที่สำคัญ เช่น จีน อินเดีย และเมียนมาร์ เป็นต้น (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566)

ปัจจัยการส่งเสริมการผลิตถั่วลิสงของไทย

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การผลิตถั่วลิสงให้เพียงพอต่อความต้องการใช้ประโยชน์ภายในประเทศไทยยังเป็นอีกหนึ่งความท้าทายสำคัญที่รอให้สามารถดำเนินการได้จริง เนื่องจากการผลิตถั่วลิสงมีปัจจัยประกอบหลายประการทำให้ความต้องการดังกล่าวยังไม่สามารถบรรลุผลได้ โดยหากกล่าวถึงเฉพาะด้านการผลิตยังพบว่า มีข้อตระหนักหรือปัญหาหลายประการ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อการแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นระหว่างการผลิตถั่วลิสงแก่เกษตรกรซึ่งเป็นรากฐานการสร้าง ความมั่นคงในการผลิตถั่วลิสงของประเทศไทยในอนาคต ทั้งนี้ สามารถจำแนกปัจจัยส่งเสริมการผลิตถั่วลิสงของประเทศในประเด็นสำคัญ ดังนี้

นโยบายรัฐ การดำเนินการส่งเสริมจากภาครัฐเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการผลิตพืชให้ประสบความสำเร็จซึ่งไม่เฉพาะเพียงถั่วลิสงเท่านั้น และจากการดำเนินการในปี 2565 ที่ผ่านมา พบว่า การได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐช่วยให้การผลิตถั่วลิสงในประเทศไทยเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ เพื่อความมั่นคงและยั่งยืนต่อการผลิตถั่วลิสงของประเทศไทยในอนาคตรัฐบาลควรให้การสนับสนุนด้วยมาตรการที่เกี่ยวข้อง เช่น โครงการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชตระกูลถั่วเพื่อความมั่นคงด้านอาหารเพื่อพัฒนาศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วชุมชนและสามารถกระจายเมล็ดพันธุ์ดีเข้าสู่ระบบการผลิตในชุมชนและตลาดเมล็ดพันธุ์ของไทย และ โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่เพื่อให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันและบริหารจัดการร่วมกัน ลดต้นทุนการผลิต และมีผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้น ด้วยการขับเคลื่อนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องรวมถึงภาคประชาชนที่สำคัญคือ ศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วชุมชน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566) โดยในปี 2566 มีศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ฯ (ถั่วลิสง) จำนวน 45 ศูนย์ ครอบคลุมทั่วประเทศไทย ซึ่งภายหลังการดำเนินการโครงการในลักษณะดังกล่าวคาดการณ์ว่าจะสามารถช่วยเพิ่มปริมาณเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงในห่วงโซ่การผลิตให้สูงขึ้น ลดปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ เพิ่มปริมาณหรือศักยภาพการผลิตในประเทศไทยให้สูงขึ้น ฯลฯ รวมถึงในอนาคตอาจช่วยลดปริมาณการนำเข้าถั่วลิสงจากต่างประเทศ

พันธุ์ถั่วลิสง ในการผลิตถั่วลิสงนั้น การเลือกใช้พันธุ์ที่ดีและเหมาะสมถือเป็นปัจจัยแรกที่มีผลให้การผลิตถั่วลิสงประสบความสำเร็จ เนื่องจากพันธุ์ถั่วลิสงสามารถกำหนดวัตถุประสงค์ของการ

นำไปใช้ประโยชน์ เช่น การผลิตฝักต้ม (พันธุ์กาฬสินธุ์ 2) การผลิตฝักแห้งหรือเมล็ดแห้ง (พันธุ์ไทนาน 9 ขอนแก่น 9 และ ขอนแก่น 6 เป็นต้น) ขณะเดียวกัน การเลือกใช้พันธุ์ให้เหมาะสมกับพื้นที่เพาะปลูก หรือเป็นพันธุ์ที่มีความต้านทานต่อการเข้าทำลายของโรค-แมลง ย่อมมีส่วนให้เกษตรกรประสบความสำเร็จในการผลิตถั่วลิสงมากยิ่งขึ้น ดังนั้น หน่วยงาน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐหรือภาคเอกชนจึงได้ดำเนินการปรับปรุงพันธุ์ถั่วลิสงเพื่อการเพาะปลูกในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง เช่น ในปี 2562 กรมวิชาการเกษตรได้พิจารณาถั่วลิสงพันธุ์ขอนแก่น 9 เป็นพันธุ์รับรองในวันที่ 15 สิงหาคม 2562 โดยถั่วลิสงพันธุ์ขอนแก่น 9 เป็นถั่วลิสงที่พัฒนาขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับการใช้เป็นถั่วลิสงกะเทาะเมล็ดที่ให้ผลผลิตสูงและเมล็ดมีขนาดโตกว่าพันธุ์ไทนาน 9 และขอนแก่น 5 ทั้งยังสามารถเพาะปลูกได้ทั่วไปในพื้นที่ที่ดำเนินการเพาะปลูกถั่วลิสง (ศูนย์วิจัยพืชไร่ขอนแก่น, 2566) ขณะที่ ในปี 2563 สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้รับการขึ้นทะเบียนถั่วลิสงพันธุ์ เกษตรศาสตร์ สวก.1 (Figure 5) ซึ่งเป็นพันธุ์เมล็ดขนาดกลาง ต้านทานต่อโรคยอดไหม้ ปรับตัวได้ดีในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้ง (สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2564) และในปี 2566 สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้เปิดตัวถั่วลิสงพันธุ์ใหม่คือ KU-สวก.20 (Figure 6) ซึ่งเป็นถั่วลิสงที่มีอายุการเก็บเกี่ยวเหมาะสมและมีการปรับตัวได้ดีในพื้นที่ภาคเหนือและภาคกลาง เป็นต้น (ไทยรัฐออนไลน์, 2566)

เทคโนโลยีการผลิต นอกจากการเลือกใช้พันธุ์ถั่วลิสงที่ดีและเหมาะสมต่อวัตถุประสงค์ของใช้ประโยชน์แล้ว การผลิตถั่วลิสงให้ประสบความสำเร็จทั้งด้านปริมาณและคุณภาพของผลผลิตแล้ว การได้รับเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมย่อมเป็นปัจจัยส่งเสริมการผลิตดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพาะปลูกพืชในปัจจุบันที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศทั้งสภาวะกระหับแล้ง ฝนทิ้งช่วง น้ำท่วมขังที่ส่งผลกระทบต่อตรงต่อการเพาะปลูกพืช เช่น มีรายงานว่าสภาวะกระหับแล้งมีผลให้ถั่วลิสงมีผลผลิตลดลงตั้งแต่ 15-80 เปอร์เซ็นต์ (Songsri *et al.*, 2008) จากผลกระทบดังกล่าวจึงก่อให้เกิดการศึกษาวิจัยเพื่อลดความรุนแรงหรือส่งเสริมการผลิตถั่วลิสงภายใต้เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศดังกล่าวการศึกษาที่ผ่านมา เช่น Arunyanark (2008) Puangbut *et al.* (2009a) และ Puangbut *et al.* (2009b) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศโดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบจากการเพิ่มขึ้นของปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่ทั่วโลกกำลังให้ความสนใจ ดังนั้น ไทยจึงได้กำหนดเป้าหมายความเป็นกลางทางคาร์บอน (Carbon Neutrality) ภายในปี ค.ศ. 2050 และเป้าหมายการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ (Net Zero GHG Emission) ภายในปี ค.ศ. 2065 ทั้งนี้ คาดการณ์ว่าการค้าระหว่างประเทศในอนาคตจะนำประเด็นการปล่อยก๊าซเรือนกระจกมาใช้เป็นข้อกีดกันทางการค้า ดังนั้น การศึกษาวิจัยด้านเทคโนโลยีการผลิตถั่วลิสงหรือด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อประเด็นดังกล่าวอาจเป็นแนวทางการศึกษาวิจัยที่สำคัญของไทยในอนาคต นอกจากนี้ การจัดการเทคโนโลยีการผลิตด้วยการจัดการปัจจัยการผลิตด้านอื่น ๆ ยังคงมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สำหรับการจัดการดินและปุ๋ยเพื่อการผลิตถั่วลิสง เช่น Inban *et al.* (2022) รายงานว่า สามารถใช้ฟอสฟอรัส FGD ยิปซัม (flue gas desulfurization gypsum) และเศษเปลือกไข่ทดแทนการใช้ยิปซัมในการผลิตถั่วลิสงได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่ออัตราการเจริญเติบโตและอัตราการพัฒนาฝักของถั่วลิสง เป็นต้น

Table 3 Plantation area, yield, import, and export of peanut in Thailand during 2020-2023.

List	2020/21	2021/22	2022/23
1. Plantation area (Rai)	87,026	70,265	73,863
2. Yield (Ton)	29,299	25,074	26,597
3. Yield per rai (Kg/Rai)	337	357	360
4. Investment cost (Baht/Ton)	17,320	16,820	17,230
5. Price that farmers can sell (Baht/Ton)	46,980	41,430	46,326
6. Net return (Baht/Ton)	29,660	24,610	29,096
7. Domestic demand (Ton)	127,812	113,498	112,974
8. Import aspect			
- Volume (Ton)	99,295	89,387	90,125
- Cost (Million Baht)	2,282.15	2,002.90	2,029
9. Export aspect			
- Volume (Ton)	782	963	1,681
- Cost (Million Baht)	40.35	42.40	46
10. Price (Baht/Kg)			
- Import price	22.98	32.53	32.85
- Export price	51.59	48.39	34.46

Source: Office of Agricultural Economics (2022)

Source: Kasetsart University Research and Development Institute (2021)

Figure 5 Peanut variety: เกษตรศาสตร์ สวก.1 (KUP13W060)

Source: Thairath Online (2023)

Figure 6 Peanut variety: KU-สวก.20

การปรับปรุงพันธุ์ถั่วลิสงให้มีคุณค่าทางโภชนาการสูงภายใต้เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศอาจเป็นแนวทางการศึกษาวิจัยในอนาคตที่มีความสำคัญต่อภาคการผลิตหรือภาคส่วนอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับถั่วลิสง ทั้งภายในประเทศไทยหรือต่างประเทศ เนื่องจาก ในอนาคตมีแนวโน้มที่หลายประเทศจะนำเกณฑ์ด้านคุณค่าทางโภชนาการของถั่วลิสง เช่น ความเป็นประโยชน์ของกรดไขมัน หรือโปรตีนในถั่วลิสงมาเพิ่มมูลค่าทางการตลาดของถั่วลิสง หรือนำประเด็นการปล่อยก๊าซเรือนกระจกมาใช้เป็นข้อกีดกันทางการค้า ขณะเดียวกัน จากกระแสความนิยมการให้ความสำคัญต่อการดูแลสุขภาพและรูปร่างของผู้คนในปัจจุบัน รวมถึงการตระหนักถึงสวัสดิภาพสัตว์ (animal welfare) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ส่งผลให้เกิดการเลือกบริโภคอาหารที่ดีมีประโยชน์ต่อสุขภาพและรูปร่าง สามารถทดแทนการบริโภคเนื้อสัตว์ ซึ่งการเลือกบริโภคดังกล่าว หมายถึงรวมถึงการเลือกบริโภคชนิดของโปรตีน โดยโปรตีนชนิดที่นิยมบริโภคในกลุ่มคนรักสุขภาพ เรียกว่า Plant-based protein หรือ โปรตีนที่มาจากพืช ซึ่งถั่วลิสงถือเป็นอีกหนึ่งวัตถุดิบสำคัญที่เป็นแหล่งโปรตีนสำหรับการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารจากพืช ดังนั้น ในอนาคตความต้องการบริโภคถั่วลิสงอาจมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- ไทยรัฐออนไลน์. 2566. สวก.พัฒนาพันธุ์ถั่วลิสง “KU-สวก.20” ใช้เทคโนโลยีเพิ่มผลผลิตให้เกษตรกร. แหล่งข้อมูล: <https://www.thairath.co.th/news/local/north/2644065>. สืบค้นเมื่อ 28 มิถุนายน 2566.
- ศูนย์วิจัยพืชไร่ขอนแก่น. 2566. ถั่วลิสงพันธุ์ขอนแก่น 9. แหล่งข้อมูล: <https://www.doa.go.th/fcri/wp-content/uploads/2020/c/c6.pdf>. สืบค้นเมื่อ 28 มิถุนายน 2566.
- สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2564. ถั่วลิสงพันธุ์ใหม่ พันธุ์เกษตรศาสตร์ สกว. 1. แหล่งข้อมูล: <https://www3.rdi.ku.ac.th/?p=68564>. สืบค้นเมื่อ 28 มิถุนายน 2566.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2566. สารสนเทศเศรษฐกิจการเกษตรรายสินค้า 2565. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพฯ.

- American Peanut Council. 2022a. New data confirms peanuts are more water efficient than ever. แหล่งข้อมูล: <https://peanutsusa.com/industry-info/sustainability/347-peanut-researchers-create-disease-resistant-hybrids.html>. สืบค้นเมื่อ 28 มิถุนายน 2566.
- American Peanut Council. 2022b. Peanut researchers create disease-resistant hybrids. แหล่งข้อมูล: <https://peanutsusa.com/industry-info/sustainability/346-new-data-confirms-peanuts-are-more-water-efficient-than-ever.html>. สืบค้นเมื่อ 28 มิถุนายน 2566.
- Arunyanark, A., S. Jogloy, C. Akkasaeng, N. Vorasoot, T. Kesmla, R. C. Nageswara Rao, G. C. Wright, and A. Patanothai. 2008. Chlorophyll Stability is an Indicator of Drought Tolerance in Peanut. *Journal of Agronomy and Crop Science*. 194(2): 113-125.
- Crosby, J. 2022. Managing diseases in 2022. แหล่งข้อมูล: https://peanutsusa.com/images/sustainability/SouteasternPeanutFarmer_-_Apr22.pdf. สืบค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2566.
- Euromonitor Consulting. 2022. Understanding peanut usage in china: consumer, trade, and product review -Shanghai. แหล่งข้อมูล: https://www.peanutsusa.com/phocadownload/Export_Market_Research/China/Peanut%20usage%20in%20China_Final%2020220127.pdf. สืบค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2566.
- FFTC Agricultural Policy Platform. 2022. Analysis of edible oil consumption in Myanmar: Consumer's perception toward brands, price, and health aspects. แหล่งข้อมูล: <https://ap.ffmpeg.org.tw/article/3103>. สืบค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2566.
- International Crops Research Institute for the Semi-Arid Tropics. 2022. New variety of heart-healthy groundnut to benefit all of India. แหล่งข้อมูล: <https://news.agropages.com/News/NewsDetail--44042.htm>. สืบค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2566.
- IPAD (International Production Assessment Division). 2023a. Peanut 2022World Production. แหล่งข้อมูล: https://ipad.fas.usda.gov/cropexplorer/cropview/commodityView.aspx?cropid=2221000&sel_year=2022&rankby=Production. สืบค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2566.
- IPAD (International Production Assessment Division). 2023b. Peanut Area, Yield and Production. แหล่งข้อมูล: <https://ipad.fas.usda.gov/countrysummary/Default.aspx?id=TH&crop=Peanut>. สืบค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2566.
- Puangbut, D., Jogloy S., Vorasoot N., Akkasaeng C., Kesmla T., Rachaputi Rao C.N., Wright G.C., and Patanothai A. 2009a. Association of root dry weight and transpiration efficiency of peanut genotypes under early season drought. *Agric Water Manag* 96: 1460–1466.
- Puangbut, D., S. Jogloy, N. Vorasoot, C. Akkasaeng, T. Kesmla, and A. Patanothai. 2009b. Variability in Yield Responses of Peanut (*Arachis hypogaea* L.) Genotypes under Early Season Drought. *Asian Journal of Plant Sciences* 8(4): 254-264.

- Songsri, P., S. Jogloy, T. Kesmala, N. Vorasoot, C. Akkasaeng, A. Patanothai and C.C. Holbrook. 2008. Response of reproductive characters of drought resistant peanut genotypes to drought. *Asian J. Plant Sci.* 7: 427-439.
- Syngenta. 2023. Extra oil is not just “peanuts”. แหล่งข้อมูล: <https://www.syngentafoundation.org/extra-oil-not-just-peanuts>. สืบค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2566.
- Taipei time. 2022. Chinese peanuts hit by climate woes. แหล่งข้อมูล: <https://www.taipeitimes.com/News/biz/archives/2022/09/05/2003784749>. สืบค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2566.
- United Foods - India. 2023. World Peanut Market Outlook and Situation in May-June 2023. แหล่งข้อมูล: <https://www.linkedin.com/pulse/world-peanut-market-outlook-situation-may-june-2023>. สืบค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2566.

ถั่วหรั่ง

ศูนย์วิจัยพืชไร่สงขลา

สถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มอนาคต

สถานการณ์โลก

การผลิต

ถั่วหรั่งเป็นพืชที่มีความสำคัญในแง่ความมั่นคงทางด้านอาหาร ปลูกได้แม้ในดินที่ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ปี 2564 ถั่วหรั่งมีพื้นที่ปลูกทั่วโลกทั้งหมด 2,543,194 ไร่ ผลผลิตรวม 239,607.1 ตัน (ตารางที่ 1) พื้นที่ปลูกส่วนใหญ่อยู่ในทวีปแอฟริกา โดยเฉพาะสาธารณรัฐไนเจอร์มีพื้นที่เพาะปลูกสูงสุด 556,900 ไร่ รองลงมาคือ สาธารณรัฐซิมบับเว จำนวน 523,481 ไร่ แต่อย่างไรก็ตามด้านผลผลิตรวมพบว่าประเทศ บูร์กินา ฟาโซ สาธารณรัฐไนเจอร์และสาธารณรัฐแคเมอรูน เป็นผู้ผลิตรายใหญ่ (ตารางที่ 2) พิจารณาผลผลิตเฉลี่ยของประเทศผู้ผลิตถั่วหรั่ง 5 อันดับแรกของโลกพบว่าอยู่ระหว่าง 36-174 กิโลกรัมต่อไร่ เห็นได้ว่าค่าเฉลี่ยผลผลิตของแต่ละประเทศแตกต่างกันมาก

ตารางที่ 1 เนื้อที่เพาะปลูก ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ถั่วหรั่งของโลก ปี 2560-2564

รายการ	ปี 2560	2561	2562	2563	2564
เนื้อที่ปลูก (ไร่)	2,384,313	2,386,975	2,364,081	2,490,294	2,543,194
ผลผลิต (ตัน)	216,086.2	236,003.5	227,067.8	259,313.2	239,607.1
ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	90.6	98.8	96.0	104.1	94.2

ที่มา : <https://www.fao.org/faostat/en/#search/Bambara%20beans%2C%20dry>. (2023)

ตารางที่ 2 พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตเฉลี่ยของประเทศผู้ผลิตถั่วหรั่ง 5 อันดับแรกของโลก ปี 2564

ประเทศ	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	ผลผลิตเฉลี่ย กิโลกรัมต่อไร่
สาธารณรัฐไนเจอร์	556,900	52,211	94
สาธารณรัฐซิมบับเว	523,481	19,092	36
บูร์กินา ฟาโซ	379,206	65,965	174
สาธารณรัฐแคเมอรูน	300,125	40,650	135
สาธารณรัฐมาลี	295,675	22,889	77

ที่มา : <https://www.fao.org/faostat/en/#search/Bambara%20beans%2C%20dry>. (2023)

การตลาด

ปี 2564 ประเทศวันดาส่งออกถั่วหรั่งสูงสุด 1,490 ตัน คิดเป็นมูลค่าส่งออก 448 พันล้านดอลลาร์ รองลงมาประเทศมาดากัสการ์ จำนวน 253.13 ตัน คิดเป็นมูลค่า 123 พันล้านดอลลาร์ (ตารางที่ 3) ประเทศผู้ผลิตรายใหญ่ได้แก่ บูร์กินา ฟาโซ สาธารณรัฐไนเจอร์และสาธารณรัฐแคเมอรูน ไม่ได้เป็นผู้ส่งออกถั่วหรั่งในอันดับต้นๆเนื่องจากผลผลิตใช้บริโภคภายในประเทศเป็นส่วนใหญ่ ประเทศที่นำเข้าถั่วหรั่งสูงสุดคือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก (1,490 ตัน) รองลงมาคือ ซาอุดีอาระเบีย (1,075.42) คิดเป็นมูลค่า 502 และ 1,260 พันล้านดอลลาร์ ตามลำดับ (ตารางที่ 4) ด้วยสถานการณ์ปัจจุบันการสภาพพื้นที่เพาะปลูกกำลังเปลี่ยนไปส่งผลให้ผลผลิตของพืชอาหารหลักลดลง ถั่วหรั่งเป็นพืชทนแล้งได้ดี น่าจะมีศักยภาพในการแก้ไขสภาวะการขาดแคลนอาหารของประชากรโลกได้ คาดหมายว่าในอนาคตถั่วหรั่งจะ

เป็นพืชที่หลายประเทศสนใจศึกษาข้อมูลและหาทางพัฒนาการใช้ประโยชน์มากขึ้น ไม่จำกัดเฉพาะในทวีปแอฟริกาต่อไป

ตารางที่ 3 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกถั่วแห้ง 5 อันดับแรกของโลก ปี 2564

ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (พันล้านดอลลาร์)
รวันดา	1,490.00	448
มาดากัสการ์	253.13	123
อิตาลี	168.01	190
สาธารณรัฐซิมบับเว	132.15	12
บราซิล	80.78	236

ที่มา : <https://www.fao.org/faostat/en/#search/Bambara%20beans%2C%20dry>. (2023)

ตารางที่ 4 ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าถั่วแห้ง 5 อันดับแรกของโลก ปี 2564

ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (พันล้านดอลลาร์)
สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก	1,490.00	502
ซาอุดีอาระเบีย	1,075.42	1,260
เลบานอน	137.88	122
สหรัฐอเมริกา	122.94	199
อังกฤษ	110.90	157

ที่มา : <https://www.fao.org/faostat/en/#search/Bambara%20beans%2C%20dry>. (2023)

สถานการณ์ภายในประเทศ

การผลิต

สำหรับประเทศไทยแหล่งปลูกถั่วแห้งกระจายทั่วไปในเขตพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง แถบจังหวัดพัทลุง สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราชและยะลา ระบบสารสนเทศการผลิตทางการเกษตร รายงานว่า ปี 2565 ถั่วแห้งมีพื้นที่เก็บเกี่ยว 489 ไร่ มีผลผลิตเฉลี่ย 504 กิโลกรัมต่อไร่ (ตารางที่ 5) คาดการณ์ว่าพื้นที่ปลูกจริงมีประมาณ 1,500-2,000 ไร่ ข้อมูลพื้นที่ปลูกไม่แน่นอนเนื่องจากถั่วแห้งเป็นพืชแซมเพื่อเสริมรายได้ อย่างไรก็ตามคาดการณ์ว่าพื้นที่ปลูกในปี 2566 มีแนวโน้มลดลงอีก เกษตรกรปลูกถั่วแห้งโดยอาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติ สภาพภูมิอากาศที่แปรปรวนส่งผลให้ผลิตถั่วแห้งสดที่ออกสู่ตลาดน้อย ทำให้ราคาสูง เกษตรกรส่วนใหญ่จึงนิยมขายผลผลิตทั้งหมดที่มีโดยไม่ได้เก็บสำรองไว้สำหรับใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ปลูกในฤดูกาลถัดไป ในอนาคตเกษตรกรมีแนวโน้มที่จะขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ได้ นอกจากนี้เกษตรกรมักปลูกถั่วแห้งเป็นพืชแซม ดังนั้นพื้นที่ปลูกจะเพิ่มขึ้นหรือลดลงตามพื้นที่ปลูกยางพาราหรือปาล์มน้ำมันปลูกใหม่

ด้านการตลาด

ถั่วแห้งสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรได้ดีพืชหนึ่งของภาคใต้ เกษตรกรจะเริ่มเก็บเกี่ยวผลผลิตในเดือนกันยายนเป็นต้นไป ผลผลิตโดยเฉลี่ยไร่ละ 450 – 600 กิโลกรัม เกษตรกรมีรายได้จากการปลูกถั่วแห้งเฉลี่ยไร่ละ 10,000-15,000 บาท ปี 2565 พบว่าราคาผลผลิตฝักสดค่อนข้างสูงโดยมีราคาที่เกษตรกรขายได้ 31.26 บาทต่อกิโลกรัม ในบางพื้นที่เช่น อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ช่วงปลายฤดูเก็บเกี่ยวเดือนธันวาคม 2565 พบว่าราคาผลผลิตถั่วแห้งสดหน้าแปลงสูงถึง 38-40 บาทต่อกิโลกรัม ช่วง 1-2 ปีที่ผ่านมา

ผลผลิตค่อนข้างน้อยสอดคล้องกับพื้นที่ปลูกลดลง ทำให้ถั่วแห้งราคาสูง และการปลูกอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก แม้มีปัญหาด้านสภาพภูมิอากาศที่คาดเดาได้ยากแต่ก็มีข้อดีทำให้การเริ่มฤดูกาลปลูกในแต่ละพื้นที่ต่างกัน ทำให้ผลผลิตค่อยๆ หายเข้าสู่ตลาดทำให้เกิดสภาวะผลผลิตล้นตลาดได้ยาก ตลาดที่สำคัญในประเทศที่สำคัญคือ ตลาดหัวอิฐในจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นตลาดรับซื้อแหล่งใหญ่ ซึ่งพ่อค้าคนกลางในท้องถิ่นทำหน้าที่รวบรวมผลผลิตในพื้นที่ไปขายส่งยังตลาดใหญ่ก่อนจะกระจายไปตามในพื้นที่ภาคใต้

ตลาดส่งออกหลักของถั่วแห้งที่สำคัญคือ ประเทศมาเลเซียโดยราคาจะเพิ่มขึ้นหรือลดลงตามความต้องการตลาด และปัจจัยด้านปริมาณผลผลิตในแต่ละปี ผลผลิตถั่วแห้งจะทยอยซื้อขายในตลาดมาเลเซีย ตั้งแต่เดือนกันยายนถึงธันวาคมซึ่งเป็นช่วงฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิตในภาคใต้ของประเทศไทย สาเหตุที่มาเลเซียต้องนำเข้าถั่วแห้งเนื่องจากเกษตรกรในประเทศมาเลเซียเน้นเพาะปลูกเพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลักหากเกิดความต้องการถึงจะขายออกสู่ตลาด

ตารางที่ 5 พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่) ผลผลิตรวม (กิโลกรัม) ผลผลิตเฉลี่ย (กิโลกรัมต่อไร่) และราคาที่เกษตรกรขาย (บาทต่อกิโลกรัม) ตั้งแต่ปี 2561-2565

ปี	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิตรวม (กิโลกรัม)	ผลผลิตเฉลี่ย กิโลกรัมต่อไร่	ราคาที่เกษตรกรขาย (บาทต่อกิโลกรัม)
2561	1,398	946,817	677	25.05
2562	244	256,816	1,052	22.47
2563	1,048	780,542	775	22.16
2564	332	164,315	495	28.92
2565	489	246,666	504	31.26

ที่มา : ระบบสารสนเทศการผลิตทางด้านเกษตร Online, กรมส่งเสริมการเกษตร (2566)

แนวโน้มการผลิตในอนาคต

การเติบโตของสังคมเมือง ส่งผลให้พฤติกรรมผู้บริโภคสินค้าเกษตรและอาหารเปลี่ยนแปลงไป ต้องการอาหารที่ตอบสนองความสะดวกในการบริโภค อย่างไรก็ตามจากความตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม รวมถึงความห่วงใยต่อสุขภาพ ส่งผลให้ผู้บริโภคบางส่วนหันมาสนใจอาหารที่เป็นโปรตีนจากพืช (plant-based alternative) ที่กำลังได้รับความนิยมสูงจากผู้บริโภคในปัจจุบัน มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เน้นการบริโภคอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการและการดูแลสุขภาพมากยิ่งขึ้น เช่น อาหารที่ผลิตจากวัตถุดิบที่สดใหม่และมีคุณภาพ อาหารที่ช่วยควบคุมแคลอรีและน้ำหนัก ตลอดจนอาหารมังสวิรัต ซึ่งกลุ่มผู้บริโภคมังสวิรัต (vegetarians) และผู้บริโภคที่เลี่ยงการบริโภคเนื้อสัตว์ (flexitarian) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 10.2 ในปี 2565 ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้อุตสาหกรรมอาหารจากโปรตีนพืชขยายตัวเพิ่มมากขึ้นเช่นเดียวกัน (สุนันท์, 2566) ถั่วแห้งเป็นพืชที่มีคุณค่าทางอาหารสูง ประกอบด้วยโปรตีน 18-24 เปอร์เซ็นต์ ไขมัน 6.0-6.5 เปอร์เซ็นต์ และคาร์โบไฮเดรต 60-63 เปอร์เซ็นต์ (Yusuf *et al.*, 2008) จึงเป็นแหล่งของอาหารที่มีความสมดุลและครบถ้วน การบริโภคถั่วแห้งในประเทศไทยยังเน้นการบริโภคในรูปแบบฝักต้ม นอกจากนี้ยังมีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำได้ง่ายไม่ยุ่งยาก เช่น ถั่วแห้งทอด ข้าวเกรียบ ถั่วแห้ง นำนมถั่วแห้งและเป็นส่วนประกอบของไส้ขนมต่างๆ ปัจจุบันเริ่มมีผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ จากถั่วแห้งที่หลากหลาย เช่น ธุรกิจสตาร์ทอัพ (Startup) จากประเทศสิงคโปร์ที่เล็งเห็นถึงศักยภาพของพืชถั่วแห้งที่มีสารอาหารครบถ้วนจึงได้คิดค้นผลิตบะหมี่กึ่งสำเร็จรูปจากถั่วแห้งภายใต้แบรนด์ “BamNut” ที่มีหลักการคิดที่ว่าเป็นบะหมี่ที่ดีต่อโลก เนื่องจากผลิตภัณฑ์มีไขมันน้อยกว่าและยังหลีกเลี่ยงการใช้น้ำมันปาล์มที่ผู้ผลิตมองว่าเป็นส่วนผสมที่เชื่อมโยงกับการตัดไม้ทำลายป่าและสร้างมลพิษทั้งทางดินและน้ำ นอกจากนี้บะหมี่ยัง

มีเส้นใยและโปรตีนมากกว่าบะหมี่กึ่งสำเร็จรูปที่ทำจากข้าวสาลีทั่วไปด้วย (CNN Business, 2022) อาหารกลุ่มโปรตีนทางเลือกสำหรับผู้ที่ต้องการลดการรับประทานเนื้อสัตว์ก็เป็นที่ยอมรับมากในปัจจุบัน เช่น ผลิตภัณฑ์เนื้อเบอร์เกอร์จากพืชถั่วหรั่ง ยี่ห้อ “Peapo Meat” ที่ผ่านกระบวนการปรับแต่ง สี กลิ่น รส เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์เนื้อเบอร์เกอร์ที่ทำจากพืช หากแต่ให้มีลักษณะทางกายภาพและรสชาติแบบเดียวกับเนื้อสัตว์ (สุนันท์, 2565) ถั่วหรั่งยังสามารถนำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ยา เครื่องสำอาง และผลิตภัณฑ์เสริมอาหารได้

ด้วยปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมลงโดยเฉพาะการเสื่อมโทรมของที่ดิน ส่งผลกระทบต่อภาคการเกษตรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยคุณสมบัติที่น่าสนใจของพืชถั่วหรั่งเองที่สามารถปลูกได้แม้ในพื้นที่ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ สามารถตรึงไนโตรเจนช่วยเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ได้ ทำให้ประเทศจีนซึ่งมีจำนวนประชากรมากจำเป็นต้องมองหาทางเลือกในการปลูกพืชชนิดอื่น และสนใจศึกษาพืชถั่วหรั่งเนื่องจากมองว่าถั่วหรั่งเป็นพืชที่มีความยืดหยุ่นสูง มีข้อดีหลายอย่างโดยเฉพาะในแง่ความมั่นคงทางด้านอาหาร และคาดว่าจะถั่วหรั่งจะมีบทบาทสามารถลดการพึ่งพาการนำเข้าพืชโปรตีนโดยเฉพาะถั่วเหลืองจากต่างประเทศได้ (Jahanshiri *et al*, 2022) สำหรับประเทศไทยในอนาคตการผลิตถั่วหรั่งอาจปรับเปลี่ยนรูปแบบจากการบริโภคฝักสด เป็นการผลิตเพื่อแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ เพิ่มการใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น เช่น แนวนิยมในการใช้ถั่วหรั่งเพื่อเป็นพืชอาหารสัตว์ ด้วยคุณสมบัติที่ดีเด่นหลายอย่างของถั่วหรั่งที่กล่าวมา จึงคาดว่าจะในอนาคตพืชชนิดนี้จะได้รับความสนใจและมีการใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ระบบสารสนเทศการผลิตทางการเกษตร. 2566. รายงานสถิติทางการเกษตร พืชอายุสั้น ข้อมูล (รต.01) จำแนกตามพืช/แมลง. แหล่งข้อมูล <http://www.production.doae.go.th/survice/> (11 กรกฎาคม 2566)
- สุนันท์ ขามิ. 2565. ผลิตภัณฑ์เลียนแบบเนื้อสัตว์จากโปรตีน “Peapo Meat”. แหล่งข้อมูล <https://open.nia.or.th/peapo-meat> (13 กรกฎาคม 2565)
- CNN Business. 2022. This Singaporean startup has reinvented the instant noodle. (Online). Available.<https://www.reportsanddata.com/report-detail/bambara-bean-market>. (July 17, 2023)
- Food and Agriculture Organization of the United Nation. 2023. FAOSTAT. (Online). Available. <https://www.fao.org/faostat/en/#search/Bambara%20beans%2C%20dry> (July 17, 2023)
- Jahanshiri, E., Ee, V. G., Eranga, M. W., Sayed, A. A., Sean, M., Tengku, A. S. T. M. S., Nur, M. M. N. and Siti, M. S. 2022. The potential of Bambara groundnut: An analysis for the People’s Republic of China. Food and Energy Security. 11: 614-628.
- Yusuf, A. A., H. Ayedun and L. O. Sanni. 2008. Chemical composition and functional properties of raw and roasted Nigerian benniseed (*Sesamum indicum*) and Bambara groundnut (*Vigna subterranea*). Food Chem., 111 (2): 277-282.

สถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

การผลิต

การผลิตงาของโลกปี 2563 พื้นที่เก็บเกี่ยวทั้งหมด 87.29 ล้านไร่ ผลผลิตรวม 6.80 ล้านตัน ผลผลิตเฉลี่ย 124 กก./ไร่ โดยผู้ผลิตหลัก 5 อันดับแรก คือ ประเทศ ชูदान อินเดีย เมียนมาร์ แทนซาเนีย และไนจีเรีย (ตารางที่ 1) ผลผลิตเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 47-126 กก./ไร่

ตารางที่ 1 พื้นที่เก็บเกี่ยว (ล้านไร่) ผลผลิตรวม (ล้านตัน) และผลผลิตเฉลี่ยงา (กก./ไร่) ของโลก ปี 2563

ประเทศ	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ล้านไร่)	ผลผลิตรวม (ล้านตัน)	ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)
ชูदान	32.33	1.50	47
อินเดีย	9.50	0.65	69
เมียนมาร์	9.37	0.74	79
แทนซาเนีย	6.00	0.71	118
ไนจีเรีย	3.88	0.49	126
ชูदानใต้	3.80	0.19	50
บอร์กินาฟาโซ	2.81	0.27	96
ชาด	2.45	0.20	82
เอธิโอเปีย	2.31	0.26	113
โมซัมบิก	1.77	0.13	74
ทั้งโลก	87.29	6.80	124

ที่มา : <https://www.fao.org/faostat/en/#data/QCL> (สืบค้นวันที่ 4 สิงหาคม 2566)

ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกงา ในปี 2564 ประมาณ 4,533 ไร่ แต่เก็บเกี่ยวได้เพียง 4,139 ไร่ ผลผลิตรวม 571.9 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 138 กก./ไร่ เป็นงาดำพื้นที่ปลูก 2,248.44 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 49.6 ของพื้นที่ปลูกงาทั้งหมด พื้นที่เก็บเกี่ยว 1,898.94 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 45.9 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวงาทั้งหมด ผลผลิตรวม 333,262 กก. ผลผลิตเฉลี่ย 175.5 กก./ไร่ ปลูกมากในจังหวัดลพบุรี บุรีรัมย์ แม่ฮ่องสอน สุโขทัย พิษณุโลก และเชียงใหม่ งามแดงพื้นที่ปลูก 2,152 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 47.5 ของพื้นที่ปลูกงาทั้งหมด พื้นที่เก็บเกี่ยว 2,117 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 51.1 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวงาทั้งหมด ผลผลิตรวม 207,335 กก. ผลผลิตเฉลี่ย 97.94 กก./ไร่ ปลูกในจังหวัดลพบุรี นครสวรรค์ สุโขทัย พิษณุโลก เชียงใหม่ และเพชรบูรณ์ ส่วนงาขาวพื้นที่ปลูก 133 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.9 ของพื้นที่ปลูกงาทั้งหมด ผลผลิตเฉลี่ย 254.47 กก./ไร่ ปลูกในจังหวัดแม่ฮ่องสอน และเชียงใหม่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564)

การตลาด

การค้างานของโลกแต่ละปีมีมูลค่า มากกว่า 1,000 ล้านดอลลาร์ ปัจจัยหลักที่มีผลต่อราคาทางที่ส่งออก คือ คุณภาพของเมล็ดที่ต้องสะอาด ผ่านการล้าง ตากแห้ง แยกสี คัดขนาด และสิ่งเจือปน มีปริมาณน้ำมันไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40 และบรรจุตามมาตรฐานสากล เมล็ดที่ไม่ได้คุณภาพตามมาตรฐานดังกล่าวจะใช้บริโภคในประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ส่งออกส่งขายให้ผู้จำหน่ายเครื่องปรุงอาหารและสกัดน้ำมัน ประเทศที่ส่งออกมากที่สุด คือ อินเดีย เอธิโอเปีย และเมียนมาร์ ส่วนประเทศผู้นำเข้ารายใหญ่ของโลกคือ ญี่ปุ่น นำเข้าในรูปของน้ำมันงาและเมล็ดงา รองลงมา คือ จีนนำเข้าในรูปเมล็ดเพื่อสกัดน้ำมัน

ปริมาณผลผลิตงารวมของประเทศไทยแต่ละปีนับว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับปริมาณความต้องการของตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ ปริมาณผลผลิตในแต่ละปีค่อนข้างแปรปรวนไม่สามารถคาดการณ์ได้ ทำให้ราคาขยับขึ้นลงตามปริมาณผลผลิตที่มากหรือน้อย ชนิดของงา และแหล่งปลูก งาที่ซื้อขายในประเทศ แบ่งเป็น 3 ชนิด คือ งาดำ งาขาวตามธรรมชาติ และงาขาวขัด (งาดำหรือแดงที่นำมากะเทาะเปลือกออก) ฤดูกาลที่ผลผลิตออกสู่ตลาดแบ่งเป็น 3 ช่วง คือ งาดำฤดูฝน ผลผลิตออกสู่ตลาดเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม เป็นงาที่มีคุณภาพค่อนข้างต่ำ งาปลายฤดูฝน ผลผลิตออกสู่ตลาดเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม เป็นงาที่มีคุณภาพค่อนข้างสูง และงาทั้งปีผลผลิตทยอยออกสู่ตลาดตลอดทั้งปี ผลผลิตของเกษตรกรจะจำหน่ายให้กับพ่อค้าในท้องถิ่น พ่อค้าท้องถิ่นจะจำหน่ายให้พ่อค้าส่งระดับจังหวัด นำไปจำหน่ายให้กับผู้ค้าปลีกและผู้บริโภค อีกส่วนขายให้กับผู้ค้าส่งในกรุงเทพฯ โรงงานทำขนม โรงงานสกัดน้ำมันงาหรือผู้ส่งออก สำหรับราคาเมล็ดงา ในปี 2564 ราคาขาวที่เกษตรกรเฉลี่ยกิโลกรัมละ 32.22 บาท งาดำเฉลี่ยกิโลกรัมละ 44.32 บาท งาแดงเฉลี่ยกิโลกรัมละ 47.25 บาท (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564)

แนวโน้มการผลิตและการตลาด

ความต้องการงาของประเทศต่างๆ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่ประเทศผู้ผลิตที่สำคัญ เช่น ประเทศจีนมีการปลูกงาน้อยลง โดยหันไปปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นแทนประเทศไทยและประเทศแถบอาเซียน เช่น เมียนมาร์ เวียดนาม ลาว กัมพูชา ก็ได้รับความเสียหายจากภัยธรรมชาติบ่อยครั้งขึ้น มีการปรับตัวปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นมากขึ้น ทำให้ผลผลิตงาลดลงไม่เพียงพอกับผู้บริโภค ประกอบกับเกิดภาวะขาดแคลนแรงงาน และค่าแรงงานภาคเกษตรสูงขึ้น ทำให้พื้นที่การปลูกงาคงที่หรือลดลง อย่างไรก็ตาม เนื่องจากงาเป็นพืชที่ปลูกง่าย อายุเก็บเกี่ยวสั้น ทนแล้ง ลงทุนต่ำ ตลาดกว้างขวาง และราคาดี เป็นพืชวิถีชีวิตของท้องถิ่น ใช้ในระบบการปลูกพืช เป็นอาหารเพื่อสุขภาพ และเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมต่างๆ ทั้งอาหาร ยารักษาโรค และเครื่องสำอาง ดังนั้นการผลิตงาในประเทศยังคงมีความยั่งยืน ส่วนพื้นที่ปลูกและราคามีความผันผวนขึ้นกับสภาพแวดล้อมในแต่ละปี

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2564. ระบบสารสนเทศการผลิตทางการเกษตร. แหล่งข้อมูล : <https://production.doae.go.th/service/data-state-location/index>. สืบค้นวันที่ 4 สิงหาคม 2566
Crops-FAOSTAT. 2020. แหล่งข้อมูล: <https://www.fao.org/faostat/en/#data/QCL> สืบค้นวันที่ 4 สิงหาคม 2566

ฝ้าย

ศูนย์วิจัยพืชไร่นครสวรรค์

สถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

สถานการณ์ฝ้ายโลก

การผลิต

ผลผลิตฝ้ายของโลกในปี 2565/66 มีปริมาณผลผลิต 22.51 ล้านตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 11 เมื่อเทียบกับปี 2564/65 โดยอินเดียเป็นประเทศผู้ผลิตฝ้ายอันดับ 1 ของโลก ปริมาณการผลิต 5,900,000 ตัน ประเทศจีนผู้ผลิตอันดับสอง 5,730,000 ตัน ตามมาด้วยอเมริกา (3,963,000 ตัน) และบราซิล (2,678,000 ตัน) (USDA, 2023)

การนำเข้า

ภาพรวมความต้องการใช้ฝ้ายทั่วโลก มีปริมาณความต้องการใช้เพิ่มขึ้น โดยพิจารณาจากการนำเข้าในประเทศต่างๆ ในปี 2565/66 ประเทศจีน มีปริมาณการนำเข้าฝ้ายอันดับ 1 ของโลก 1,785,000 ตัน คือ อันดับสองประเทศบังคลาเทศ 1,742,000 ตัน และอันดับสาม ประเทศเวียดนาม 1,481,000 ตัน (Statista, 2023)

การส่งออก

ภาพรวมการส่งออกฝ้ายทั่วโลกในปี 2565/66 ประเทศสหรัฐอเมริกา มีปริมาณการส่งออกฝ้ายเป็นอันดับ 1 ของโลกด้วยปริมาณ 3,211,000 ตัน อันดับสองประเทศบราซิล 1,720,000 ตัน และอันดับสาม ประเทศอินเดีย และออสเตรเลีย 871,000 และ 871,000 ตัน ตามลำดับ (Statista, 2023)

ราคา

การซื้อขายฝ้ายในตลาดโลกปี 2565 มีมูลค่าเพิ่มขึ้น โดยราคาเฉลี่ย 2.34 ดอลลาร์สหรัฐฯต่อกิโลกรัม ในขณะที่ในปี 2564 ราคาเฉลี่ย 2.23 ดอลลาร์สหรัฐฯต่อกิโลกรัม (IndexBox, 2023)

สถานการณ์ภายในประเทศ

การผลิต

พื้นที่การปลูกฝ้ายของไทยที่ประเมินจากปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่จำหน่าย โดยศูนย์วิจัยพืชไร่นครสวรรค์ ระหว่างปี 2558-2564 พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ยกเว้น ปี 2560 ที่มีปัญหาเรื่องความงอกของเมล็ดพันธุ์ไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐาน จึงไม่สามารถจำหน่ายได้ตามความต้องการของเกษตรกร ส่วนในปี 2564 สามารถจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ตากฟ้า 3 ตากฟ้า 84-4 ตากฟ้า 86-5 ตากฟ้า 6 และตากฟ้า 7 พันธุ์ละ 100 กิโลกรัม รวมทั้งสิ้น 500 กิโลกรัม ตามงบประมาณในการผลิตที่ศูนย์วิจัยพืชไร่นครสวรรค์ รับผิดชอบ ซึ่งสามารถนำไปปลูกในพื้นที่ 250 ไร่ และเมื่อคำนวณจากผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 233 กิโลกรัม (ศูนย์สารสนเทศการเกษตร, 2551) พบว่า ในปี 2564 สามารถผลิตฝ้ายได้ประมาณ 58,250 กิโลกรัม (ตารางที่ 1) ทั้งนี้ยังไม่รวมผลผลิตของฝ้ายเส้นใยสั้นพันธุ์พื้นเมืองที่เกษตรกรบางส่วนยังคงปลูกตามวิถีปฏิบัติที่สืบทอดกันมา การปลูกฝ้ายในปัจจุบัน เกษตรกรผู้ปลูกมักจะเป็นกลุ่มผู้ผลิตหัตถกรรมสิ่งทอและกระจายกันปลูกฝ้ายในพื้นที่ไม่มากนัก เนื่องจากฝ้ายเป็นพืชที่ต้องการการดูแลรักษาค่อนข้างมาก เพราะมีแมลงศัตรูหลายชนิด ผลผลิตฝ้ายที่ได้จากการช่วยกันผลิตจะนำมารวมกัน เพื่อแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์สิ่งทอที่มีมูลค่าและคุ้มค่ากว่าการผลิตเป็นแปลงใหญ่ เพื่อจำหน่ายผลผลิตในรูปแบบของฝ้ายปุ๋ยทั้งเมล็ด

ตารางที่ 1 ปริมาณเมล็ดพันธุ์ฝ้าย (กิโลกรัม) ที่จำหน่ายโดยศูนย์วิจัยพืชไร่นครสวรรค์ และประมาณการพื้นที่ปลูก (ไร่) และผลผลิต (กิโลกรัม) ปี 2558-2564

ปี	ปริมาณ (กิโลกรัม)					รวม	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต (กิโลกรัม)
	ตากฟ้า 3	ตากฟ้า84-4	ตากฟ้า86-5	ตากฟ้า6	ตากฟ้า7			
2558	37	360	185	0	0	582	291	67,803
2559	63	64	539	0	0	666	333	77,589
2560	0	48	68	76	0	192	96	22,368
2561	30	184	179	162	0	555	278	64,774
2562	125	125	125	125	0	500	250	58,250
2563	52	65	17	65	62	261	131	30,523
2564	100	100	100	100	100	500	250	58,250

การนำเข้า

ปริมาณการนำเข้าฝ้ายไทยมีความผันผวนตามปริมาณความต้องการใช้ในประเทศ และราคาในตลาดโลกของฝ้าย โดยในปี 2565/66 มีปริมาณการนำเข้าฝ้าย 269,560 ตัน ใกล้เคียงกับปี 2564/65 มีปริมาณการนำเข้าฝ้าย 264,270 ตัน (USDA, 2022)

เอกสารอ้างอิง

ศูนย์สารสนเทศการเกษตร. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2551. ข้อมูลพื้นฐานเศรษฐกิจการเกษตร. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. หน้า 26-27.

IndexBox. 2023. Global Cotton Market: Prices to Pick Up 5% in 2022 on Rising Demand and Limited Crops in India and U.S. Available Source: <https://www.globenewswire.com/news-release/2022/02/07/2380153/0/en/Global-Cotton-Market-Prices-to-Pick-Up-5-in-2022-on-Rising-Demand-and-Limited-Crops-in-India-and-U-S-IndexBox.html>. Accessed August 4, 2023.

Statista. 2023. Leading cotton importing and exporting countries in 2021/2022 Available Source:<https://www.statista.com/statistics/191896/leading-cotton-importing-countries/>. Accessed August 4, 2023.

USDA. 2023. Cotton: World markets and trade in 2022/2023. Available Source: <https://www.statista.com/statistics/263055/cotton-production-worldwide-by-top-countries/>. Accessed August 4, 2023.

ทานตะวัน

ศูนย์วิจัยพืชไร่นครสวรรค์

สถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

สถานการณ์ของโลกปี 2565

การผลิต

ผลผลิตทานตะวันของโลกในปี 2565/66 มีปริมาณผลผลิต 57.94 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก 50.85 ล้านตัน ในปี 2564/65 ร้อยละ 12 โดยประเทศผู้ผลิตรายใหญ่ ได้แก่ ยูเครน รัสเซีย จีน อาเจนตินา และสหภาพยุโรป ส่งผลให้ผลผลิตทานตะวันในภาพรวมของโลกเพิ่มขึ้น แต่แนวโน้มปี 2566/67 มีปริมาณผลผลิตลดลงเหลือเพียง 52.86 ล้านตัน (National Sunflower Association, 2023)

การตลาด

1. ความต้องการบริโภค

ภาพรวมความต้องการใช้ทานตะวันทั่วโลก มีปริมาณความต้องการใช้เพิ่มขึ้น โดยพิจารณาจากการนำเข้าในประเทศต่างๆ ซึ่งในด้านการนำเข้าน้ำมันทานตะวัน ในปี 2565/66 มีปริมาณการนำเข้าน้ำมันทานตะวันรวมทั้งหมด 11.24 ล้านตัน ลดลงร้อยละ 1 เมื่อเทียบกับปี 2564/65 ในขณะที่เมล็ดทานตะวัน มีปริมาณการนำเข้าเพิ่มขึ้น ในปี 2565/66 ปริมาณรวมทั้งหมด 4.18 ล้านตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 31 เมื่อเทียบกับปี 2564/65 ส่วนแนวโน้มปริมาณการนำเข้าทั้งน้ำมันและเมล็ดในปี 2566/67 มีปริมาณเพิ่มขึ้น ประมาณ 12.52 และ 4.24 ล้านตัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 และ 1 ตามลำดับ (National Sunflower Association, 2023)

2. การส่งออก

การส่งออกในปี 2565/66 ของผลผลิตทานตะวันทั้งเมล็ดและน้ำมันทานตะวันของโลกเพิ่มขึ้น เฉลี่ยร้อยละ 3-6 ต่อปี โดยการส่งออกเมล็ดทานตะวันปริมาณรวมทั้งหมด 4.20 ล้านตัน ส่วนการส่งออกน้ำมันทานตะวันปริมาณรวมทั้งหมด 19.45 ล้านตัน เนื่องจากมีความต้องการใช้ทั่วโลกมากขึ้น ส่วนแนวโน้มปริมาณการนำเข้าทั้งน้ำมันและเมล็ดในปี 2566/67 มีปริมาณรวมทั้งหมดเพิ่มขึ้น ประมาณ 4.33 และ 20.72 ล้านตัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 2 และ 6 ตามลำดับ (National Sunflower Association, 2023)

3. ราคา

ราคาส่งออกน้ำมันทานตะวันในปี 2565 ในตลาดนิวยอร์ก ราคาเฉลี่ย 1.24 ดอลลาร์สหรัฐฯต่อกิโลกรัม ปรับตัวลดลงจากในปี 2564 ราคาเฉลี่ย 1.16 ดอลลาร์สหรัฐฯต่อกิโลกรัม (Selinawamucii, 2023) เนื่องจาก ตลาดโลกมีความผันผวน ส่วนราคาเมล็ดทานตะวันในปี 2565 ในตลาดรัสเซียและยูเครน ถือเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ ราคาเฉลี่ย 120 ปอนด์ต่อตัน (Procurement Resource, 2023)

สถานการณ์ภายในประเทศ

การผลิต

ทานตะวันเป็นพืชตามหลังปลูกข้าวโพดโดยเป็นพืชที่ดูแลรักษาง่ายและทนแล้ง รวมทั้งมีการส่งเสริมปลูกเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยปีเพาะปลูก 2565 มีพื้นที่ปลูกทั้งหมด 4,546 ไร่ ได้แก่ จังหวัดลพบุรี นครสวรรค์ และสระบุรี โดยจังหวัดนครสวรรค์ และลพบุรี มีพื้นที่ปลูกมากที่สุด

คือ 580 และ 3,776 ไร่ ตามลำดับ มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 262 กิโลกรัมต่อไร่ และราคาขายเฉลี่ย 24.18 บาทต่อกิโลกรัม (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566)

การตลาด

1. การนำเข้า

ในปี 2565 การนำเข้าน้ำมันทานตะวันของประเทศไทยเป็นอันดับที่ 21 ของโลก ปริมาณนำเข้า 2.5 ล้านตัน โดยนำเข้าจากประเทศรัสเซีย สเปน และอาร์เจนตินา (Reportlinker, 2023) ส่วนเมล็ดทานตะวันนำเข้าทั้งหมด 13.4 ล้านตัน โดยจากประเทศจีน 13.0 ล้านตัน อาร์เจนตินา 0.2 ล้านตัน และบัลแกเรีย 0.2 ล้านตัน (Indexbox, 2023)

2. ราคา

ราคานำเข้าทานตะวันเฉลี่ยอยู่ที่ 1,692 ดอลลาร์ต่อตันในปี 2565 เพิ่มขึ้น 17% เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมาในช่วงระหว่างปี 2555-2565 โดยนำเข้าทานตะวันจากประเทศอาร์เจนตินา มีราคา 1,721 ดอลลาร์สหรัฐฯต่อตัน ในขณะที่ราคาจีน ราคาอยู่ที่ 1,717 ดอลลาร์สหรัฐฯต่อตัน (Indexbox, 2023)

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2566. รายงานข้อมูลภาวะการผลิตพืช พืชอายุสั้น (รต.01) แหล่งข้อมูล: <https://production.doae.go.th>. 4 สิงหาคม 2566.

Indexbox. 2023. Sunflower Seed Price in Thailand – 2023. Available source: <https://www.indexbox.io/search/sunflower-seed-price-thailand/>. Accessed August 4, 2023.

National Sunflower Association. 2023. World Supply & Disappearance. Available source: <https://www.sunflowerusa.com/stats/world-supply/>. Accessed August 4, 2023.

Procurement Resource. 2023. Sunflower Seed Price Trend and Forecast. Available source: <https://www.procurementresource.com/resource-center/sunflower-seed-price-trends>. Accessed August 4, 2023.

Reportlinker. 2023. Thailand Sunflower Oil Industry Outlook 2022 – 2026. Available source: <https://www.reportlinker.com/clp/country/2373/726412>. Accessed August 4, 2023.

Selinawamucii.2023.US Sunflower Oil Prices.Available source: <https://www.selinawamucii.com/insights/prices/united-states-of-america/sunflower-oil/>. Accessed August 4, 2023.

ข้าวฟ่าง

ศูนย์วิจัยพืชไร่สุพรรณบุรี

สถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

สถานการณ์ปัจจุบัน

ข้าวฟ่าง (Sorghum) เป็นธัญพืชที่สำคัญชนิดหนึ่งของโลก รองจากข้าวสาลี ข้าว ข้าวโพด และข้าวบาร์เลย์ มีการปลูกแพร่หลายในทวีปอเมริกา แอฟริกา และเอเชีย ข้าวฟ่างสามารถแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ตามการใช้ประโยชน์ ได้แก่ ข้าวฟ่างหวาน (sweet sorghum) ข้าวฟ่างเมล็ด (grain sorghum) ข้าวฟ่างไม้กวาด (broom sorghum) ข้าวฟ่างคว่ำ (pop sorghum) และข้าวฟ่างหญ้า (grass sorghum) ข้าวฟ่างเมล็ดสามารถนำมาใช้บริโภคเป็นอาหารของมนุษย์ ทั้งบริโภคโดยตรงและนำไปแปรรูป ได้แก่ ขนมปัง เส้นก๋วยเตี๋ยว ขนมขบเคี้ยว และคุกกี้ เป็นต้น อีกทั้งสามารถนำมาเมล็ดและลำต้นไปเป็นวัตถุดิบสำหรับผลิตอาหารสัตว์ สำหรับข้าวฟ่างหวานจะมีปริมาณน้ำภายในลำต้น ซึ่งมีความหวานตั้งแต่ 18-20 องศาบริกซ์ และอายุเก็บเกี่ยวสั้นเพียง 3-4 เดือน ในปัจจุบันมีการใช้ข้าวฟ่างหวานเป็นวัตถุดิบสำหรับโรงงานผลิตเอทานอล ข้าวฟ่างสามารถปลูกและปรับตัวได้ดีในสภาพแวดล้อมที่หลากหลาย ทนทานต่อสภาพแวดล้อมแห้งแล้งได้ดี และยังเป็นพืชอาหารสำหรับประชากรใน 30 ประเทศ (ประสิทธิ์, 2547) ประเทศผู้ผลิตรายใหญ่ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ไนจีเรีย เอธิโอเปีย

การผลิตและการตลาดโลก

การผลิตข้าวฟ่างเมล็ดของโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จาก 57.16 ล้านตัน ในปี 2565/66 เป็น 62.17 ล้านตันในปี 2566/67 (ตารางที่ 1) ประเทศที่มีการผลิตข้าวฟ่างเมล็ดอันดับหนึ่งของโลก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา รองลงมาคือ ไนจีเรีย และเอธิโอเปีย มีการผลิต 9.14 6.74 และ 4.20 ล้านตัน ตามลำดับ (ตารางที่ 2) ขณะที่ความต้องการในการบริโภคข้าวฟ่างเมล็ดของโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นกัน โดยมีการบริโภคจาก 58.01 ล้านตันในปี 2565/66 เป็น 61.82 ล้านตันในปี 2566/67 ประเทศที่มีการบริโภคข้าวฟ่างเมล็ดมากที่สุด ได้แก่ จีน รองลงมาคือ ไนจีเรีย และเม็กซิโก มีปริมาณการบริโภคอยู่ที่ 11.00 6.65 และ 5.00 ล้านตัน ตามลำดับ และนอกจากนี้จีนยังมีการนำเข้าข้าวฟ่างเมล็ดมากที่สุด โดยในปี 2566/67 มีการนำเข้า 8.00 ล้านตัน รองลงมาคือ เม็กซิโก และญี่ปุ่น มีปริมาณการนำเข้า 0.20 และ 0.19 ล้านตัน ตามลำดับ ส่วนผู้ส่งออกข้าวฟ่างเมล็ดรายใหญ่ของโลก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา รองลงมาคือ อาเจนตินา และออสเตรเลีย โดยในปี 2566/67 มีการส่งออกเท่ากับ 6.00 1.80 และ 1.70 ล้านตัน ตามลำดับ ซึ่งประเทศดังกล่าว มีการใช้เครื่องจักรกลและเทคโนโลยีที่ทันสมัยทดแทนแรงงานคน ทำให้ได้ผลผลิตสูง

ตารางที่ 1 แสดงปริมาณผลผลิต การบริโภค สต็อกปลายปี และการนำเข้าข้าวฟ่างของโลกระหว่างปี 2561/62 ถึง 2565/66

ปริมาณ: ล้านตัน

รายการ	2562/63	2563/64	2564/65	2565/66	2566/67 (มิถุนายน 2566)
ผลผลิต	57.63	59.77	62.29	57.16	62.17
การบริโภค	58.80	60.16	61.82	58.01	61.82
สต็อกปลายปี	4.30	4.17	4.46	3.60	3.99
การนำเข้า	5.85	6.75	11.81	6.47	9.75

ที่มา: Grain: World Markets and Trade. USDA Foreign Agriculture Service, Jun 2023

ตารางที่ 2 ประเทศสำคัญที่มีการผลิต บริโภค ส่งออกและนำเข้า ข้าวฟ่างเมล็ด

ปริมาณ: ล้านตัน

	รายการ	2562/63	2563/64	2564/65	2565/66	2566/67 (มิถุนายน 2566)
การผลิต	สหรัฐอเมริกา	8.67	8.92	11.37	4.77	9.14
	ไนจีเรีย	6.67	6.90	6.72	6.74	6.70
	เอธิโอเปีย	5.20	5.20	4.45	4.20	4.40
การบริโภค	จีน	6.90	8.50	14.00	7.80	11.00
	ไนจีเรีย	6.65	6.85	6.65	6.65	6.65
	เอธิโอเปีย	5.20	5.30	4.65	4.30	4.30
การส่งออก	สหรัฐอเมริกา	5.40	6.00	7.38	2.35	6.00
	อาเจนตินา	0.25	0.20	1.80	1.50	1.80
	ออสเตรเลีย	0.04	0.50	2.26	2.30	1.70
นำเข้า	จีน	3.60	5.00	10.99	4.80	8.00
	เม็กซิโก	0.70	0.20	0.63	0.20	0.20
	ญี่ปุ่น	0.45	0.45	0.25	0.20	0.19

ที่มา: Grain: World Markets and Trade. USDA Foreign Agriculture Service, Jun 2023

การผลิตและการตลาดภายในประเทศ

ชนิดของข้าวฟ่างที่มีการผลิตมากที่สุดในประเทศไทย ได้แก่ ข้าวฟ่างเมล็ด ซึ่งมีทั้งข้าวฟ่างเมล็ดสีแดงและข้าวฟ่างเมล็ดสีขาว ใช้สำหรับเป็นวัตถุดิบในการผลิตอาหารสัตว์ ส่วนข้าวฟ่างหวานยังเป็นการศึกษาวิจัยเพื่อใช้ในการผลิตเอทานอลทดแทนวัตถุดิบอื่นๆ และศึกษาเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตชีวมวล ในขณะที่ข้าวฟ่างไม่กวาด สามารถสร้างมูลค่าถึง 60 ล้านบาท แหล่งปลูกและผลิตข้าวฟ่างไม่กวาดอยู่ที่จังหวัดนครสวรรค์และพะเยา โดยเป็นการผลิตเพื่อส่งโรงงานผลิตไม่กวาดข้าวฟ่าง สำหรับส่งขายไปยังต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น ไต้หวัน และเกาหลี สำหรับพื้นที่ปลูกข้าวฟ่างเมล็ดในประเทศไทย มีพื้นที่ปลูกประมาณ 27,000 ไร่ มีผลผลิตเฉลี่ย 304 กิโลกรัมต่อไร่ ราคาขาย 12.50 บาทต่อกิโลกรัม ถึงแม้ว่าในปัจจุบันพื้นที่ปลูกข้าวฟ่างจะลดลง เนื่องจากสาเหตุหลายประการ ได้แก่ เกษตรกรได้มีการ

ปรับเปลี่ยนการปลูกพืชไร่อายุสั้น เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หรือพืชไร่อายุยาว ได้แก่ อ้อยและมันสำปะหลัง เป็นต้น ซึ่งให้ผลตอบแทนต่อไร่ที่สูงกว่า รวมถึงเกษตรกรมีเปลี่ยนการปลูกพืชรองจากข้าวฟ่างเป็นพืชชนิดอื่นที่มีราคาผลผลิตสูงกว่า โดยปลูกตามข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ ทานตะวัน และถั่วเขียว เป็นต้น

แนวโน้มอนาคต

ข้าวฟ่างเมล็ดส่วนใหญ่นำมาใช้เป็นอาหารสำหรับมนุษย์ (55%) ใช้สำหรับเป็นอาหารสัตว์ (33%) ส่วนที่เหลือใช้สำหรับเชื้อเพลิงและอุตสาหกรรมอื่นๆ ปัจจุบันประชากรโลกเพิ่มขึ้น ปัจจัยด้านอาหารจึงมีความจำเป็นและต้องมีปริมาณที่เพียงพอกับการบริโภค ประกอบกับในบางประเทศเริ่มให้ความสำคัญกับสินค้าที่ปราศจากสารกลูเตน เพราะมีผู้ป่วยที่เป็นโรคแพ้กลูเตนเพิ่มจำนวนมากขึ้น วัตถุดิบที่มีสารกลูเตนเป็นองค์ประกอบ ได้แก่ ข้าวสาลี ข้าวไรย์ และข้าวบาร์เลย์ ทำให้สินค้าที่ปราศจากกลูเตน เช่น ข้าวฟ่างเมล็ด จึงเป็นทางเลือกที่น่าสนใจอีกทางหนึ่งในการตอบสนองความต้องการด้านอาหารมนุษย์ (ธำรงค์ศิลป์ และคณะ, 2551) โดยแนวโน้มการส่งออกข้าวฟ่างเมล็ดของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลง โดยลดลงจากปี 2565 ซึ่งมีปริมาณการส่งออก 885 ตัน คิดเป็นมูลค่าส่งออก 10.98 ล้านบาท เป็น 492 ตัน คิดเป็นมูลค่า 7.55 ล้านบาท ในปี 2566 (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 แสดงปริมาณและมูลค่าการส่งออกข้าวฟ่างเมล็ดของประเทศไทย ระหว่างปี 2563-2566

ปริมาณ: เมตริกตัน

มูลค่า: ล้านบาท

ชั้น	ปี 2563		ปี 2564		ปี 2565		ปี 2566 (ม.ค.-เม.ย.)	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
1	367.9	4.31	192.0	2.21	75.0	1.06	0	0
2	1,655.0	16.37	1,020.9	11.23	810.0	9.92	492.0	7.55
รวม	2,022.9	20.68	1,212.9	13.44	885.0	10.98	492.0	7.55

การประชุมวิชาการ

สถาบันวิจัยพืชไร่และพืชทดแทนพลังงาน

ประจำปี 2566

